

DET LYSANDE SÄLLSKAPET
JÖNKÖPINGS PAR BRICOLE
125 ÅR

1879-2004

Det Lysande Sällskapet
Jönköpings Par Bricole

125 år

Ansvarig utgivare: Dan Ekström
Text: Jönköpings Par Bricole
Bild: Jönköpings Par Bricole, Jönköpings läns Museum, Jönköpings-Posten
Redaktionskommitté: Eric Haglund, Ragnar Jonsell, Harald Wigstrand, Gunnar Åkerskog
Tryck: Tabergs Tryckeri 2004

SÄLLSKAPETS HÖGE BESKYDDARE

H.M. KONUNG CARL XVI GUSTAF

Innehållsförteckning

	Sid
Förord	6
Sällskapets historia	9
<i>De första femtio åren</i>	9
<i>De senaste femtio åren</i>	28
Tre Jönköpingsbricolletter	47
<i>Johan Axel Stedt</i>	47
<i>Gustaf Lorentz</i>	48
<i>Knut-Erik Jahnke</i>	49
Dokument över gångna tider	52
<i>De Gyllene Böckerna</i>	52
<i>Avisa - En tidning i tre akter</i>	53
<i>Sällskapets handlingar</i>	64
Sällskapets rum och salar	65
<i>Stora Hotellet</i>	66
<i>"Stadshuset"</i>	68
<i>Kansli med Bellmanssal och Barbarasalong</i>	70

	Sid
Sällskapets rekvisita och inventarier	75
Sällskapets Talanggrupper	84
<i>Den Bacchanaliska Kören</i>	84
<i>Den Bacchanaliska Musiken</i>	99
<i>Den Bacchanaliska Teatern</i>	107
<i>Jönköpings Bacchanaliska Akademi för Skalde- och Talekonst</i>	124
<i>Den Bacchanaliska Måltidsakademin Luculli Gille</i>	131
Sällskapets andra aktiviteter	140
Två publika evenemang på 1990-talet	143
<i>Magnus Ladulås 700 år - ett historiskt skådespel från tiden</i> <i>för Jönköpings grundande</i>	143
<i>Operamaskeradbalen</i>	147
Sällskapets Styrande Mästare	156
Sällskapets vedermälen	166
Tabula Gratulatoria	170

Förord

Etthundratjugofem år är en avsevärd tidsrymd. En tidsrymd fylld av händelser, utveckling och förändring. Många är de brev, protokoll, årsberättelser, tal och skrifter m.m., som under årens lopp producerats och blivit ett minnesmärke över just den tid, då orden sattes på pränt. Det finns således mycket att förmedla nutidens och framtidens Bricolebröder från den tid som varit. Vår dåtid. Bokens artiklar beskriver olika händelser och speglar skilda tidsepoker inom det Lysande Sällskapet Jönköpings Par Bricole under de gångna åren. Sällskapet har tidigare utgivit en jubileumsskrift vid femtioårsjubileet år 1929.

Det Styrande Guvernementet gav under 2003 Jönköpings Bacchanaliska Akademi i uppdrag att ta fram en minnesbok till Sällskapets 125-årsjubileum i november 2004. Inom Akademien utsågs en särskild redaktionskommitté bestående av Harald Wigstrand, Ragnar Jonsell, Gunnar Åkerskog samt Eric Haglund. Kommittén involverade ett antal särskilt erfarne och talangfulle Bröder som författare av olika avsnitt. Dessa var Styrande Mästaren Dan Ekström, Riddareintendenten emeritus Ulf Larsson, Arbetsgradernas Ordförande Bernt Lindqvist, Ordföranden för Den Bacchanaliska Musiken Tommy Öberg, Ordensantikvarien Bo E Karlsson samt Praeses emeritus i Luculli Gille Ingemar Boman.

Flera äldre och minnesgoda Bröder medverkade med erfarenheter från det bricollistiska livet inom vårt Sällskap. Av dessa vill vi särskilt framhålla Ordensarkivarien och Jubelkommendören - tillika Directeuren emeritus för Den Bacchanaliska Teatern - Bror Nätt, Teaterbrodern Rolf von Otter, Förste Riddarordningsmannen emeritus Lars Löfstedt samt Jubelkommendörerna Arne Hallin och Lennart Sjöblom.

I boken finns ett antal äldre och yngre fotografier. Dessa har hämtats från Sällskapets arkiv och fotografen är i de allra flesta fall okänd. I de fall fotografen är känd finns hans namn angivet på sedvanligt sätt. En del kompletterande bilder har tagits av Ordens-conterfejaren Erik Svensson. Äldre pappersfotografier kan numera överföras till en digital bild. Detta arbete har huvudsakligen gjorts av Folkrörelsearkivet, Brodern Lars Löfstedt, Rosen Foto & Ur, Huskvarna och Tryckopia AB.

Många Bröder har vidare stöttat arbetet med jubileumsboken genom direkta ekonomiska bidrag. Deras namn finns angivna på särskilt plats i boken.

Redaktionskommittén vill framföra ett varmt tack till alla de, som - på många skilda sätt - medverkat till förverkligandet av denna Jubileumsbok, Det Lysande Sällskapet Jönköpings Par Bricole 125 år.

Jönköping i november 2004

Dan Ekström
Styrande Mästare

Eric Haglund
Praeses
Jönköpings Bacchanaliska Akademi

Ragnar Jonsell
Ständig sekreterare
Jönköpings Bacchanaliska Akademi

Harald Wigstrand
Ordensbibliotekarie

Gunnar Åkerskog
Ordens Talare och Skald

Sällskapetets historia

De första femtio åren

Bildandet

Det Bacchanaliska ljustet upptändes i Jönköping år 1879. Två till staden inflyttade män hade skådat det Bacchanaliska ljustet i Borås Par Bricole och man kan förmoda att herrarna vid besök i någon av stadens finare salonger talade mycket om ordensliv och om Par Bricole i synnerhet. Vad som sades vet vi naturligtvis inte, men man kan förmoda att det talades om Borås Par Bricole och om hur lång, smal och krånglig vägen var dit. Vägen gick inte som nu över Ulricehamn utan man fick företa sig en betydligt längre resa upp mot Skaraborgstrakterna för att med häst och vagn komma till Borås. Detta var säkert en av orsakerna till att man förde på tal att det borde bildas ett bricoleri i Jönköping, en stad som vid den tiden beboddes av cirka 8000 invånare. I högtidstalet vid Jönköpings Par Bricoles 25-årsjubileum den 17 april 1904 talade Jonas Karling om bildandet:

”Förhållandet var så, att vid den tid, då jag inflyttade till Jönköping, fanns här en postmästare vid namn Paul Billing, vilken liksom jag förut bott i Borås, där vi båda skådat det Bacchanaliska ljustet och efter vars värmande strålar vi båda kände samma längtan, vilken ej lämnade oss ro förrän vi genom en annons, under vilken postmästaren med av rörelse darrande hand tecknade sitt namn, inbjudit de för saken intresserade till ett sammanträde på Stadshuset eller den lokal, som nu (1904) innehas av källaremästaren Lundholm, med den påföljd att ett 50-tal av stadens ledande män samlades, och glädjande att säga befunno sig bland dessa ytterligare trenne Bricollbröder, nämligen Guvernören Carl Lars Svante Friedländer, vice Guvernören Carl Lyth och Överkommendören Oscar Weidenhielm”.

Det möte, som Karling och Billing kallat till, hölls den 2 februari 1879. Det 50-tal av stadens ledande män, som hade läst annonsen och blivit intresserade av idén om att försöka starta en filialloge i Jönköping, utsåg denna afton en kommitté, som fick i uppdrag att ta kontakt med Moderlogen i Stockholm. Kommittén bestod av Carl Friedländer (Göta Par Bricole), Paul Billing och Jonas Karling (Borås Par Bricole) samt av rådmannen Gustaf Grapengiesser och apotekaren Carl Falk. Samtidigt beslöt man att trygga ekonomin genom att bilda en ekonomisk garantifond, eller som det hette då ”en fond för undanröjande av ekonomiska svårigheter”. 39 stycken av de närvarande herrarna satsade 25

JONAS KARLING.
Ingenjör.

kronor var i garantifonden, ett belopp som väl motsvarar en dryg månadslön för en tjänsteman idag. Jönköpings Par Bricoles ekonomiska startkapital var alltså 975 kronor, som 1879 var en ganska stor summa pengar. På garantifondens lista hittar man bland initiativtagarnas namn också den dynamiske tändsticksdisponenten Bernhard Hay, som blev vårt Sällskaps andre Styrande Mästare.

Moderlogen svarade snabbt på skrivelsen från Jönköping. Redan i slutet av februari samma år fick man ett svar som löd:

”Vi Styrande Mästare och samtliga Ledamöter av Stora Konseljen inom Det Lysande Sällskapet Par Bricole tillbjude alla dem, som detta vårt Öppna Brev se eller höra, vår kärvänliga hälsning med glädje och gamman! Som flere i Staden Jönköping boende medlemmar av Sällskapet Par Bricole hos oss, såsom Styresmän för den äldsta och ursprungliga Moderlogen av nämnda Sällskap, tillkännagivet sin önskan att få inom nämnda stad anlägga och öppna en Brikolleri-loge med all den glans denna Orden fordrar, för att förena det nyttiga med det angenäma samt åt sig och andra bereda tillfälle till muntra och anständiga nöjen, alltså hava vi härigenom och i kraft av detta vårt Öppna Brev velat tillåta, såsom vi nu och förordna, det må i staden Jönköping en loge för Sällskapet Par Bricole öppnas under namn av Jönköpings PAR BRICOLE, ägande denna loge att till befrämjande av Ordning, Munterhet, Styrka och Förtrolighet samt i enlighet med de stadgar och ritualer, som varda till denna loge överlämnade, antaga och med sig förena Nitiske och i Vingården Arbetande Kommendörer, Klare och Befallande Överkommendörer samt Oförgänligt Skinande och Durchseende Bröder, ävensom att utnämna och antaga Högt Durchseende och Högt Oförgänlige Vice Guvernörer, att nyttja och bruka denna Ordens prydnader och insegel samt att alltid och allestädes såsom en i sann och rättmätig ordning tillkommen Brikolleri-loge aktas och anses. Under Broderlig tillönskan av all framgång och trevnad hava vi, å Stora Konseljens vägnar, detta Stiftelsebrev med våra namns egenhändiga underskrift och med Ordens stora signét bekräftat, vilket skedde i Stockholm den tjugondefemte dagen i februari månad av år Ett Tusen Åttahundra och på det Sjtuttonionde”.

P.O.BÄCKSTRÖM
Stormästare
(sigill)

C.J.HALLIN.
Dep. Mästare

J.O.SUNDELL.
Stor-Kansler.
J.E.Wahlström
Storsekreterare

Jönköpings Par Bricole fick alltså från början befogenhet från Moderlogen att ge de Fem Första Graderna. Samtidigt som Stiftelsebrevet kom till Jönköping, anlände också Det Styrande Guvernementets förordnande. I detta sades att Den Högst Durchseende och Högst Oförgänlige Brodern Friedländer anförtrots att vara den blivande logens Ordförande Mästare, som det kallades på den tiden. Numera är benämningen Styrande Mästare. Bröderna i kommittén kontaktade omedelbart logen i Borås och fick därifrån de värdefulla anvisningarna om den rekvisita som behövdes för att genomföra arbetsgraderna. Dessutom kom från Borås handskrivna kopior av ordensångerna medan

ritualerna kom från Moderlogen. Vi kanske skall påminna oss om att alla avskrifter var handskrivna och inte som nu kopierade genom snabb modern teknik. Alla handlingar som förutsatte gradgivning i Arbetsgraderna, våra fyra första grader, hade kommit till Jönköping inom ramen av sex veckor, vilket talar om ett stort intresse både från Moderlogen och från Borås Par Bricole. Man kan förmoda att ”smygavskrifter” redan fanns i Jönköping eftersom vice Häradshövdingen Olof Emil Lindegren under denna sexveckorsperiod repeterade de sånger och de ceremonier som skulle användas vid den officiella Gradgivningen. Detta står att läsa i den skrift som utgavs vid Jönköpings Par Bricoles 50-års jubileum.

Den 2 februari 1879 hade, som tidigare sagts, ett femtiotal män av stadens societet samlats i Stadshuset för bildandet av Jönköpings Par Bricole. Den 14 april samma år antecknar vi som Sällskapets födelsedag. Då samlades man nämligen i Spegelsalen på Stora Hotellet för att ge den Första Graden. Men innan detta kunde ske måste Styrande Mästaren Carl Friedländer utnämna och förordna Guvernement och Ämbetsmän, vilket skedde samma dag. Till Deputerad Styrande Mästare utsågs Oscar Weidenhielm, till Styrande Kansler Paul Billing, till Protonotarie Gustaf Grapengiesser, till Providör F.A. Holmström och till Ordens Kantor Olof Emil Lindegren. Samtliga upphöjdes till vice Guvernerer (Femte Graden). Paul Billing var med vid givandet av Graden eftersom han redan hade Sällskapets Första Riddaregrad (Sjätte Graden).

En intressant iakttagelse är hur få ämbeten, som vid tiden för vårt bildande ansågs behövas vid Gradgivningen. Tre Styrande, Protonotarie, Providör och Ordens Kantor, det var allt. Man kan säga att tiderna har förändrats inom vårt Lysande Sällskap Jönköpings Par Bricole. Vid den Första Graden den 14 april antogs 53 nya Bröder, av vilka 8 dekorerades utan reception. Varför dessa åtta lyfts ut från den övriga receptionen vet vi inte, men det är troligt, att de fanns med som ämbetsmän vid Gradgivningen. Det finns inga protokoll om detta. Redan 14 dagar därefter, närmare bestämt den 2 maj, var man beredd att ge den Andra Graden. 34 Bröder recipierades. Samtidigt tog man in 6 nya medlemmar.

Kammarreception är alltså inget nytt och redan den 2 maj 1879 kammarrecipierades sex Bröder direkt till Andra Graden. Den 26 juli firade man Bellmandagen och upptog 14 nya medlemmar (utan reception). Högtidstalet hölls av borgmästare Axel Printzensköld. Man noterade för övrigt att det just detta år var 50 år sedan bysten av Carl Michael Bellman invigts på Djurgården (1829) i närvaro av vår förste Bernadotte Carl XIV Johan och Bellmans hustru Lovisa, som överlevde Bellman med över 50 år.

Under födelseåret 1879 genomförde Jönköpings Par Bricole ytterligare fem sammanträden. Den Tredje Graden gavs den 14 november. 22 Bröder recipierades och bland dem den originelle industrimannen, Munksjö Pappersbruks chef K. O. (Ottonin) Ljungquist, ett namn som han lär ha fått eftersom han var det nionde barnet i familjen och det åttonde hade dött. Han är förmodligen en av få i Sverige som ligger begravd på sin arbetsplats. Hans grav finns en bit från disponentvillan på anrika Munksjö pappersbruk i Jönköping.

Jönköpings Par Bricoles första Barbaradag firades den 6 december 1879. Då antogs

L. WAHLIN.
Bankkassör.

20 nya Bröder i Sällskapet, bland dem stationsskrivaren Olle Blank som skulle komma att betyda mycket för teaterns verksamhet.

Den 13 april 1880, ganska exakt ett år efter stiftandet, gavs för första gången Den Fjärde Graden. 16 Bröder upphöjdes.

Värt att notera från tiden omkring det första verksamhetsåret är sammanträdet den 14 maj 1880. Då firade "PAR BRICOLE Allmänt" Sofiadagen, efter Olof Kexéls beteckning "Ordens-Instiftelsedag", till ära för Kexéls väninna operadansösen Sophie Holmstedt. Denna bricolistiska högtidsdag föll ur bruk i Jönköping redan under 1800-talet. Vid Sofiadagen den 14 maj 1880 valdes ämbetsmän för nästkommande arbetsår. Sällskapet fick sin förste Intendent vid detta tillfälle,

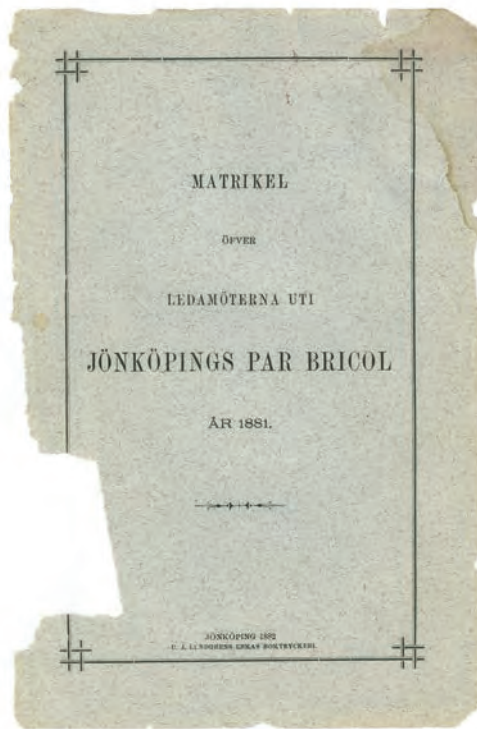
Ludvig Wahlin, som var teckningslärare vid tekniska yrkesskolan i Jönköping.

Vid det första arbetsårets slut i maj 1880 hade Jönköpings Par Bricole 126 ledamöter. På Barbaradagen 1880 gavs den Femte Graden för första gången till nio Bröder. Följande Barbara, 1881, höll borgmästaren Axel Printzensköld Barbaratalet på vers. Det ansågs vara ett av de friskaste som hållits bland Par Bricoles orationer. I talet får man veta ganska mycket om hur livet var i Jönköping och i vårt Sällskap vid denna tid. Vi återger några strofer;

"Än ett solvarv har förrunnit av Brikolleriets liv
under festligt glada samkväm, utan käbbel eller kiv,
då i vimlet runt omkring oss på varandra hopat sig
val- och bal- och kransskandaler, tidningsgräl och tändstickskrig.

Sådant har ej rört vårt gille, där allt gått sin gamla trall.
Minsta tratt som guvernören aldrig sviktat i sitt kall,
och fast sången i tenoren numer klingar något svag,
gör den dock som förr sitt bästa, liksom på min lyra jag.

Här bär glädjen högt sin fana, fritt den viftar uti skyn
och den fyllda bålen prunkar, liksom kyrkan, mitt i byn,
infall, skämt och löjen fladdra liksom gyllne bin omkring
och om de än svida, såra dock aldrig deras sting.

Första tryckta matrikeln i Jönköpings Par Bricole år 1881.

Må vi då i botten tömma jublande en festpokal
för allt stort och varmt, som blixtrar fram utur vår ritual,
för vart levnadslustigt upptåg, varje infall gott och glatt,
för det harmlöst vassa skämtet och för vart godmodigt spratt”.

Boråsaren Jonas Karling avgick som Ceremonimästare redan den 15 maj 1882 och ersattes av Inspektör Edgar Strehlenert, men Karling inträdde i sitt ämbete igen redan 1883. Orsaken till detta har inte gått att utreda, men en trolig anledning är att ingenjör Karling ville öppna vägen för en kollega. Det verkar dock som om den nye Ceremonimästaren inte höll den klass man hade hoppats eftersom han inte nämns igen i dessa sammanhang. Den 15 maj 1883 finner man för första gången en teaterdirektör bland ämbetsmännen. Den förste direktören hette Axel Ekelund. Man värnade tidigt om sången och musiken och även om våra protokoll innehåller ganska litet om just Den Bacchanaliska Musiken kan vi konstatera att man redan den 27 oktober 1883 recipierade 11 Bröder från musiken i Den Tredje Graden, bland dem den nyvalde teaterdirektören Ekelund. Den 19 april 1884 invaldes presidenten för Göta Hovrätt, O. W. Stael von Holstein i Sällskapet. En annan betydelsefull person som anslöt sig samma år var

redaktören Rud. Björkman. Han intogs i Sällskapet den 27 juli 1884 mot förbindelsen att recipieras på tändstickschefens egendom Björneberg utanför Jönköping, dit Bröderna hade inbjudits för att fira Bellmans minne. Vid Barbarafesten samma år högtidstalade Jonas Karling. Det var året då Oscar II hade "gjort" Jönköping och jagat fasan på Visingsö och Karling hade i sitt Barbaratal på vers berättat om hur Moster Barbara hade infunnit sig i Jönköping vid denna tid. Naturligtvis hade hon beviljat Sällskapets Ceremonimästare (Karling) en intervju och i den konstaterat "den utomordentliga effekt, som bricolleriets införande i Jönköping hade medfört", vilket också hade ingivit henne tanken, som hon förut bestämt hävdad, att det var fullständigt lönlöst att göra folk (bricollister) av kalmucker. Det är i alla fall från Barbaratalet 1884 vi hittar Jonas Karlings klassiska uttryck:

"Kalmucken är rudis på allting, som hör till mänskliga edukationen. Han duger ej förrän han blir kommandör och undergått har receptionen. Men då kan det hända man finner ibland rätt bra exemplar från kalmuckernas land".

C. O. von PORAT.
Lektor.

Ett annat datum väl värt att notera är den 16 december 1884. Då gavs för första gången Den Första Riddaregraden i Jönköping. Det var 17 Bröder som upphöjdes till S:t Sigfrids Riddare, vår nuvarande Sjätte Grad.

Följande år, den 15 mars 1885, fick lektor Carl Oskar von Porat Den Sjätte Graden. Han var lärare vid läroverket och blev en av logens förgrundsmän och kanske en av vårt Sällskaps allra främsta vältalare. Han höll talet vid Gradgivningen och lovsjüng bricolleriet med bl.a. följande:

Överallt i våra dagar
knotar man och ängsligt klagar:
"Livets visa går i moll".
Men om herrar pessimister
bara blevo Bricollister,
snart de sågo inga brister.
Ty de ses ej i Bricole.

En och var blev icke givet
under vandrigen i livet
spela stolt en huvudroll.
Här dock gå vi magnifike,
uppå band och stjärnor rike,
och i glans finns knappt vår like
när vi mötas i Bricole.

Mången har, när bokslut göres
och hans livsvinst överföres,
i behållning kanske noll.
Men här får han millioner
ljusa, glada - illusioner,
som vid upptåg, tal och toner
vingen lyfta i Bricole.

Upptåg, tokerier, vittra tal och tonernas sköna musik utgjorde den gemensamma nämnaren för Jönköpings Par Bricole den första tiden. Förmodligen är detta en av de bidragande orsakerna till att vi idag kan skriva en jubileumsbok om Sällskapetets 125 åriga historia. Det är lätt att förstå, när man läser om hur det var då, att ”pojkllynnet” bland stadens societet spred sig och att många ville uppleva Par Bricoles unika gemenskap. Visst fanns det ordensliv och annan gemenskap i Jönköping, men Karling och Billing, som hade upplevt det bricollistiska ljuset i Borås, visste nog vad stadens ledande män saknade. De var förmodligen ganska övertygade om att den unika bricollistiska gemenskapen skulle samla det bästa och det främsta av vältalighet till ett uppsluppet och efter kultur hungrande Jönköping. Teatern kom tidigt att sätta sin prägel på Jönköpings Par Bricole. Redan den 15 maj 1885 utnämndes Olle Blank till teaterdirektör och om denne fantastiske teaterdirektör med artistnamnet Jean Gautier kan man läsa mer i kapitlet om Den Bacchanaliska Teatern.

Den 16 maj 1886 är en milstolpe i Jönköpings Par Bricoles historia. Då gavs för första gången Den Sjunde Graden i Jönköping. När Graden gavs hade två Bröder från Göta Par Bricole kommit för att biträda vid Gradgivningen. 16 Bröder recipierades i Spegelsalen. Samma dag gavs den Åttonde Graden (förmodligen för första gången) och Bröderna som upphöjdes var Bernhard Hay, Paul Billing, Jonas Karling och Carl Falk. Efter Gradgivningen var det måltidskalas där man uppläste ett svarstelegram från Konung Oscar II. Den första parentationen omtalas i ett protokoll från den 10 november 1885. Det var apotekare Carl Falk som parenterade sex bortgångna Bröder.

När Jönköpings Par Bricole firade sin tioåriga födelsedag konstaterades att man sedan bildandet haft 90 sammanträden och hade vid 1889 års början 314 medlemmar, av vilka 87 Bröder var Riddare (Sjätte och Sjunde Graden).

Kristider i början

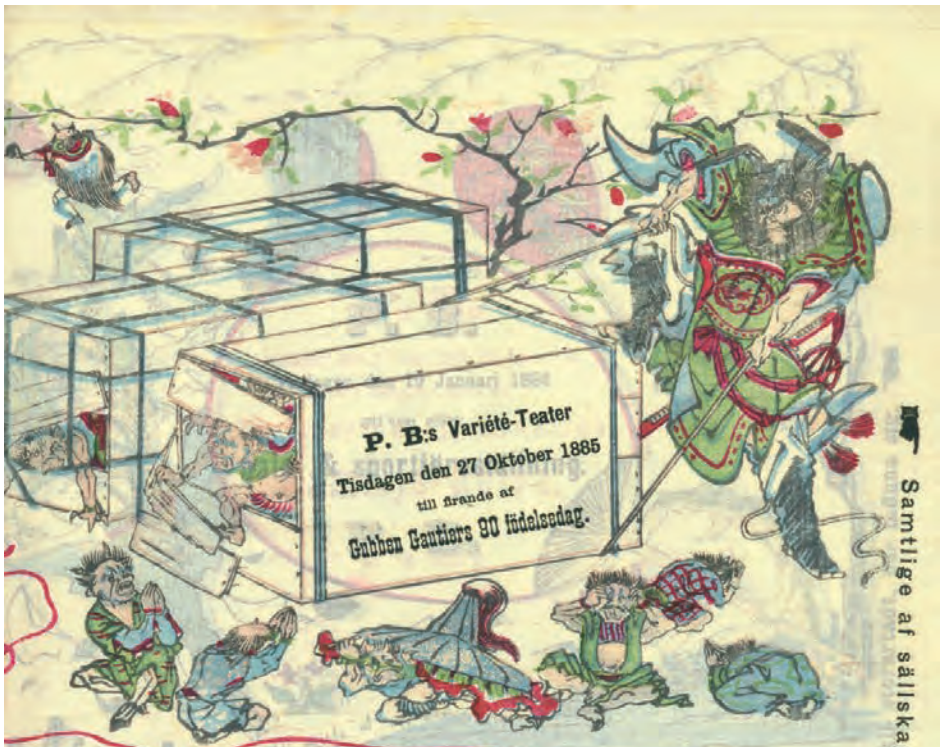
Par Bricole har startats på några platser i Sverige där verksamheten inte längre finns kvar, t ex i Karlskrona. Det verkar som om all nyetablering ofta följs av några års bekymmer. De flesta Logerna kan vittna om detta i sin historieskrivning. Missmodet drabbade också Bröderna i Jönköping och det verkar som om detta infann sig redan före tioårsfesten. Protonotarien klagar i en skrivelse strax innan tioårsfesten att ”endast 46 Bröder voro närvarande vid en 4:e grads givande, och i april 1890 funnos inga recipiender alls vid ett allmänt PAR BRICOLE” Det var så nedslående att vice Härads-hövding Arvid Cronholm enligt protokollet ”anmälde ledsnad över Par Bricoles tynande livsverksamhet” och föreslog att en uppryckningskommitté skulle bildas. En sådan konstituerades också och i denna insattes ”den ledsne” samt den glade stationsskrivaren och teaterdirektören Olle Blank. Kommittén skulle komma med förslag på vad man kunde göra för att väcka intresset igen. Redan efter några veckor upplästes kommitténs utlåtande och det antogs nya tjänstemän i enligt med deras förslag. Vad som stod i utlåtandet och vad tjänstemannaförslaget gick ut på vet vi inte, men man kan läsa i samma års Barbaratal att ”den ledsne” d v s Cronholm hade fått en framstående funktion som Ceremonimästare. Barbaratalaren skriver:

”Jag minnes ock att han blev vald till C. M,
men sedan dess jag inte har sett te’en...”

Redan när denna spydighet levererades hade dock Ceremonimästarens uppgifter övertagits av ingenjör Alvar Muntzing. Barbaratalet hölls av ingenjör Gustaf Engström, som inte skrader orden när han går till räfst och rättarting med Bröderna. Som nästan alla Barbaratalare sade han sig haft förmånen av ett personligt sammanträffande med det illustra fruntimret och hon hade varit rätt skarp i tonen mot Jönköpingsbricollet.

”Du dåre, sade hon med rösten bruten,
hur vågar du att mana fram min bild idag?
Jag tycker gärna du kan hålla truten!
Jag finner mer ej nöje uti edert lag;
där split och tvedräkt högt sin spira föra,
har inte jag ett enda dugg att göra”

Det förefaller som om Moster Barbara tyckte att man hållit för få sammankomster. Vidare klagar hon på slitningar som tycks ha varit av politisk art. När man tänker på de män som var med vid bildandet och åren därefter kan man kanske förstå att det gick ganska hett till. Jönköpings Par Bricole bestod på den tiden av de starkaste och inflytelserikaste männen i samhället. Det var brukspatroner och ledande industrimän, häradshövdingar och självaste landshövdingen, hovrättspresidenten och andra ledande tjänstemän i stadens olika förvaltningar, alla män i det högsta samhällsskiktet. Det var dessa som i bästa Broderlighet skulle forma det bricolistiska Ljuset i den nystartade

Samtliga af sällskapet uppträda i galadragter.

"Tjo, kära vän!" Stor festmarsch af Gabben Hultman. Tillegnad Gautier å hans födelsedag. Uthöres af ett negerkapell från Rio de Janeiro, bestående af 101 personer utom barn och tjänstefolk.

Was ist das? Österrikiskt Plockkapell, bestående af 100 medlemmar. Uppträdande af Juden Sakramensko. Obs! Ingen vanlig klocksojare.

Duett. Sjunges af tvenne infödingar från Ostindien, Mr Curaçao och Anisett. Obs! Infödingarna ega en kolossal kroppstyrka och hafva ett gräsligt ölsinne, hvarför jag uppmanar hvar och en som ämnar besöka min föreställning att dess förrinnan gå till »Fylgias» agent.

Stort rikhaltigt museum. Förevisas af Direktör Jean Gautier. Obs! Nationalmuseum i Stockholm är en bagatell mot detta verkligt storartade och väl ordnade

museum. För museets räkning uppköpas gamla föremål såsom möbler, porslin, glas, reverser med mera. Obs! Detta museum är ett värdefullt

5. **"Profrytaren" Herr Petzon har varit i Jönköping.** Föredrages och sjunges af f. d. Goodtemplarchefen Carl Huttig.

Obs! Hans röda näsfärg är medfölj.

6. **Uppträdande af Skräddaren Palm.** Obs! Endast detta uppträdande före Palm-söndag. Publikken torde vara god och instämma i slutrefrangerna.

7. **Olle Hennan Konsertmålare.**

Obs! Denne man är född utan armar och har aldrig varit i tillfälle att få »armbåga» sig fram här i världen. Han målar, ritat och äter med fötterna.

32 referenter för olika tidningar (dubbelt så många som i Alfvesta vid bränvinsmålen) hafva anallt att få öfvervara denna dels högtidliga, dels glada festföreställning.

För de redan tusentals ingångna välönskningar, bestående af bref, telegram, buketter, konserter, akbröd m. m., tackar jag på det vänligaste.

Till talrikt besök inbjuder

Högaktningsfullt
Jean Gautier
Direktör.

logen. Det gick ju inte så bra av vad vi förstår av Barbaratalaren Engström, som fortsätter sin kritik:

”I forna dar jag dröjde här så gärna
då skämtet sprudlade i yster dans,
då alltid klar hon lyste, P.B:s stjärna,
då Par Brikoll stod än i all sin glans,
då Brodern ”Jonas” ännu C. M. klubban förde
och ”mine Bröders” hurrarop man hörde.

Sedan kom en tid med strider, split och tvister,
som trängde ock till P.B:s lugna härd,
då frihandlare och protektionister
av alla krafter rörde upp en värld.
Då börjar mina Bröders iver mattas
och P.B av kalmucker att utskrattas”.

I slutet av talet får dock Styrande Mästaren Friedländer en kärvändig hälsning av Moster. Det får också teaterdirektören Janne (Harald Theodor Uddén), som hon tycker sköter sig alldeles utmärkt. Man kan säga att det trots allt andas en viss tillförsikt inför framtiden. Även Henrik Karnell, som då började uppträda på vers, hyste tilltro till kommande dagar även om situationen i Par Bricole kändes mörk just då. Trots Moster Barbaras brandtal och uppmaning till uppräckning blev följande år lika slött som tidigare. En gång i maj 1891 fick man på ett ”PAR BRICOLE allmänt” dra sig fram med ett provisoriskt Gouvernement. När man samlades i oktober fanns det inga recipiender och bara 20-talet Bröder närvarande. Ett svaghetstecken var väl också att inga hyllningar till Moster Barbara förekom. Man försökte få Bröderna att skriva något genom att utlysa en tävling om det bästa Barbaratalet. Trots detta så visade det sig att ”ingen känt sig manad” varför Jonas Karling tog sig för att orera på Barbaradagen, något som han gjorde med den äran enligt protokollet. Karling berättade att han låtit sig ”hypnotiseras av Brikollbrodern och medikusen Frans Edvard Velandar och fick i detta tillstånd göra ett besök i Bacchi stora tempelsal. Där vilade Moster Barbara på en underskön bädd av violer och camelior, medan det under hennes fötter porlade en rubinröd bäck av skummande vin och hulda genier fyllde gnistrande pokaler med ädlaste nektar”. Den audienssökande gjorde som gammal Ceremonimästare tecknet och gumman tryckte då en puss på Jonas kind. Det är väl knappast nödvändigt att tillägga att hon därefter inte var särskild mild i omdömet om Jönköpings Par Bricole. Hon påtalade att ”arbetsgradernas leder hade glesnat” och hon trodde att felet låg i ”en sjuklig tid” och ”i brist på verklig vänskap”. Kanske hade också pelaren Ordning fått sig en ordentlig törn. Moster manade till tyglad glädje och sann vänskap och fällde till avslutning några skämtsamma ord. Hon tyckte det skulle vara roligt om Ceremonimästaren (Alvar Muntzing) någon enda gång kunde skämta och att ”hin skulle heta

Självporträtt av H.T. Uddén i "Kludderier av Sudden", troligen från 1870.

Foto: Jönköpings läns museums arkiv.

Wahlin och vara permanent intendent". Sånganförelaren Olle Lindegren hade "förtjänt sin Literis, men brikollsångarna lite ris". Sedan sporde hon om Olle Blank (teaterdirektören) vänt "blankan" (ryggen) åt Par Bricole.

Vändningen

Vändningen skedde när Sällskapet firade sin 20-åriga tillvaro 1899. Vår förste Styrande Mästare Carl Friedländer lade på grund av ålder och ohälsa ner sitt Höga Ämbete och ersattes av den dynamiske tändstickschefen Bernhard Hay. Lektorn vid läroverket Per Brahe C. O. von Porat, blev Deputerad Styrande Mästare och till Styrande Kansler utsågs hovrättsassessorn August Th. Meyer. Han avled dock innan han tillträtt sitt ämbete och som ny Kansler installerades disponent Karl Hård af Segerstad. 20 år hade gått och Bröderna hade delat många glada och bricolistiska stunder, men tiden hade varit prövosam och många gånger var det nog nära att man funderade allvarligt på att lägga ner verksamheten i Jönköping. Det bricolistiska Ljuset vid Vätterns Södra Strand hade dock kommit för att stanna. Det har brunnit i styrka och glans i 125 år när denna Jubileumsbok skrivs. De första 20 åren bars fram av många starka viljor och av många sångare, musikanter och teaterbröder. Till sammans med ceremoniel och Styrande ska dessa tillskrivas ett stort tack för denna deras gärning. Man brukar inte framhålla någon person i sådana här sammanhang,

eftersom det är de många som gjort det tillsammans i gemenskap och samförstånd. Frågan är dock om Jönköpings Par Bricole hade kunnat fira sina 125 år i år om inte Boråsaren Jonas Karlings okuvliga bricolistiska målmedvetenhet hade hållit samman gemenskapen under de första 20 åren.

Jönköpings Par Bricole 20 år

När Jönköpings Par Bricole firade sin 20-åriga tillvaro kunde man läsa följande i Smålands Allehanda:

”Tvenne tiotal av år ha i vinter förrunnit sedan å stadshuset bildades för Jönköping en dotterloge av det högt lysande sällskapet PAR BRICOLE. En värdig minnessten på den lyckosamma 20-åriga vägen satte Sällskapet genom en anslående fest, som den 30 april var arrangerad i Stora Hotellets festvåning. Festen hade ock en annan och större anledning än den ovannämnda, nämligen den att vara ett uttryck för ordensbröders djupt kända tacksamhet mot den man, som allt sedan logens tillkomst varit dess ledare och alltid vetat att under alla förhållanden föra dess runor med den äran och upprätthålla de goda traditioner, som sedan ett århundrade tillbaka gjort PAR BRICOLE:s namn känt och välkänt. Denne man är bruksägare Carl Friedländer. Och att den hyllning, som ägnades honom, var lika odelad som oskrymtad, kände i sitt sinne envar av de närvarande. Sedan sjunde graden i sluten loge utdelats till ett tiotal riddare, samlades festdeltagarna till gemensam middag i stora salen, som dagen till ära var dekorerad med grönt och med riddarebrödernas sköldar. På ena långväggen mitt framför hedersgästens plats var uppsatt herr Friedländers porträtt i helfigur, målat i olja i naturlig storlek av artisten V. Holmgren från Stockholm. Under hurtig sång intågade Bröderna med sångarna i spetsen i festsalen och snart sutto de bänkade i ro och gamman kring det stora hästskoformade bordet. Redan från första stund gjorde sig den angenäma stämningen rådande, vartill i sin mån bidrog dels den präktiga taffelmusik, som utfördes av Andra Göta Artilleriregementes musikkår, dels att gång efter annan fulltonig sång klingade genom salen. Då middagen fortgått en stund, äskade disponenten Hay, som från detta års ingång bekläder ordförandeskapet, ljud och utbringade konungens skål, vilken åtföljdes av folksången, hurrarop och fanfarer. Nästa skål gällde hedersgästen och föreslogs även den av disponenten Hay, som i ett av varmaste känslor präglad tal framförde Brödernas tack till hr Friedländer för allt vad han under de gångna 20 åren verkat såsom den sammanhållande och framdrivande kraften inom Jönköpingslogen. ”Och därför att vi i dig se en värdig Par Bricole-broder” yttrade talaren, ”en som bör för oss stå som en förebild, är det som vi låtit måla det porträtt, som du nu ser framför dig och vid vilket vid våra kommande samkväm skall pryda ordenssalen. Men även vi å vår sida hava velat bliva bevarade i ditt minne och hågkomst, varför vi samlat våra porträtt i detta album, som jag härmed har äran att överlämna”. Talaren slutade med att höja sitt glas för hedersgästen, varpå skålen dracks under jubel, hurrarop, fanfarer och sång. Omedelbart efter det sången tystnat vände sig ordföranden ånyo till hr Friedländer, denna gång på moderlogens i Stockholms vägnar, och överlämnade till hr Friedländer ordens högsta utmärkelser, insignierna till Tionde graden, R. S. K. samt jubel-

kommendörstecknet. Nya hurrarop, fanfarer och sång. (*Vår nuvarande Nionde Grad instiftades först år 1925 vilket förklarar att RSK omnämns som den högsta Tionde graden år 1899. Red:s anm.*) I ett fyndigt tal, där lekande skämt och djupaste allvar med verklig mästarhand blandades om vartannat, tackade hedersgästen för den hyllning som brödraskapet ägnat honom. Han hade härför mycket att tacka de män som inom orden stått honom närmast och när han nedlade sin befattning hade det skett i den fullaste övertygelse, att han till efterträdare fått en man, som efter allas mening vore fullt vuxen sin uppgift och med känd energi kommer att ägna sig åt densamma. Återigen reste sig ordföranden och överlämnade efter ett kort tal å moderlogens vägnar RGK gradens insignier till lektor Carl Oskar von Porat, ingenjör Jonas Karling och sparbankskassör Ludvig Wahlin. Härefter beträddes talarstolen av Ordens Ceremonimästare ingenjör Jonas Karling, som i ett längre anförande tecknade Jönköpings PAR BRICOLE: s historia. Den glada middagen fick liksom allt annat roligt sitt slut, men ännu i ett par timmar fortsatte samkvämet i de till stora salen gränsande rummen under tal och sång. I Par Bricoles annaler - slutar Smålands Allehanda sitt referat - skall länge den 30 april 1899 intaga ett bemärkt rum och festdeltagarna skola i den minnas en av de angenämaste dagar de njutit inom det högt lysande sällskapet, vilket otaliga gånger förut samlat dem till glada fester, där skämtet spelat vid sidan av allvarsfulla förhandlingar, sången ljudit och där de materiella njutningarna alltid varit och äro av mer underordnad betydelse”.

Några märkesår i vår tidigaste historia

”Tiderna ha växlat, förluster och missräkningar har skiftat med glada förhoppningar. Gautier sänder inte längre ut sina brokiga affischer och Jannes gröna lykta har slocknat”. Så inledde Jonas Karling sitt tal vid Sällskapets 20-årsdag och fortsatte påminna om att minnet av många klingande skratt fyller hjärtat med vemod men att detta inte får hindra oss att fortsätta vår vandring med sång och harmoni i hjärtat och på tungan till glädje och gamman för oss och för alla de Bröder vi ha omkring oss både på höjd och i dal. Den andra stora perioden i Jönköpings Par Bricole började med det nya seklet, den period under vilken Bernhard Hay förde spiran. Logen var på tydlig uppgång och missmodets ande var bortdriven av en ljusare uppfattning om framtiden. Ernst L. Hartmann, en blivande Styrande Mästare, upptogs för första gången som ämbetsman och blev Providör. Vid samma tillfälle utsågs ytterligare en blivande Styrande Mästare till ämbetsman, nämligen Henrik Karnell som blev teaterdirektör.

Redan 1901 blev Henrik Karnell Ceremonimästare. Protokollen från den här tiden talar om ett livligt intresse för Par Bricole och många nya Bröder anslöt sig till Sällskapet. Befordringarna och omsättningen inom graderna gick raskt. Det var således under en vänlig stjärna som Sällskapet år 1904 i april beredde sig på att fira sitt 25-års jubileum. Bernhard Hay författade själv ritualen för högtidslogen och med sin lite petiga men tydliga handstil gav han klara besked om hur det skulle vara: ”efter middagen tåga Bröderna in i samlingssalongen med angränsande rum, der starkt, hett och godt kaffe med tillbehör af konjak och likörer jemte cigarrer serveras. Under samkvämet efter

middagen skall tillhandahållas pounsch i vår silverbål, konjak, whisky och watten jemte cigarrer, så att allt finnes tillräckligt och ingenting fattas”. Till festligheten sände Moderlogen tre Deputerade. Förmodligen var det inte Stormästarna utan representanter för dessa. Vidare fanns representanter från Göteborg, Borås och Malmö här. En av Sällskapets stiftare, postmästare Paul Billing, som då var 88 år, var inbjuden som hedersgäst. Han tackade för inbjudan i ett skämtsamt brev där han betygade sin ”hänförelse för det lysande Bricolletiet” och tackade nej på grund av ålder och kroppslig skröplighet. Högtidslogen var förlagd till nuvarande Rådhuset och den sal som kallades för Solennitetssal under den tid läroverket fanns i huset. Sångarna sjöng en festkantat med ord av Henrik Karnell och högtidstalet hölls av Riddareceremonimästare Jonas Karling. Han skildrade Jönköpings Par Bricoles uppkomst och historia och vem visste bättre än Karling. Det är intressant att ta del av Karlings beskrivning av teater och sång under vår första tid. Han konstaterar skillnader i den anständiga munterheten som under tidens lopp kännetecknat Bricolletiet. ”Den burleska parodien, som i början fröjdade oss avlöstes av cirkusimitationer och menageriföreställningar under Axel Ekelunds och Olle

*Valhallasalen i nuvarande Rådhuset omkring 1920. Salen är iordningställd för en Gradgivning i Par Bricole. Salen, som senare byggts om till flera lokaler, användes ofta för konstutställning.
Foto: Rylanderska fotosamlingen, S Ljung Jönköpings läns museum.*

Blanks klangdagar, då däremot Janne Uddén förnöjde oss med uppskattade skådespel och vågade skuggspel, under det Hampus Holm genom karaktärsmålningar och effektfulla tablåer sökte giva innehåll åt glädjen och sålunda bildade en övergång till de realistiska konstnjutningar, som Tor Almén förstår att genom användandet av den nya tidens uppfinningar på optikens och akustikens områden framlocka till Brödernas förnöjelse och beundran”. Även sångarna fick sin hyllning i Karlings tal när han vände sig till dem och sade: ”Sången är bricolleriets pulserande liv, den friska girland som sammanflätar och sirar dess fyra pelare. Det är den som bidragit till att under de nu gångna 25 åren hålla vårt PAR BRICOLE livskraftigt. Må därför I, som haven sångens toner i edra strupar, sjunga in mandom, heder och godhet i våra hjärtan, mod och kraft åt oss och alla Bröder.” Efter högtidslogen gick samtliga Bröder till Viktor Rydbergs byst som på den tiden var placerad längs Västra Storgatan. Bernhard Hay höll ett kort tal till minnet av den store ”skalden och tänkaren som brikollist”. Sångarna sjöng ”Vårt land” och ”Hör oss Svea”. Många åskådare var närvarade vid denna ceremoni.

Måltidskalaset ägde rum i Spegelsalen som var prydd med Konung Oscars byst, samt det stora porträttet av Friedländer. Bellmans byst fanns också med och salen var kringgårdad av lagerträd och palmer. Musikdirektör Josef A Jacobsson hade komponerat och tillägnat Jönköpings Par Bricole en festmarsch och den spelades när Bröderna tågade in i den rikt belysta salen. Kalaset blev högtidligt och festligt.

Bernhard Hay slutar som Styrande Mästare

Den 1 september 1906 lämnade Bernhard Hay sitt ämbete som Styrande Mästare på grund av ålder och försvagad hälsa. Han efterträddes av Major Bror von Geijer. Geijer hade överflyttats från Moderlogen till Jönköping 1904 och hade alltså bara varit med i Jönköping i två år när han blev Styrande Mästare. Förmodligen blev det en ganska besvärlig situation för Geijer. Det är beklagligt att arkivhandlingarna från denna tid i stort sett är obefintliga. Många av de tal som hölls vid den här tiden, hade kanske kunnat bringa vetskap om vad som hände, men det finns inga. Dessutom är protokollen mycket knapphändiga och innehåller bara kortfattade notiser om intagningar eller befordringar. Det är alltså ganska märkligt att det inte finns ett enda ord skrivet om en så pass viktig händelse

WILHELM GRANELLI.
Civilingenjör.
Nuvarande St. K. och O. i arbetsgraderna.

som major Geijers avgång som Styrande Mästare. Han lämnade sitt ämbete i september 1909 och ersattes av dåvarande Deputerad Styrande Mästare, hovrättsrådet Henrik Wrede, som för övrigt var gift med Bernhard Hays dotter. Det mesta av intresse från protokollen från denna tid är namn på Bröder som senare har spelat väsentliga roller i vårt Sällskap. En av dessa var apotekare Carl Gustaf Roos af Hjelmsäter som så småningom blev en mycket uppskattad Ceremoni- och Humormästare. En annan betydande bricolist hittar man i ett protokoll den 25 januari 1908. Då planterades den blivande Styrande Mästaren Gösta Pantzerhielm in i vingården och den 30 januari 1909 togs vår förste Ordförande i Arbetsgraderna in i Sällskapet. Det var civilingenjör Wilhelm Graneli. Henrik Karnell inträdde samma år som Riddareprelat.

Ny nedgångsperiod

Vid 25-års jubileet stod Jönköpings Par Bricole i sitt fulla flor, men när Bernhard Hay lämnade som Styrande Mästare började tydligen en avmattning att göra sig gällande. Både under Bror von Geijers och under Henrik Wredes ledartid talades om ett "alltmer slappnande intresse". Detta var också en trend man märkte inom andra Ordenssällskap. Sammankomsterna besöktes ytterst sparsamt och det blev allt svårare att rekrytera nya medlemmar. Man gick med ljus och lykta för att leta recipiender och det var inte ovanligt att man recipierade endast en person i Den Första Graden. Detta skedde vid flera tillfällen under åren 1910-1912. Vid ett tillfälle i Första Riddaregraden (Sjätte Graden) hölls parentation över sju Bröder. Logen besöktes vid det tillfället förutom av De Styrande och Ämbetsmännen endast av en enda Broder. Vid Gåsakalaset efter Logen deltog - fyra Bröder! Det diskuterades då att lägga ned Sällskapets arbete under ett eller ett par år. Somliga tyckte att Par Bricole var föråldrat och efterblivet i förhållande till tidsutvecklingen. Andra menade att sången inte klingade som förr i tempelsalen. De som fortfarande var intresserade hade det både motigt och besvärligt och inte minst var arbetet otacksamt. En januarikväll 1911 gavs en varietéafton på vilken Bröderna hade lagt ner ett otroligt repetitionsarbete. Vid framförandet infann sig endast 24 Bröder. Visserligen ökades antalet något fram på nattkröken, när några middagar, supéer och danstillställningar hade slutat på stan.

Teatergruppen lät sig dock inte nedslås utan arbetade glatt och troget året därpå i tron att Bröderna då skulle infinna sig. Tyvärr blev resultatet ännu sämre och det var nog inte långt ifrån att samtliga medlemmar av teatergruppen tappat modet för gott. Förutom det sorgliga faktum att publiken svek, så slocknade också det elektriska ljuset. Efter en halvtimme kunde spelet börja på nytt, men ett milt raseri hade då kommit över samtliga aktörer och den ene efter den andre kom av sig. Man kan ana sig till Teaterdirektörens tankar och känslor.

Det ljusnade omsider och så småningom började Sällskapet rycka upp sig ur sin försöfnings och sången började åter klinga under Ordenskantor Josef A Jacobssons säkra ledning. Visserligen pågick det första världskriget men man lyckades ändå hålla igång en relativt livaktig verksamhet på Stora Hotellet. Den 28 oktober 1916 hade man

t ex 14 recipiender till Fjärde Graden och 1917 intogs eller uppflyttades 23 Bröder i de tre första graderna.

Medaljhistoria

Den 27 januari 1917 var en bemerkelsedag på flera sätt. Då utdelades för första gången 25-års tecknet (Hederskommendör) till ett stort antal Bröder i Jönköping. För första gången utdelades också Jönköpings Par Bricoles Förtjänstkors. De första Bröder som erhöll Förtjänstkorsen var Styrande Mästaren, friherre Henrik Wrede, kapten Frans Olof Ask, bankkamrer Per Magnus Hultquist, kassör Carl Ludvig Wahlin, direktör Henrik Valfrid Karnell, tandläkare Axel Jonsson, apotekare C G Roos af Hjelmsäter och banktjänsteman Oscar Millqvist. Vid detta sammanträde recipierades inte mindre än 24 nya Bröder. År 1917 utdelades också Jönköpings Par Bricoles Eklöfskrans för första gången. Det var Ordens Kantor och körledare, Musikunderlöjtnant Josef Jacobsson som förärdades denna uppskattning. Förtjänstkorsen gavs på den tiden endast till Bröder i Styrandekretsen eller till andra med hög ämbetsfunktion. Eklöfskransen kunde ges som ett bevis på De Styrandes uppskattning.

Ny glansperiod

Den 28 februari 1917 nedlade helt oförmodat friherre Wrede sitt ämbete som Styrande Mästare. Samtidigt avflyttade Deputerad Styrande Mästare kapten Ask från Jönköping och Sällskapet stod plötsligt utan Styrande Gouvernement. Likväl gav man den Sjunde Graden den 13 maj under Direktör Henrik Karnells ledning. Karnell var då Riddareprelat och genomförde enligt protokollet ”ett ståtligt sammanträde”. Därmed kan man säga att man satte punkt för ett skede i Jönköping som medfört mycken glädje men också stora bekymmer och mycken besvikelse. Man stod nu inför en ny epok, en ny glansperiod som kanske saknar motstycke i Sällskapets historia. Den 2 oktober 1917 samlades ett 20-tal Bröder till ett sammanträde på Stora Hotellet för att diskutera den kris som hade uppstått och sannolikt skulle Jönköpings Par Bricoles saga ha varit all om man låtit missmodet ta överhand den gången. Först gällde det att skaffa ett nytt Gouvernement, vilket visade sig vara ganska svårt eftersom den ene efter den andre tackade nej. Man kan förmoda att ingen var villig att ta tag i den svåra situation som rådde. Det krävdes både mod och styrka. Slutligen kom man dock fram till ett resultat som hälsades med stor tillfredsställelse av samtliga Bröder. Till Styrande Mästare valdes direktör Ernst L Hartmann, till Deputerad Styrande Mästare disponent Oscar Roempke och till Styrande Kansler direktör Henrik Karnell.

Arbetet började med beslutsamhet. Det blev fart på rekryteringen av nya medlemmar och medlemstalet ökade i takt med Sällskapets muntra och anständiga tidsfördriv. De Styrande skötte sina bricolistiska plikter entusiastiskt och samvetsgrant och inte minst Roos af Hjelmsäter utvecklade ceremonielet med en humorfylld elegans som man inte tidigare hade sett. Trots krigsårens stränga ransonering av ”det synliga fluidum” levde den Bacchanaliska glädjen frisk. Detta talar för att ”det osynliga fluidum” spelar en minst lika viktig roll inom bricolieriet, om inte större. Väktaligheten och poesin var

Spegelsalen vid Barbaradag på 1910-talet. Salen är dekorerad med Par Bricoles vapensköldar och en orkester spelar på musikbalkongen. Salen hade ommålats i mörkare ton år 1903 och då tillkom den nuvarande takmålningen av Vilhelm Holmgren. Fotot kan vara det äldsta bevarade, som visar en av Par Bricoles högtidligheter. Foto: Jönköpings läns museum.

kanske i början inte så lysande, men Moster Barbara hyllades på regelbundna tider och kvinnan fick överhuvud taget sin skyldiga tribut av oratoriska hyllningar. Styrande Mästarens ”Klang Bacchi Barn” hade som oftast festivitas över sitt utrop och även om bålen led av restriktionssjukan uttömdes enligt traditionen både pokaler och floribussar enligt ceremonin. Parentationerna vid Sjätte Graden samlade många Bröder och både Gåsen och Våren hyllades med ökad värme och fler deltagare. Det blev något glatt och intimt över bricollerikalasen.

På Barbaradagen den 8 december 1917 installerades det nya Guvernementet av Den Högst Upplyste Brodern C O von Porat. Det var ett av von Porats sista bricollistiska uppdrag och den reslige och ståtlige koryfén från vårt bricolleris första dagar presiderade med grandessa. 120 Bröder närvarade vid högtiden då fyra Guvernörer dubbades och 24 nya Bröder togs in i Första Graden. von Porat och Jonas Karling erhöll Förtjänstkorset och tre Bröder blev Hederskommendörer. Redan i februari 1918 antogs ytterligare 24 nya Bröder och Logen bevistades då av 170 Bröder. Den 16 mars recipierades inte mindre än 32 Bröder i Fjärde Graden. I februari 1919 gav teatern ett spex som bevistades av 150 Bröder. Dagen efter gav man samma spex för damerna. Det var trångt i lokalen och man kan nog påstå att det hade skett en del sedan spexet 1911 då man spelade för 24 Bröder. Man samlades också ganska ofta i sammanhang

utan gradgivningar. Så kan man läsa att över 100 Bröder samlades på restaurang Alphyddan och fröjdades åt en munter cabaré ovanpå kräftorna. Det var den 31 augusti 1920.

Jonas Karling avgår

Den 2 november 1923 avgår Jonas Karling som Riddareceremonimästare, ett ämbete som han burit i med och motgång sedan 1884, alltså i nästan 40 år. Man kan förmoda att det är en mycket lycklig och nöjd Riddareceremonimästare, som kan se tillbaka på åren i Jönköpings Par Bricole. Det hade hänt mycket sedan Billing och Karling, från Borås Par Bricole, satte in annonsen 1879 i Jönköpings Tidning och kallade ”de för saken intresserade” till ett sammanträde i Stadshuset i Jönköping.

Ordförande i Arbetsgraderna

Den 5 oktober 1925 togs ett mycket viktigt och för Sällskapet betydelsefullt beslut. Man beslöt då att också i Jönköping utse en särskild Ordförande, som skulle leda arbetet i Arbetsgraderna. Den första Ordföranden blev ingenjör Wilhelm Graneli och han inträdde i sitt ämbete 1926. 1925 avgick disponent Oscar Roempke som Deputerad Styrande Mästare och ersattes av Henrik Karnell. Doktor Axel Jonsson inträdde då som Styrande Kansler. Par Bricole och Stora Konseljen antog en ny grad 1925. Det är vår nuvarande Nionde Grad (PB***) Konung Magnus Riddarekapitel. Den gavs i Jönköping samma år, alltså 1925 den 25 oktober. Det var arton Bröder som dubbades till Riddare. 1926 gavs graden igen och då antogs tio nya Riddare.

Ekonomi

I jubileumsboken 1879-1929 kan man läsa att Sällskapets ekonomi inte var av det slaget som ”samlar skatter, dem rost och mal förtära”. Revisionsberättelsen från sekelskiftet 1800-1900 säger ”att det lysande sällskapets affärer aldrig har varit riktigt lysande, men att man dragit sig fram”. Flera donationer avsattes i fonder för bestämda ändamål. En byggnadsfond skapades i början av 1900-talet för att man så småningom skulle kunna bygga ett eget Ordenshus, men ”sällskapets ekonomi à-la-hand-i-mun gjorde, att avsättningarna till detsamma snart nog avstannade”. 1929 fanns det 1100 kronor i den fonden och drömmen om ett eget hem är alltså blott en dröm. Sällskapets ekonomi tyngdes de första åren av stora inventariet och senare av att det var trögt att få in medlemsavgifter.

Medlemstal

1929 hade 1024 medlemmar skrivit in sig i medlemsboken. Från sekelskiftet höll man sig ganska konstant vid 400-450 medlemmar vilket var mycket med tanke på att det inte bodde mer än ca 20 000 människor i Jönköping. 1917 steg medlemstalet markant och 1921 var det över 600 medlemmar. 1929, alltså 50 år efter bildandet, var det 560 medlemmar av vilka man räknade blott 250 som aktiva.

1929

Det Styrande Guvernementet hade inriktat sig på att fira 50 årsjubileet på våren 1929. Dessvärre avled Styrande Mästaren Ernst Hartmann den 12 januari vilket rubbade planerna. Hartmann tjänstgjorde för sista gången vid Barbarahögtiden den 9 december 1928 och fick aldrig uppleva den dag han så ofta talade om. Den sjätte Styrande Mästaren i Jönköpings Par Bricole blev Henrik Karnell. Som Deputerad Styrande Mästare inträdde Kanslären Axel Jonsson och som ny Kansler invaldes Arbetsgradernas Ordförande W Graneli. Henrik Karnells tid blev en mycket framgångsrik tid. Han var med i Styrandekretsen hela det lyckliga 20-talet. Nu tog han steget upp som Mästare och som sådan blev han mycket uppskattad för sin vältalighet och för sin varma humor.

De senaste femtio åren

År 1954 inledde direktör Anders Graab sin sjuttonåriga period som Styrande Mästare i vårt Sällskap (1954 - 1970). Anders Graab var chef för Jönköpings Mekaniska Verkstad och uppges ha varit en skicklig ledare. Han verkade under en tid, då det var vanligt att de Styrande rekryterades ur de högsta skikten i samhället, en tid, då avståndet till ”överheten” också var större än idag. Det var en tid då varje almanacka med självaktning redovisade inte bara kungliga familjens alla medlemmar och medlemmarna i regeringen, utan också räknade upp alla Sveriges biskopar och landshövdingar. Det lades inom Sällskapet vid denna tid - mer än idag - vikt vid vad en Broder hade för social ställning ute i samhället. Idag har en Broders ställning i den kalmuckiska världen inte lika stor betydelse. Det läggs idag, får man nog säga, större vikt vid vederbörande Broders bricollistiska talanger och bricollistiska intresse.

Under större delen av Anders Graabs tid som Styrande Mästare var också umgänget inom Par Bricole enligt tidens sed mer formellt än det är idag. Stämningen var sannolikt inte mindre hjärtlig för det, men även Bröder emellan följde man de umgängesregler, som generellt gällde i världen utanför Par Bricole. Inte bara i Kalmuckien utan också inom Par Bricole titulerade man varandra. Yngre Bröder titulerade äldre Bröder och man väntade med att säga Du till dess en äldre Broder hade föreslagit titelbortläggning. Om någon av de Styrande lade bort titlarna med en Broder i lägre Grad uppfattades detta som en stor heder.

Detta umgängessätt ändrades i slutet av 1960-talet. Bror Rexed, generaldirektör vid Medicinalstyrelsen, lade bort titlarna med alla sina anställda och år 1968 utgick signaler från regeringen om att alla chefer inom offentlig förvaltning borde göra samma sak. En Du-reform genomfördes i samhället och säkert infördes vid ungefär samma tid denna nymodighet inom Par Bricole.

Under 1950- och 1960-talen hade man sammankomster på söndagarna. Vid denna tid arbetade man och gick i skolan på lördagarna och det var inte möjligt för intendenturen att hinna förbereda en Grad till lördagskvällen. I skolan infördes lediga lördagar i

mitten av 1960-talet och inom arbetslivet ungefär vid samma tid. Par Bricole införde Gradgivning på lördagar år 1973. Innan denna sedvänja infördes hade man inte heller som idag möjlighet att vila upp sig den påföljande dagen. Ändå hade man senare vanor då än nu, eller snarare tidiga vanor, då man oftast hade nattsexa efter kapitelmötena.

Det var under Anders Graabs tid som Styrande Mästare som reglerna för klädseln ändrades. Förutom ämbetsmännen kunde Bröderna nu närvara i mörk kostym. Detta gällde dock inte på Barbarahögtiden, då bars det endast högtidsdräkt, d v s frack med vit väst och dekorationer. Det ligger nära till hands att gissa att detta var ett resultat av det dramatiska året 1968 med studentdemonstrationer och kårhusockupationer.

Det kan tilläggas att 1950-talets och nog också 1960-talets Gradgivningar säkert var mycket rökiga tillställningar. Nästan alla rökte vid denna tid och begreppet ”passiv rökning” var ännu inte uppfunnet. Vid middagar hörde det till att värdfolket såg till att det alltid fanns rökverk och askfat på middagsbordet. Om man var väluppfostrad väntade man med att röka till desserten, men det är väl knappast troligt att Bröder Bricollister kunde tåla sig så länge. Numera är Par Bricoles sammankomster i stort sett rökfria.

Under Anders Graabs första tio år som Styrande Mästare var direktör Thure Öberg Deputerad Styrande Mästare. Också han hade, som chef för Husqvarna Vapenfabrik, en hög ställning i samhället. Thure Öberg var en god talare. Han efterträddes av ingenjör Sixten Arensten, som också han var vältalig. Hans dotter har berättat hur barnen satt gömda i trappan och lyssnade medan deras far vandrade runt och högt repeterade sina tal inför Par Bricole. Många av de tal, som han har hållit, finns samlade i vår Gyllene

Barbarahögtiden 1967. Jubelkommendörerna Gottfrid Milton och Benkt Norelius hedras av St.M. Anders Graab i mitten, D.St.M Sixten Arensten t.v och t.h St.K Carl-Wilhelm Lothigiuss.

Nya Styrande 1970. St.K Jan-Erik Berggren, St.M Carl-Wilhelm Lothigius och D.St.M Waldemar Sjöberg.

bok för perioden 1945 - 1997.

Styrande Kansler 1954 - 1964 var tandläkaren John Koch, som beskrivs som "den sanne Bricolisten". Han var talare, sångare och spexare, han sjöng till luta och han var också bl.a. teaterdirektör. Anders Graabs och John Kochs olika personligheter ledde till en öppen schism mellan de Styrande. John Koch avgick och efterträddes av Carl Wilhelm Lothigius.

Men trots allt så fungerade denna period inom Par Bricole bra. Kören var bra som alltid, men framförallt var detta en period då teatern utmärkte sig. Man framförde årliga spex under den uppslagsrike Teaterdirektören, inredningsarkitekt Karl Erik Gemfeldt.

I januari år 1957 började man på lördagarna i Sveriges enda TV-kanal sända ett TV-program kallat "Tiotusen kronorsfrågan". Programmet var en kunskapstävling. Om en tävlande klarade frågorna på alla nivåer i sitt ämne, vann han tiotusen kronor, vilket var mycket pengar vid denna tid. Programmet leddes av litteraturocenen Nils Erik Baehrendtz och hela svenska folket följde med spänning de tävlande lördag efter lördag. Flera av vinnarna blev folkhjärltar och det är möjligt att "den från TV riksbekante Bellmanspecialisten Göran Lindahl" var både tiotusen kronorsvinnare och folkhjärte. Att han år 1961 upptogs i vårt Sällskap med vice Guvernörs rang, ansågs i alla fall värt att särskilt framhålla i protokollet.

År 1970 efterträddes Anders Graab som Styrande Mästare av riksdagsman Carl Wilhelm Lothigius. Hans ämbetsperiod varade till 1983. Under samma period var tandläkare Waldemar Sjöberg Deputerad Styrande Mästare och skogsmästare Jan-Erik Berggren Styrande Kansler. 1974-1983 var kommunfullmäktiges ordförande Torsten Welander Arbetsgradernas Ordförande.

Carl Wilhelm Lothigius var på grund av sitt riksdagsarbete i veckorna bunden till Stockholm, men på måndagarna var han ledig och på måndagskvällen fattades många viktiga beslut inom Par Bricole. På grund av Lothigius riksdagsuppdrag och vistelse i Stockholm fick dock mycket av Styrandearbetet skötas av Styrande Kanslern Jan-Erik Berggren. Både Carl Wilhelm Lothigius och Jan-Erik Berggren var charmerande personligheter och goda talare. Båda uttryckte sig gärna i bunden form. Carl Wilhelm Lothigius har hållit talet till Bellman vid Bellmanfirandet på Djurgården. I sitt tal försökte han göra Bellman till Smålaning men lyckades på sitt mycket eleganta sätt åter-

börda Carl Michael till huvudstaden, där han hör hemma.

År 1972 fyllde "Den gamle Bricol-
listen" Gustaf Lorenz 85 år. Teatern
tackade honom för hans arbete som
maskör och Anders Graab tackade ho-
nom för det enastående intresse han
hade visat under sina 58 år i Sällska-
pet.

Flera initiativ till förändring togs,
men alla blev inte lyckade. År 1974
provade man att förlägga Andra Gra-
den med spex till A 6 marketenteri.
Detta gav enligt protokollet "en fadd
eftersmak". Enligt rapport från i festen
deltagande Bröder urartade festen på ett
pinsamt sätt. Detta till trots upprepa-
des försöket 1990. Broder Ingemar
Boman ledde då arbetet med att bygga

upp sitt stora projekt Nya A6 och Bröderna inbjöds att på nytt förlägga Den Andra
Graden till gamla "markan". Om 1974 gav en "fadd eftersmak" så kan man nog med
fog påstå att 1990 blev om möjligt än värre. Deputerad Styrande Mästare Torsten
Welander såg sig nödsakad att avhysa en person, som dessutom uteslöts ur Sällskapet
med omedelbar verkan. Mycket var naturligtvis bra också, men att sälja snapsar för tio
kronor och dessutom ha tombola med whisky som vinst var nog ingen bra idé.

Bröderna Mac och Gerhard Mattus var respektive generalceremonimästare och
riddareceremonimästare. De hade många idéer till förändring av ritualen. En episod,
som det berättas om, avser "vaktombytet" vid Barbarahögtiden då Generalsgradernas
ämbetsmän går in medan Arbetsgradernas ämbetsmän går ut ur Spegelsalen. Bröderna
Mattus hade utbildats vid Karlberg. De möttes mitt i Spegelsalen i preussisk marsch
med hög benlyftning och huvudvridning. Detta krigiska inslag i Par Bricole ogillades
av många och upprepades inte.

År 1976 återupplivades efter 30 år i malpåse ritualen i Fjärde Graden med "de fyra
rummen". Det blev ett uppskattat inslag, som sedan dess regelbundet har återkommit.
Vid nypremiären agerade Bröderna Lucas Stahre, Sune Winald och Gustaf Lorenz
iklädda gustavianska dräkter och med stor inlevelse.

År 1979 genomfördes Sällskapets 100-årsjubileum. Det blev ett pampigt firande,
där John Kochs högtidstal utgjorde en av höjdpunkterna. Talet återges i sin helhet under
kapitlet om Avisa.

John Koch hyllar och namnger i detta högtidstal många framstående bricollister,
som under åren har spridit glans över Jönköpings Par Bricole. Hade dessa Bröder levat
idag hade de säkert haft bringan fullbehängd med medaljer. Men det är inte säkert att de

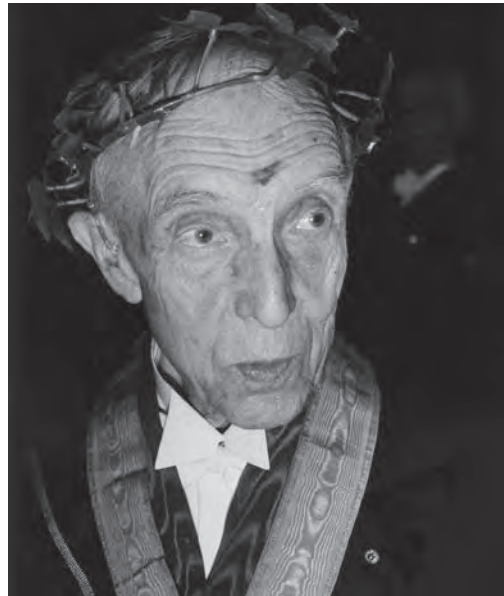
*Avgående St.M Anders Graab lyckönskar
efterträdaren Carl-Wilhelm Lothigius och St.K Jan-
Erik Berggren år 1970.*

Landshövding Sven af Geijerstam med St.M Carl-Wilhelm Lothigius sittande och tidigare St.K John Koch stående. Året var 1979.

trots sina strålande insatser hade så många. Det medaljregn, som idag stilla faller över hög som låg, uppges vara av ganska sent ursprung. Sen mitten av 1980-talet har medaljframställningen och utdelningen enligt många uppfattning fått lite för stort utrymme och dessvärre bär många Bröder medaljer, som inte är godkända av Sällskapet. Redan Carl Wilhelm Lothigius protesterade mot denna utveckling genom att uppträda helt utan medaljer vid flera tillfällen. En bidragande orsak till denna utveckling kan vara att alla talanggrupperna låtit göra egna vedermälen. Idag har medaljuttelandet blivit en institution och en viktig företeelse inom Par Bricole.

Barbaradagen 1981 var nästan 200 Bröder närvarande. Då framfördes i stället för

Ordens Talare och Skald Miles von Strokirch firas som Jubelkommendör år 1982.

ett högtidstal en sånglig hyllning till Moster Barbara. Hyllningen framfördes av Sune Winald och PG Karlberg. För texten svarade Gunnar Gårdmark och för musiken W. A. Mozart.

År 1982 gavs för första gången i Jönköpings Par Bricoles historia den Sjunde Graden utomhus. Den gavs på Västanå slott hos Broder Rolf von Otter och hans hustru Charlotte. Att ge Graden utomhus har härefter blivit en fin tradition. Jönköpings Par Bricole är ensam inom bricollariatet om detta. Sjunde Graden är också den Grad som har flest besök från vår Moderloge och våra Systerloger. Numera ges Graden i Alvastra klosterterruin, det kloster som Konung Sverker en gång lät uppföra. Med tanke på att Alvastra kloster är så nära förknippat med Konung Sverker är det en mäktig känsla att ge hans Riddarekapitel i den gamla klosterterruinen. Graden har nu givits utomhus i över 20 år och många Bröder har under dessa år upplåtit sina gods och lantliga egendomar för firandet av PB**. Graden har också genomförts i Vadstena klosterkyrka och på Tempelgården på Visingsö. Med få undantag har vädrets makter alltid stått Sällskapet bi.

Redaktionskommittén trodde länge med utgångspunkt från bevarade fotografier att den Sjunde Graden första gången gavs utomhus under 1930-talet. Både år 1933 och 1939 samlade Styrande Kanslern Länsjägmästare Wilhelm Lothigius bricollister omkring sig på Skogsvårdsstyrelsens kursgård Trollebo söder om Vetlanda. Besöket år 1933 finns dokumenterat i form av härliga skioptikonbilder. På en av bilderna står Bröderna uppställda i munderingen för Sjunde Graden. Dock nämns det inte något om Gradgivning i protokollen. Men det finns en muntlig tradition om en sådan. Wilhelm Lothigius efterträddes som länsjägmästare av Åke Hallander, vilken i sin tur efterträddes av Broder Sven Sandell. Åke Hallander skall enligt uppgift ha visat Sven Sandell var i parken runt huvudbyggnaden på Trollebo, som altaret vid Gradgivningen byggdes upp. Vid ett besök på Trollebo våren 2004 visade Sven Sandell också platsen för ledamöterna i Arkiv X, som är en grupp Bröder vilka regelbundet träffas för att under gemytliga former katalogisera och sortera foton m.m.

Ja, så trodde redaktionen ända till dess att dess ögon föll på en artikel skriven av Broder Ernst Greén i boken "Sällskapet Par Bricole - Historik och Porträttgalleri med Biografier" (tryckt i Stockholm år 1946).

St.M Carl-Wilhelm Lothigius talar vid Barbara-högtiden 1982.

Procession in vid Barbara 1992. GB Bertil Palmé-Johnsson under banéret och RH Gunnar Eriksson under hatten.

1983. O Sune Winald. Från vänster D.St.M Waldemar Sjöberg, St.M Carl-Wilhelm Lothigius och tidigare St.K John Koch.

*Nytt Styrande
Guvernement år 1983.
St.M Jan-Erik Berggren
flankerad av D.St.M
Torsten Welander och
St.K Gerhard Mattus.*

Där berättas att ovanstående händelse var ett bricollistiskt upptåg och ej en ”äkt” Sjunde Grad.

År 1983 tillträdde Jan-Erik Berggren som Styrande Mästare. Deputerad Styrande Mästare blev Torsten Welander, som 1991 efterträddes av Anders Hugoson. Styrande Kansler under Jan-Erik Berggrens tid var Gerhard Mattus. Arbetsgradernas Ordförande var fram till 1989 adjunkt Sune Winald, som därefter ersattes av direktör Perolof Kallings.

Torsten Welander var Mästare i att hålla korta tal och man visste inte riktigt om han hade börjat när han hade slutat. Torsten Welander var oerhört effektiv med en finstämd humor. Han satt under flera år i Jönköpings Kommunfullmäktige som dess ordförande och vice ordförande. Styrande Kanslern Gerhard Mattus var full av idéer och hade en

*D.St.M Torsten Welander
håller tal vid Barbarahög-
tiden 1988.*

*Värdepåret Gunilla och Carl-Göran Gustafsson överlämnar Lyckås till St.M Jan-Erik Berggren.
Anders Lindell blåser fanfar.*

elegans i sitt uppträdande, som förde tankarna till Gustaf den III: s dagar. Sune Winald var den Ordförande man minns, som mannen med den mäktiga barytonstämman. Sune Winald hade förmodligen tagit steget upp i Styrandekretsen om det inte hade varit för hans funderingar kring Riddaregradernas koppling till den Allsmäktige. Dåvarande statuter sade att man skulle ha en kristen tro. Idag säger statuterna att man ska respektera de kristna värderingarna och vår nutidshistoria kunde kanske ha skrivits annorlunda om statuterna hade ändrats tidigare. Sune avled samma år han skulle gå i pension och många minns fortfarande hans framförande av Kommendörsvisan som en av höjdpunkterna vid måltidskalaset. Han var också en strålande aktör inom teatern och tillika dess direktör under några år.

Jan-Erik Berggren lyckades knyta mycket nära kontakter med moderlogen i Stockholm, sannolikt närmare än vad Jönköpings Par Bricole någon gång tidigare har haft. I dessa sina strävanden hade han ett stort stöd hos Gerhard Mattus och Knut Erik Jahnke. Under Jan-Eriks tid startade, trots motstånd från moderlogen, talanggruppen Luculli gille. Jan-Erik Berggren lyckades också genomföra att det år 1994 startades en Bacchanalisk akademi i Jönköping.

År 1984 gavs Sjunde Graden på Lyckås herrgård hos Broder Carl-Göran Gustafsson och hans hustru Gunilla. Bröderna fick lyssna till en intressant resumé om slottets

RP Per-Axel Jonzon och IRO Lars Löfstedt (närmast) medaljeras av St.M Jan-Erik Berggren vid Barbarahögtiden 1988.

historia från 1500-talet och fram till våra dagar. Kapitlet och måltiden gavs respektive avnjöts i det fria, medan kaffe och punsch serverades i de vackra salarna. Men 1984 var inte ett i allo lyckosamt år för Par Bricole. Då Fjärde Graden skulle ges meddelade endast 4 av 35 kallade att de önskade bli recipierade, varför den inställdes.

År 1985 genomförde man en arbetsgrad på restaurant Maxim inom Tändsticksområdet. Teaterdirektör var då den talangfulle majoren vid A6, PG Karlberg. I sitt tal till talanggrupperna glömde Torsten Welander att nämna teatern, vilket blev droppen som fick bägaren att rinna över. Karlberg gick till de Styrandes bord, tog av sig sitt direktörsband och la det på bordet. I ett brev till De Styrande bad han om sitt utträde. Jan-Erik Berggren besvarade brevet. Båda breven finns bevarade och arkiverade. Mycket har hänt som har glatt Bröderna under 125 år, men även det negativa måste ju nämnas. PG Karlberg var en oerhört duktig och idérisk teaterperson med en fantastisk sångröst. Han genomförde också spexet "Ulla den Tredje" i Stadsparken vid Jönköpings 700-årsfirande.

År 1985 hittades också Par Bricoles sedan länge försvunna "teateråsnan" på Stora Hotellets vind. Åsnan, som vid återfinnandet var i dåligt skick, hade tidigare använts i Andra Graden. Återfinnandet ledde inte till att "åsnetraditionen" återinfördes. Dock lär åsnans Bröder leva i högönsklig välmåga i bl. a Göteborg, Vänersborg och Borås.

I december 1985 gick den f.d. Styrande Mästaren Carl Wilhelm Lothigius bort. "Försynt och vänlig och med en poetisk ådra, som åtskilliga gånger har lyst upp vår bricolistiska tillvaro." Hans minne hyllades med en minnesstund vid det ljusskimrande kalaset (Fjärde Graden) i februari 1986. Bland andra talade då Stormästaren i moderlogen Hans Kjellgren.

År 1986 gavs Sjunde Graden på Ramsjöholm hos Broder Karl Gustaf Kindberg och hans hustru Vera. Ett stritt värregn gjorde att ceremonin måste avkortas och måltidsskalaset avnjutas inomhus.

Med anledning av Styrande Mästaren Jan-Erik Berggrens 60-årsdag uppförde teatern i oktober samma år spexet ”Här är ditt liv JeJe”, sannolikt inspirerat av en vid denna tid populär serie på TV vid namn ”Här är ditt liv”, där olika kidnappade kändisar fick se sitt liv spelas upp, möta gamla skolkamrater osv. Sjätte Graden gavs detta år i Hakarps församlingshem, där det knappa utrymmet ledde till verklig ”förbrödning”, medan parentationen hölls i Hakarps kyrka.

Det kan nämnas att den första parentationen i Sjätte Graden i Jönköping i en kyrka genomfördes så tidigt som 1948. De Styrande beslöt detta år att delar av Graden skulle förläggas till Ljungarums kyrka. Riddareprelaten Tage Löf, som var kyrkoherde i Bottnaryd, höll parentation över de Bröder som avlidit under året. Ljungarums kyrka fylldes till bredden och man beslöt att förlägga nästa års parentation i Kristine kyrka. Där blev det en aning tomt i bänkarna, man återgick till Ljungarums kyrka, men flyttade 1959 till Järstorps kyrka. Jönköping var först i landet med att genomföra den Sjätte Graden på detta sätt. Numera har nästan samtliga Loger parentation med musik och minnesgudstjänst för allmänheten i någon kyrka. Utöver till Kristine kyrka och Ljungarums och Järstorps kyrkor har minnesgudstjänster också förlagts till Hakarps kyrka och Slottskapellet. Sedan år 2000 har man återgått till ursprunget - medeltidskyrkan i Ljungarum.

Par Bricoles Högtidsdag 1995 med Parentation i Hakarps kyrka, agerande Lars Löfstedt och Anders Hugoson.

1988 på
Barbaradagen:
Johan, Farfar Eric
och Far Lars-Eric
Liljegrahn alla
aktiva bricollister.

Vid 1987 års Vårbal framträdde två framstående sångare, Frank Johnsson från Vänersborg och Ordensskalden Martin Stugart. Frank Johnsson sjöng till luta och lyckades förflytta hela Vårbalen till Birger Sjöbergs Lilla Paris. Ordensskalden interfolierade Gradgivningarna med valda delar ur Fredmans sånger och epistlar.

År 1988 firades den Sjunde Graden på Stora Hultrums gård hos Broder Casten von Otter och hans hustru Vera. Sångarbröder från Borås hördes från en höjd intill lunden. Då Gunnar Hofberg, Styrande Mästare i Göta Par Bricole, började sitt tacktal uttalade en kvinnlig stämman skarpt ”Håll tyst med dig”. Efter en kort förvirring återupptogs talet då det visade sig att dagens värdinna inte hade vänt sig till talaren utan till husets hund.

1990 gavs Den Sjunde Graden på Dalskogs Herrgård hos Broder Per-Åke Löf och hans hustru Anita. Solen sken, blommor och träd stod i sitt vackraste flor och platsen var en sannskyldig pastoral rapporterar vår inspirerade ordenssekreterare.

År 1991 uppmanade man Bröderna att åter bära högtidsdräkt vid Par Bricoles sammankomster. ”På grund av svårigheten att anskaffa högtidsdräkt har under ett antal år obligatoriet att använda sådan uppmjukats”, heter det i protokollet. Möjligen var det i verkligheten så att vindarna från 1968 också blåste in i Par Bricole, men att tidsandan nu hade ändrats så mycket att man åter kunde vandra genom stan i frack. Mörk kostym skall dock inte diskvalificera från att delta, heter det försiktigtvis i slutet av protokollet.

År 1992 gavs Sjunde Graden i Alvastra klosterruin, där Brödernas förehavanden väckte viss uppmärksamhet bland ditlupna turister. Spridda regndroppar noterades. De Bröder, som förtänksamt hade tagit med paraply avundades av övriga. Högtidstalet och recipiendernas tacktal hölls i form av en medeltida rimkrönika av prosten i Vadstena klosterkyrka Göran Grefbäck, som i samband med Graden blev utnämnd till Ordens Talare och Skald. Måltidskalaset hölls på Ombergs Turisthotell.

Recipienderna Anders Jonzon och Johan Thor i väntan på tillträde till Bricoles rum. 1994.

biträdde under hela sin ämbetsperiod av den Deputerade Styrande Mästaren, miljövärdsdirektören vid Länsstyrelsen i Jönköping, Eric Haglund, Styrande Kanslern, Programbolagets VD, Perolof Kallings och Ordföranden i Arbetsgraderna, universitetsadjunkt Dan Ekström.

År 1994 gavs Sjunde Graden i Haurida kyrka och på Sandviks gård hos Broder Jan-Erik Berggren och hans hustru Mari-Anne. I kyrkan inledde Jan-Erik med att berätta om kyrkans historia. Efter ceremonielets slut åkte Bröderna till Sandviks gård, där värdparet gav Par Bricole tillstånd att disponera gården. På gårdsplanen ner mot sjön hade byggts en kapitellund och i stilla bris och lätt regn fullföljdes Gradgivningen. Stormästaren i Moderlogen Hans Kjellgren blev salig, då två vita sångsvanor flög över lunden, och mången Broder trodde sig nog sitta vid sjön Roines i stället för vid Ylens strand. Det lyckade måltidskalaset ägde med hänsyn till väderleken lämpligt nog rum under tak i en stor lada. Måltiden ackompanjerades av de i ladan häckande ladusvalornas glada kvitter. Svalbon ingick dock inte i menyn.

I november samma år fick Par Bricole besök av hedersmedlemmen Ignatij Ivanovski från S:t Petersburg, som höll ett tal om Bellman vid Barbarahögtiden. Dessutom ordnades detta år decenniets fest i Par Bricole, en Operamaskeradbal i Stora Hotellens Spegelsal. De Bröder, som inte anmälde sig och deltog, går fortfarande och grunnar över varför de inte gjorde detta. I början på 1990-talet trängde datorsamhället också in i Par Bricole och i mars 1993 ordnades i Jönköping en Rikskonferens för Datorisering i Par Bricole också kallad "Mac Bricole".

År 1993 tillträdde chefen för den Odontologiska Institutionen i Jönköping Anders Hugoson posten som Styrande Mästare. Hans Styrandeperiod varade till 1999. Han

Konung Magnus Ladulås i Lars Löfstedts skepnad.

Barbaratalaren Gunnar Åkerskog får telefon från Moster år 1993.

St.K emeritus Gerhard Mattus år 1993.

Det Styrande Guvernementet 1993.

Dambricolleri 1995. DStM Eric Haglund dekorerar Styrande Mästarens kärleksliga Margareta Hugoson under övervakning av OMI Ingemars kärleksliga Yvonne Boman.

År 1996 anordnades Sjunde Graden hos Broder Birger Axelsson och hans hustru Birgit på Renstorps säteri i Månsarp. Akten inleddes i Månsarps kyrka varefter man förflyttade sig till Renstorp. Miljön var pastoral och solen sken, i alla fall inledningsvis. Då värdparet skulle hälsas av den Styrande Mästaren dränktes den bricollistiska välta- ligheten av en nyfiken pilot, som med sitt flygplan oavlatligt snurrade runt över gårds- planen för att närmare studera den märkliga samlingen av människor där nere. Den fina Gradgivningen i en Helig lund strax intill gården interfolierades av åskans muller och just då Gradgivningen var slut öppnades himmelens portar. Åtskilliga Bröder kunde ta sin tillflykt till ett tomt garage, där PB-kören förljuvade tiden i väntan på att regnet skulle upphöra med att bland annat sjunga "Dåne liksom åskan Bröder". Den för de uppdukade borden i den vackra trädgården förberedda måltiden fick på grund av me- teorologiska omständigheter intas i Månsarps församlingshem. Då i denna lokal endast alkoholfria drycker fick inmundigas ordnade Providören Berno Wessman och den som vanligt driftige Styrande Kanslern Perolof Kallings en improviserad bar på gården. Serveringen skedde från bakluckan på en bil. Ett förnämligt tacktal hölls av Brodern, skådespelare Per Norelius. Festen blev mycket lyckad och länge i de deltagandes minne bevarad.

År 1998 år gavs Sjunde Graden vid Vadstena klosterkyrka. Värdpar var Broder Göran Grefbäck och hans hustru Birgit. Akten inleddes med samling i kyrkan, där

De Trenne Styrande från vänster Perolof Kallings, Anders Hugoson och Eric Haglund i glädjedans efter revisionen 1996.

kören inledningsvis sjöng och Göran berättade om kyrkans historia. I Tempellunden täcktes marken av vita klosterliljor i sitt finaste flor. Måltidskalaset ägde rum i Kungssalen i Bjälboättens palats.

Anders Hugoson efterträddes år 1999 som Styrande Mästare av Dan Ekström. Deputerad Styrande Mästare blev direktör Leif Thor och som Styrande Kansler till-

Stormästare Sven-Olof Forselius gratulerar det nya Guvernementet 1999. Från vänster D.St.M Leif Thor, St.M Dan Ekström och St.K Sigvard Brännström

Director i Bacchanaliska Akademin Charles Petruson talar vid 7 graden i Vadstena år 1998.

trädde säkerhetschef Sigvard Brännström. Leif Thor och Dan Ekström, som hade arbetat tillsammans både inom teatern och i Arbetsgraderna, visade sig ha olika uppfattningar om Sällskapets syfte och verksamhet. Leif Thor, som förespråkade en öppnare och mer utåtriktad verksamhet, valde att lämna sitt höga ämbete med omedelbar verkan 2001. Arbetsgradernas Ordförande Gert Karlsson insattes då som Deputerad Pro Tempore att fungera vid de Gradgivningar, där ämbetet krävde medverkan. Vid installationen 2003 installerades Gert Karlsson som Deputerad Styrande Mästare och advokat Lars Oscarsson efterträdde Sigvard Brännström som Styrande Kansler. Teaterchefen vid Smålands Musik och Teater, Bernt Lindqvist, efterträdde Gert Karlsson som Ordförande.

År 2000 gavs Sjunde Graden på Tempelgården på Visingsö. Från lunden hade man en härlig utsikt över Vättern och fåglarna sjöng. En munk vid namn Benedictus Lindqvistus framförde Gradens historia. Efter Gradgivningen deltog alla i en guidad busstur runt ön, varefter måltidskalaset inleddes med sill och brännvin i Visingsborgs slottsruin. Per Brahe d.y. med maka hälsade Bröderna välkomna till slottet. Var det dock ej äkta Brahar, utan Anders Ruberg samt Helene Lomstad, som hälsade. Själva måltidskalaset ägde rum på restaurant Hjorten i Gränna. Det lär ha gått livat till.

År 2001 infördes frack som normal klädsel vid Par Bricoles begivenheter - några till glädje och andra till förgelse.

År 2002 flyttades Andra Graden tillfälligt till QV-center vid A 6 golfbana. Spegel-salens parkett byttes för en kväll mot en gymnastiksals gröna golv.

Samma år gavs den Sjunde Graden hos Broder Olof Björklund och hans hustru Marianne på Hällestorps gård. Sedan Sällskapets flagga hissats för att markera att gården nu "intagits" av Par Bricole tågade Bröderna till Gradgivning. Från ett jaktorn skallade trumpetstötter och en gammal munk från Alvastra (Göran Grefbäck) undervisade de okunniga. Mellan Graden och måltidskalaset underhöll den mästerlige trubaduren Frank Johnsson från Vänersborg. Frank sjöng Bellman och Taube, göktytan tytade, solen sken och måltidskalaset var i allo lyckat. Det var en minnesvärd dag.

Men Det Lysande Sällskapet Jönköpings Par Bricole kommer säkert att skänka sina medlemmar flera sådana dagar. Vi behöver inte oroa oss för Sällskapets framtid. Som

Bernt Lindqvist tillträdde som Ordförande i Arbetsgraderna 2003.

Värdparet på Hällestorps gård, Marianne och Olof Björklund tillsammans med St.M Dan Ekström

Den Gamle Bricollisten sa: ”Oroa Dig inte för morgondagen - i övermorgon är den förbi!”

Det Styrande Guvernementet år 2004 består av Styrande Mästare Dan Ekström, Deputerad Styrande Mästare Gert Karlsson och Styrande Kansler Lars Oscarson.

De Trenne Styrande Jubileumsåret 2004.

F.v. D.St.M Gert Karlsson, St.M Dan Ekström och St.K Lars Oscarson.

Tre Jönköpingsbricollister

Johan Axel Stedt - Jönköpings förste bricollist

Vem var Jönköpings förste bricollist? Frågan väcktes vid Stormästare Gösta Söderbergs högtidstal 1954, då Jönköpings Par Bricole firade 75-årsjubileum. Stormästaren anspelade på att tankar funnits om att starta ett bricolleteri i Jönköping innan Kexél stadfäste Moderlogen 1779. Vad menade han? I August Kindbergs bok "Par Bricole", utgiven 1903, upptas överraskande nog i vårt Sällskaps (Moderlogens) första inskrivningsbok tre bricollister från Jönköping. I den äldsta sammanställningen, som registrerades före sammanträdet på Stadshuset i Stockholm den 15 maj 1779, finns namnet på en Jönköpingsbo. Ledamoten ifråga har av Olof Kexél fått medlemsnumret 38 och var vid intagningen i Sällskapet kapten vid Jönköpings regemente.

Hans namn var Johan Axel Stedt, född den 20 juli 1756 och död den 7 april 1805. Han var gift med en dotter till överdirektören för Husqvarna fabriken, Fredrik Ehrenpreuss. Stedt ligger begravd i familjegraven på Svenarums kyrkogård. Stedt beskrivs av många som en hetlevrad herre, men energisk och gladlynt. Det är troligt, att han under sina Stockholmsbesök sammanträdde med Bellman, Kexél och Bröderna Gustaf och Adrian Stiernecrantz. Kanske också med greven Johan Gabriel Oxenstierna som stod Bellman mycket nära och var en stor beundrare av hans ordenskapitel. Förmodligen var denne hetlevrade kapten beredd att starta någon form av orden i Jönköping och drev förmod-

— 22 —

37. LE BELL, OTTO JOHAN.

Lieutenant, Lifdrabant (Kapten). F. 1747, † 15 febr. 1801 i Björneborg. Andre Ordningsman 1779.

38. STEDT, JOHAN AXEL.

Capitain vid Jönköpings reg. (Landshövding i Jönköping). F. 20 juli 1756, † 7 april 1805.

39. HJERTON, SVEN.

Grosshandlare. F. 29 sept. 1749 i Varberg, † 6 april 1821 i Stockholm. En flitig medlem från början. Skattmästare 1787—1804. Ledamot i den kommitté »för Bricoleriets grundreglors öfverseende» m. m., som »til Bricoleriets framtida Lustre och Bestånd» började sitt arbete i maj 1798. Till belöning erhöll han den nya högsta graden 1799.

40. HIERTA, JOHAN ADAM.

Kongl. Secreterare (Landshövding i Skaraborgs, sedan i Elfsborgs län). F. 1749, † 24 april 1816 i Lidköping.

41. OLIN, GABRIEL.

Assessor, Hofsecreterare. F. 1729, † 1 aug. 1794. Gift med »skådeplatsens smycke», den firade Elisabeth Lillström.

Ur Moderlogens äldsta matrikel. (A. Kinberg: Par Bricoles Gustavianska period, Stockholm 1903).

ligen frågan ganska frispråkigt i kretsen kring de omnämnda Bröderna. Nu blev det inte så och det är väl både tur och otur, för nog hade det varit en bricolistisk klimax om det hade funnits en dotter till en moder som ännu inte var född. I Par Bricoles inskrivningsmatrikel ser man vidare att Kexél fick nummer 2 efter Adolph Barnekow till Björnstorp som fick nummer 1, förmodligen på grund av hans höga samhällsställning. C.M.Bellman fick nummer 29 i matrikeln där vi alltså hittar Jönköpings förste bricolist med nummer 38. En annan ledamot av Par Bricole, som var född i Småland och åtminstone tidvis arbetade i Jönköping, var nr 187 Adam Stålhammar. Han var vid intagningen den 29/11 1779 musiker vid Jönköpings regemente. Han var född i Småland, blev Bankofullmäktig i Stockholm och var en av Pechlins anhängare.

1785 intogs i Moderlogen Fiscalen och sedermera Protonotarien i Svea Hovrätt Olof Hortulan med matrikelnummer 327. Han var mycket nära vän med sångaren Jacob Lundström som dog 1800 och som finns präglad på ett av Moderlogens förnäma vedermälen med band i rött. Hortulan dog i Jönköping 1811. Matrikeln upptar även under perioden t o m utgången 1809 sådana för vår bygd kända namn som Schånberg, Olbergs, Lothigijs och Ulfsparre. För övrigt kan sägas att häradshövding Ulfsparre var gift med en Stedt, som förmodligen var dotter till Jönköpings förste bricolist, landshövdingen Johan Axel Stedt med matrikelnummer 38.

Gustaf Lorentz - Jönköpings ”meste” bricolist

Gustaf Lorentz som ”Den Gamle Bricollisten” år 1979.

Gustaf Lorentz (1887 - 1980) var frisör med en egen salong i staden och älskade teater. Han skrevs in i vårt Lysande Sällskap redan 1914 och blev med åren något av en legend. Han medverkade i flera år som kunnig sminkör vid Teaterns spex innan han blev medlem i Sällskapet. Han var aktiv medlem åren 1914-1980. 1964 blev han Jubelkommendör och 1975 förlänades han Sällskapets Högsta grad (RSK). Gustaf Lorentz eminenta talang och hans stora intresse för teaterkonsten gav honom en given plats på de tilljor som skall föreställa världen. Han medverkade vid åtskilliga teaterframträdanden under många decen-

Lundströmska medaljen deciderad till Gustaf Lorentz.

nier och han tjänade som teaterns kunnige och alltid villige maskör fram till sin död. Hans insatser har varit enorma. Brödernas uppskattning av denne vår äldste Ordensbroder var ovationsartad vid flertal tillfällen och redan 1954 erhöll han Eklöfskransen som är Jönköpings Par Bricoles förnämsta utmärkelse. Denna utmärkelse tilldelas den som gjort sig alldeles särskilt bemärkt genom talangfullt bidrag till våra anständiga tidsfördriv och Gustaf Lorentz var en av våra värdigaste mottagare. Gustaf Lorentz var allt sammanfattad i det vi menar med en riktig bricollist.

Inom Arbetsgraderna finns historiska texter för teatern att förvalta. Ett sådant stycke är "Den Gamle Bricollisten", som Gustaf Lorentz under många år framförde sittande vid ett litet bord med stearinljus. Iklädd en vit skjorta utan krage och med ärmar av spets och lösa band återgav han minnen från sitt långa liv med en tillbakahållen övertygelse. Hans spel var lågmält och klart, med stor närvaro och tydlig artikulation. Lorentz framförde inte rollen, han var den gamle Bricollisten med stort B. Han berörde alla sinnen och frammanade bilder som ingen gjort senare. Gustaf Lorentz kan anses som "Jönköpings mesta bricollist" och har en alldeles särskild plats i Jönköpings Par Bricole.

Knut-Erik Jahnke - Jönköpings mest "ihärdige" bricollist

Knut-Erik Jahnke (1915 - 1990) var skåning. Vid slutet av 1930-talet kom han till Jönköping där han etablerade sig som optiker med mycket stor framgång. Tre butiker i

Stormästaren Hans Kjellgren dekorerar Knut-Erik Jahnke år 1983.

tade ofta själv om källan för sitt stora teater- och revyengagemang, nämligen vänskapen med skådespelaren Nils Poppe. Knut-Eriks gode vän var en ganska ofta återkommande gäst i Jönköping, dock inte inom vårt Sällskap.

En dramatisk händelse inom teatern inträffade år 1947. I en sketch skulle en världsberömd hypnotisör, Dr Diabolo Eisensten, försätta en klient i trance för att därefter få honom att sväva fritt över golvet. Den som spelade hypnotisörens klient var Knut-Erik Jahnke. Vid generalrepetitionen hade man kommit överens om att Jahnke skulle falla bakåt redan vid den första hypnotiska gesten och precis före fallet mot golvet fångas upp av Dr Diabolos betjänt. Emellertid hade medspelaren i betjäntrollen omedelbart före entrén drabbats av stor nervositet och lugnat sig med ett par extra supar, vilket fick till följd att han helt glömde bort att ta emot den bakåtfallande klienten. Knut-Erik Jahnke lär ha utfört det mest perfekta trancefallet i teaterhistorien och slog huvudet i golvet med en smäll, som väckte berättigad beundran. Han bars ut helt avsvimrad och under stormande applåder. Att han fritt skulle kunna sväva över golvet var det i alla fall ingen som hade trott på.

Knut-Erik lyckades att tillsammans med hotellets direktör få till en fungerande scen i Spegelsalen. Därtill fick han teaterns medlemmar att börja ta sina uppgifter på allvar och att stärka sitt självförtroende med fler repetitioner istället för whisky. Att stå på scenen i skjortärmarna och göra sig till inför kompisarna ansågs ibland både löjligt och onödigt. Så när det kom till föreställning överfölls man av stora skälvan och behövde något att stärka sig med. Knut-Erik Jahnke fick teatern att skärpa sig. Färdiga manus från början samt planerade och regelbundna repetitioner påbjöds. Sedan 40-talet har

Jönköping och Huskvarna kom att bära hans namn. Han blev en mycket aktad yrkesman och anlätades ofta av centrallasarettet.

Inom Par Bricole organiserade och administrerade han det mesta och han hade förmågan att delegera och sprida idéer om förbättringar av Sällskapets ekonomi. Många sköna slantar sägs ha tillförts vår kassa genom hans försorg. Han var både envis och energisk, en bra kombination för en entusiastisk och brinnande bricolist.

Som skribent var han rolig och underhållande. Han hade en sällsynt förmåga att leverera både kvicka och dräpande repliker. Han var den självklara medelpunkten där hans humor och berättarkonst flödade. Han prade

också den konstnärliga standarden höjts, även om det fortfarande några årtionden framåt kunde anses ”fegt att repetera”.

Signifikativt för Knut-Erik Jahnke var hans sista jordiska resa. Då ambulansen kom för att hämta honom efter en hjärtinfarkt envisades han med att ambulanspersonalen skulle leta reda på den portfölj, där han hade allt sitt Avisa-material. Han planerade ju för nästa utgåva av Avisa. Tyvärr varade planeringen bara något dygn, sen slutade det hjärta att slå, som i mer än 50 år bultat så varmt för Jönköpings Par Bricole i allmänhet och för Avisa i synnerhet. Knut-Erik Jahnke avled den 18 augusti 1990. Han var då Riddare av Svarta Korset och Jubelkommendör.

Dokument från gångna tider

De Gyllene Böckerna

Att undan vardagslivets besvär rädda några glada ögonblick i vänskapens famn, så lyder ett vackert gammalt talesätt inom Par Bricole. Men ögonblicken är just ögonblick och är snart förgätna. Men några ögonblick har räddats åt eftervärlden. Inom Jönköpings Par Bricole har ända från Sällskapets grundande samlats tal och skrifter, brev och berättelser m.m. inbundna i böcker med skinnomslag på pärmarna. I fem ”Gyllene Böcker” har ett urval av Barbaratal, vårtal, parentationer osv. från 119 års bricoleri i Jönköping samlats.

De Gyllene Böckerna förmedlar inte bara glimtar av gångna tiders talekonst utan också intressant lokal personhistoria genom de ofta detaljerade parentationerna över bortgångna bröder. Tyvärr fattas dock parentationer för vissa perioder. Böckerna ger oss också intressanta tidsbilder och en inblick i hur man tänkte anno dazumal. I äldre tider återkom ofta samma talare år efter år. Många av dessa var framstående vältalare i gammal akademisk tradition. Vi kan se hur katastrofer och svåra tider, som första och andra världskriget, påverkade talen. Vi kan också notera att många tal på ett annat sätt än idag speglar en kristen livssyn. Under en lång tid firades Martin Luthers minne varje år med mycket långa och inte särskilt ”bricolistiska” tal.

I samband med Styrande Mästare Jan-Erik Berggrens 70-årsdag insamlades medel och instiftades en fond för att möjliggöra framställning av ännu en Gyllene bok. Akademin fick uppdraget och en mindre grupp bildades för arbetet. Den bestod av Gunnar

De Gyllene Böckerna.

Åkerskog, Ragnar Jonsell och Harald Wigstrand, tillika sammankallande. Arbetet blev omfattande men också mycket intressant och framgångsrikt. Den femte Gyllene Boken, omfattande åren 1945 - 1997, kunde överlämnas till De Styrande vid Barbaradagen år 1999. Därefter har arbetet med att samla material till en sjätte Gyllene bok påbörjats.

De Bröder, som gjort det möjligt för oss, att idag ta del av vår historia är Direktör *Ernst L. Hartmann*, Styrande mästare 1917 - 1928, som har sammanställt två Gyllene Böcker för åren 1879 - 1927.

Civilingenjör *Gustaf Emil Lundholm*, Riddare-Intendent 1937 - 1945, som har sammanställt två Gyllene Böcker för åren 1927 - 1944.

Skogsmästare *Jan-Erik Berggren*, Styrande mästare 1983 - 1993, som tog initiativ till att sammanställa en Gyllene Bok för åren 1945 - 1997.

De Gyllene böckerna förvaras i Bellmanssalen, där den som vill kan sitta och studera dem. I framtiden är det tänkt att man i första hand skall kunna läsa och bläddra i kopior. F.n. har två Gyllene böcker kopierats. För säkerhets skull är Den Gyllene Boken 1945 - 1997 försedd med följande besvärjelse:

*Den som denna boken stjäl
Honom går det inte väl
Han skall äta halm och hö
Och på tredje dagen dö*

Avisa - En tidning i tre akter

”Att undan vardagslivets besvär rädda några glada ögonblick i vänskapens famn”, så inleddes den allra första Avisa som utkom i december 1948. Initiativtagare var stadens populära skribent redaktören Ernst Greén. Han anade att utgivandet av en medlems-tidning i ett Ordenssällskap på 40-talet förmodligen skulle tas emot med blandade känslor och han skyndade sig därför att tillägga; ”Omkring Bricolls hus stryker kalmuckerna, ett vrängt släkte med ful uppsyn och utan förmåga till glädje i sina hjärtan. Till dem har detta blad inget ärende, de kan inte begripa dess mening”. Detta till trots var det många, som protesterade när den första Avisa gavs ut och inte minst höjdes röster från Moderlogen och från Systerloger, som menade, att det var olämpligt att i tryck förmedla Sällskapets ”hemligheter”. Det var kanske därför redaktör Greén försvarade sin första utgåva med följande ord; ”Denna Avisa vill vara en sådan hälsning på samma gång som ett föreningsblad inom sällskapet. Den vill då och då ge nyttiga besked, glimtar om sällskapets liv, växt och glada stunder. Med andra ord en nyttig och bra ”avis”. Stick den gärna i handen på någon bekant eller vän, som kan antagas ha lust att dela våra mödor och nöjen. Men låt kalmuckerna gå förbi tomhänta! Trots att P.B. är ett uteslutande maskulint sällskap, må avisan gärna läsas av damerna - de skall därav finna, att

Premiärnumret av Avisa.

brikolleriet är en hemvist för idealitet, humanitet och vidsynthet... Flyg så ut, Avisa, till dem som har det rätta sinnelaget”!

En medlemstidning i en förening är förmodligen dess förenings historia eftersom det ofta är de mest betydelsefulla händelserna som det skrivs om. Avisa har getts ut i tre omgångar och berättar om viktiga händelser under tre epoker.

Avisa 1948-1957

Huvudredaktörer: Ernst Greén och Knut-Erik Jahnke

Avisa 1980-1991

Huvudredaktörer: Knut-Erik Jahnke och Gerhard Mattus

Avisa 1996-

Huvudredaktör: Dan Ekström.
F o m 2002 Bo Fjaestad

Avisa speglar stora delar av Sällskapets verksamhet under tre tidsperioder, 1948 - 1957, 1980 - 1991 och 1996 - 2004. För idé och utgivning för åren 1948-1957 bör vi förutom De Styrande nämna redaktören Ernst Greén, Riddareintendenten Knut-Erik Jahnke och Riddareprelaten Tage Löf. Varför Avisa inte kom ut 1958 och de följande 23 åren har vi inte funnit något svar på. De första 12 numren av Avisa finns bevarade, dock är delar av några nummer sönderklippta, troligtvis av Knut-Erik Jahnke, eftersom de enda numren från den första perioden är de tidningar som fanns i hans dödsbo.

Jönköpings Par Bricole under jubileumsåren saxat ur Avisa.

1879

Jönköpings Par Bricoles födelseår

Utdrag ur Jönköpings Tidning i februari:

”Den 1:sta dagen i denna månad hölls sammanträde rörande frågan om inrättande af en filialloge af Par Bricole här i Jönköping. Detta var besökt af omkring 40 personer, alla för saken varmt intresserade. Det beslöts att ingenjör Karling skulle sätta sig i förbindelse med moderlogen i Stockholm och dessutom widtaga alla de förberedande åtgär-

der, vilka äro nödiga. För betäckande af omkostnaderna till den första uppsättningen fann man lämpligt, att hvar och en af de närvarande ansvarade för ett belopp af 25 kronor. Stiftelsebrev utfärdades den 25 ds”.

- H.M. Konung Oscar II fyller 50 år. Jönköpings P.B sänder telegram.
- Jönköpingssonen Viktor Rydberg utnämns till riddare av Kungliga Nordstjärneorden

1904

Jönköpings Par Bricole firar 25 år

- Grännasonen, överingenjören och polarforskaren S. A. Andréé förklaras vid Stockholms rådhusrätt för rättsligt död.
- Uptäcktsresanden Fil dr Sven Hedin introduceras som nr 2344 adliga ätten Hedin. Hans vapensköld upphänges bredvid den senast introducerade ätten Pantzerhielm (Gösta Pantzerhielm var Jönköpings Par Bricoles sjunde Styrande Mästare)

I Jönköpings Tidning kunde man hitta följande annonser:

Stora Hotellet. Gåsamiddag, inkl snaps, öl, vin och kaffe. Kronor 6.

Alphyddan i Stadsparken. Restaurant 1:sta klass.

Smörgåsbord och 4 rätter. 2 Kr

Fest-Soupé. Kr 2:50

Kräfter levereras i större och mindre partier till 38 öre tjug mot efterkraf af Gustaf Bolander, Braås.

1929

Jönköpings Par Bricole firar 50 år. Det Lysande Sällskapet Jönköpings Par Bricole firar sin 50-åriga tillkomst med pompa och festivitas i Stora Hotellets Spegelsal och Henrik Karnell installeras som Styrande Mästare.

- Den värsta snöstormen i mannaminne drar fram över Jönköpingstrakten. Isbarriär på bangården. Tågtrafiken inställd.
- Författaren Birger Sjöberg avlider
- Gränna får hembygdsmuseum i Franckska 1600-talsgården
- Ljudfilmen har premiär i Sverige. I Jönköping visas ”Vilda orkidéer” med Greta Garbo i huvudrollen. Filmen går på Biografen China som drivs av PB-brodern John Weimer.
- De småländska ”utvandrarna” besöker Småland och Jönköping och hälsas av Par Bricoles manskör.

I Jönköpings Tidning kunde man hitta följande annonser;

Gustaf Lorentz, Rak- o Frisérsalong. Shingel och Bobb. Pris 2 kronor. Särskilt Damrum.

Så mycket kostade det i Jönköping då:

Prenumeration på Smålands Allehanda 13:-/Helår

Hyror: 2 rum och kök med värme och vatten. 300:-/År

5 rum och kök. 1.400:-/År

1954

Jönköpings Par Bricole firade 75-års jubileum.

Under sedvanligt solenna former hölls i Brahesalen högtidssammankomst i närvaro av över 250 bröder samt representanter från Moderlogen i Stockholm och Systerlogerna i Göteborg, Vänersborg, Borås och Malmö. Sedan alla de Styrande under tonerna av Par Bricoles festmarsch införts av Generalceremonimästaren Mac Mattus och jubileumshögtiden öppnats av Styrande Mästaren Gösta Pantzerhielm, höll Sällskapets Riddareprelat och Talare Tage Löf högtidstalet. En till ett tidigare jubileum författad och tonsatt kantat, som omarbetats av Gustaf Lorentz och kantor Calle Carlsson, framfördes av den för dagen förstärkta orkestern och kören med bröderna Dustin och Helge Ottosson som solister. Då Styrande Mästaren Gösta Pantzerhielm i och med jubileet avgick från sin post fick han av Stormästaren mottaga Par Bricoles högsta förtjänstecken, den Westerstrandska medaljen. Sedan installationen av de nya Styrande, Anders Graab, Thure Öberg och John Koch ägt rum, avslutades högtiden i Brahesalen för att därefter fortsätta med jubileumsmåltid i Stora Hotelllets festsal. Högtiden blev ett gott och inspirerande minne för det Lysande Sällskapet Jönköpings Par Bricole.

1954

- FN:s generalsekreterare Dag Hammarskjöld väljs in i Svenska Akademin som den ende, som någonsin har efterträtt sin far (Hjalmar Hammarskjöld)
- Konung Gustaf VI Adolf åker på Eriksgata. Den 10 september kl. 11.05 skakar Konungen hand med vår blivande Styrande Mästare C-W Lothigius i Örserum

Referat från 75-årsfirandet saxat ur Avisa nr 9 1954

När Jönköpings PB den 4 april i år firade sitt 75-årsjubileum, hade allt av bricolistisk grädda i Sveriges land infunnit sig i den småländska metropolen för att hedra och bevittna det celesta skådespel, som i samband härmed försiggick efter hävdvunna rituella ceremonier. Ett omfattande festprogram hade utarbetats och alla medagerande Bröder hade i detalj inövat sina roller. Resultatet blev också i stort sett mycket gott och festkommittén kunde dra sig tillbaka efter väl förrättat värv. Av de i jubileumsarbetet deltagande Bröderna skall här särskilt omnämnas RI Knut-Erik Jahnke, GI Carl-Gustaf Hörberg och Brodern Bernt Storm, vilka under ett årslångt förberedelsearbete nedlagt en avsevärd osparad möda. St.K. emeritus Malte Erichs hade signerat den jubileumsvinjett, som sedan blev en genomgående litografisk detalj. GCM Mac Mattus, som hade haft en intensiv dag, kunde vid dess slut ånyo införa en framgång i protokollet. CM Gerhard Mattus hade ansvaret för ordningens upprätthållande liksom också för proces-

sionerna, vilka vid ett tillfälle som detta givetvis äro många och komplicerade, ett uppdrag, som han fullgjorde med precision och elegans. En särskild eloge bör slutligen riktas till körledaren Calle Carlsson och musikanföraren Melin med tack för konstnärlig insats och effektiv påpasslighet. Jubileumsfestligheterna var uppdelade i ett högtidssammanträde, förlagt till Brahesalen i Per Brahe-gymnasiet och i ett måltidskalas, som framdukats i Stora Hotellens festvåning. Sammanträdet i Brahesalen kunde inledas programenligt kl. 15 precis, vilket skedde med de högtidliga processionernas intåg. Det var emellertid fullkomligt häpnadsväckande hur få Bröder av lägre grader som infunnit sig till denna unika och högtidliga del av programmet. Här i Brahesalen var antalet platser obegränsat. Man frågar sig med oro, om intresset för Par Bricole verkligen är så stort, som antalet medlemmar låter förmoda. Sedan St.M. Gösta Pantzerhielm ritualenligt öppnat logen och med några ord hälsat bröderna, framförde orkestern Sinfonia av Roman. Om Sinfonian är intet annat att säga än att den är mycket vacker och att den genomfördes utomordentligt väl av orkestern och att den angav en välberäknad stämningfull ton åt det jubilerande Sällskapets högtidssammanträde. Arrangörerna borde dock inte ha förbisett att i programmet ha angivit vilket musikstycke som spelades. Nu var det ytterst få Bröder som kände igen musiken och troligtvis var det heller ingen som uppfattade det logiska sammanhanget mellan gustavianska tidens Par Bricole och 1700-talskomponisten Roman. De andäktigt lyssnande Bröderna voro emellertid så gripna av musikens välljud, att de inte förmådde röra en hand till applåder vid Sinfonians slut. Så tystnade musiken och de bricollistiska klubbslagen dånade åter genom salen. D.St.M. Anders Graab reste sig och hyllade i några studentikosa ordvändningar den bricollistiska släktgemenskapen. Han riktade sig till vördad Moder och till älskliga Systrar och slutade med att uttrycka lillflickans stolthet och glädje över att se den bricollistiska familjekretsen sluten vid detta lusteliga födelsedagskalas.

Så följde ett rätt teatraliskt inslag, i det en härold inträdde, förebådad av smattrande fanfarer. Med raska steg trippade denne gustavianskt kostymerade bricollist fram till podiet och uppläste Moderlogens stiftelseurkund för det Lysande Sällskapet Jönköpings Par Bricole, daterad den 14 april 1879. Effekten var ganska god, särskilt med tanke på den efterföljande programpunkten, som var högtidstalet. Det historiska tillbakablickande innehållet i detta tal fick sin logiska introduktion genom häroldens meddelande om händelsen för 75 år sen och om det sålunda inträffade jubileet. Ordens Talare och Skald, RP Tage Löf, framträdde alltså med sitt anförande, som blev längre än beräknat. Talet präglades av stor konstnärlighet och var dessutom synnerligen innehållsrikt. Talaren ägnade sig till största delen åt den sista 25-årsperioden och framhävde de Bröder, som under denna tidrymd särskilt verkat för P.B. här i Jönköping och han redogjorde för deras insatser. Namn som Henrik Karnell, Gösta Pantzerhielm, Malte Erichs, Gustaf Emil Lundholm, Sixten Arensten och Knut-Erik Jahnke nämndes ofta och säkert var det ingen överdrift i det bestickande omdömet beträffande den nyligen upphöjde RI Jahnke när någon sade ”Riddareintendenten måste ha en mycket förstående hustru”. Efter högtidstalet framfördes jubileumskantaten med solo, kör och orkester. Det var krävande partier för de båda solisterna Helge och Dustin Ottosson,

men alltsammans fördes i hamn på ett utmärkt sätt under Calle Carlssons säkra ledning.

Uppenbarligen låg ett betydande förarbete bakom och det fordrades stor yrkesskicklighet att genomföra det hela. Kantaten har framförts vid tidigare jubileum. Texten var vid detta tillfälle helt omarbetad av Gustaf Lorentz. Därmed var jubileumshögtidligheterna framme vid sin höjdpunkt. Stormästaren Gösta Söderberg framträdde och hyllade den småländska dottern. Han gratulerade till de lyckosamma framfarna 75 åren och uttryckte Moderlogens förhoppning om ett fortsatt gott bricollistiskt arbete i Jönköpings PB. Stormästaren skildrade några historiska forskningsresultat, vilka avslöjade ett tidigt försök att upprätta en PB-loge här nere i Småland redan innan Moderlogen hunnit få lagstadgad form i Stockholm. En annan talare berörde vid ett senare tillfälle under kvällen denna revolutionerande nyhet, varvid han uttryckte sin stora tillfredsställelse över naturens sinne för ordning genom att inte låta Modern vara yngre än sin dotter.

Avslutningsvis överlämnade Stormästare Gösta Söderberg trenne antika vinglas av sällsynt skönhet. Därefter framträdde St.M. i Göta Harry Lindberg, som på systerlogernas vägnar överlämnade en ordförandeklubba i silver och ebenholts. Lindbergs tal var utomordentligt elegant och härligt spirituellt. Broder Lindbergs vältalighet belönades med en spontan applåd (den första för dagen!). Sist i raden av gratulanter var ordföranden i Bacchi Börn från Köpenhamn, Eric Weilskov, som på sitt välgörande gemytliga dansksvenska tungomål hyllade jubilarer och överlämnade en originell statyett i dansk keramik. Därmed var den första delen av jubileumsfestligheterna slut och nu vidtog en annan ceremoni. St.M. Gösta Pantzerhielm tog av sig sina Mästarinsignier och Stormästaren Gösta Söderberg insatte nya Styrande i sina ämbeten vid Jönköpings Par Bricole, St.M. Anders Graab, D.St.M Thure Öberg och som St.K. John Koch. Därmed var högtidligheterna i Brahesalen till ända och en halvtimme senare satt Bröderna samlade kring de festligt dukade borden i Stora Hotellets festvåning. Den glada och den uppslupna delen av jubileet tog vid och utanför den fastställda ritualen höjdes ett flertal skålar, tal på vers och prosa. Telegram upplästes från H.M. Konungen. Sången och musiken klingade med ett välljud, som man förmodligen aldrig tidigare hört i Stora Hotellets festvåning. Fram emot midnatt var det omfattande programmet genomgången. Många Bröder fortsatte sitt muntra tidsfördriv vid nattsexan, varvid dagens händelse stöttes och blöttes och kritiserades. De erfarenheter som gjorts, goda som dåliga, får nu läggas till handlingarna, till ledning och glädje för den kommitté, som får hand om P.B:s 100-årsjubileum år 1979.

1979 Jönköpings Par Bricole firade 100-årsjubileum.

Jönköpings Teater strålade med en glans, som förde tankarna tillbaka till gångna tider. Med pompa och ståt, men under muntra och angenäma former firade Jönköpings Par Bricole sitt sekularjubileum. Hundra år i ett historiskt perspektiv är inte särskilt imponerande, men hundra år av sällskaplig samvaro, som överlevt tidens strömningar och fortfarande lockar människor av skilda åldrar, det är i dag något unikt. Jubileumsprogrammet inleddes med en presentation av gäster från moder och systerloger. De

Arne Linnarsson som "Bacchus på Tunnan"
1960-tal.

Anders Ruberg som "Bacchus på Tunnan"
1970-tal.

ordensprydda frackarna bländade den förväntansfulla brödrapubliken, för att inte tala om de hustrur och väninnor som trängdes på balkongerna. En brilliant historik framfördes av Broder John Koch (se särskilt stycke). Den omspände tiden från det gustavianiska 1700-talet fram till dags dato och illustrerades med hjälp av PB-teaterns skådespelare i korta scener där Lars och Anders Ruberg på sitt oefterhärmliga jönköpingsidiom samtalande med en stockholmsk lutsjungande trubadur i Sune Winalds skepnad. Samtalet mynnade ut i den typiska slutrepliken: "Den dö! Han va la inte veti". I nästa scen sjöng Hugo Ramsten och Bo Berntsson duetten ur Mozarts Don Juan med specialskrivna text. Anders Ruberg återkom som den unge Bacchus dragen på en stor tunna varefter den historiska kavalkaden avrundades med Bo L Spångs hornsolo "Vila vid denna källa". Spelet på scenen leddes på sedvanligt perfekt sätt av Generalceremonimästaren Gerhard Mattus (sedermera Styrande Kansler) och den Bacchanaliska kören och musiken gav den Bellmanska inramningen utan vilken inget bricollerkalas är fullödigt. Efter teatern samlades bröderna på Stora Hotellet i dess Spegelsal där spirituella tal, omväxlande med solosång, flödade och PB-kören som så många gånger förr tycktes överträffa sig själv i sitt framförande.

Jönköping 1879-1979. Högtidstal av Broder John Koch

Jönköpings Par Bricoles 100-årsjubileum 1979.

(J.Koch var St.K 1954-1964)

Året 1779 har en sällsam klang för varje upplyst Bricollebroder. Och den som vet att följa med sin tid, vet också att Par Bricoles 200-årsjubileum firades med utomordentlig ståt och pompa i vår vördade Moderloge den 12 maj 1979 i Stockholms vackra stads-

John Koch högtidstalar vid 100 årsjubileet.

hus i Majestäters höga glans. Men hur såg manne Jönköping ut 1779? Det kan sägas mycket kort och utan omsvep: en liten obetydlig bondhåla med icke fullt 3000 invånare, kippande efter andan, på grund av en lång rad av epidemier i tät följd såsom kolera, pest, svartsot, rödsot osv., och därtill helt ödeläggande eldsvådor. Något underlag för bricollistiska, andelyftande tidsfördriv fanns förvisso ej. Icke dess mindre har ur källor framkommit att Det Lyssande Sällskapet Par Bricole mycket väl kunde ha fått sin födelseort just här i den fagra Vätterbygden. Och att så icke blev fallet, torde ha berott på en ren tillfällighet. En viss tacksamhet bör emellertid tillskrivas ödet härför. Det är väl knappast troligt, att Par Bricole skulle ha överlevt tidernas strömningar, sådana som under 1800-talet svepte fram över Jönköpings län

och över Smålands Jerusalem. Jönköping är och var beläget vid den urgamla kungsvägen, som leder söderut från Djurgården och Haga, från Fiskartorpet och Urvädersgränd. Då och då drog resenärer förbi, de flesta snabbt skyndande förbi. Några ämbetsmannafamiljer slog sig dock ner vid Hovrätt eller Länsstyrelsen. En och annan hantverkare, mest invandrare, stannade kanske för gott. För övrigt livnärde sig befolkningen, den övervägande delen, huvudsakligast på snustillverkning. Någon enstaka gång kom även en vandrande trubadur förbi, stannade till för ett ögonblick, antingen vid vindbron eller kanske ute vid Österbrunn, ett kärt och mycket uppskattat tillhåll, något av ett Djurgården för samtida Stockholmare.

Så vandrar Jönköpingsbygden vidare och når så småningom in i 1800-talet, som onekligen skapade ljusare tider för folk och stad. Icke så att eldsvådorna upphörde, nej då, eller att svåra epidemier försvann, ack nej! Förödande härjningar av allehanda slag drabbade staden av och till. Men ändå. Förhållandena förbättrades enormt. Göta kanal byggdes, järnvägen drogs fram genom nejden, tidningarna började utgivas, till och med ett teaterhus uppfördes, dock inte det nuvarande, och slutligen men inte minst det viktiga i sammanhanget. Stora Hotellet kom till. (*Från början hette det Jönköpings Hotell. Namnet ändrades någon gång kring 1890-talet. Red:s anm.*) Och när vi kommer fram mot 1870-talet var icke mindre än ca 7000 mantalsskrivna inom själva stadsförsamlingen. Det började nu dyka upp personer i staden, som inför minsta förevändning visade sig förete tecken på vad man sedermera skulle vilja kalla - bricollistiskt sinnelag. Och plötsligt, en bister januaridag år 1879, sammanträffar av en tillfällighet - par bricole - tvenne glada herrar på en servering i staden. Efter några inledande artighetsfraser av-

slöjar sig de båda herrarna vara ivriga och intresserade Bricole-Bröder från Borås, nyinflyttade till Jönköping, den ene som nyutnämnd postmästare, Paul Billing, den andre likaledes nyanställd, som ingenjör, Jonas Karling. Den januaridagen blev betydelsefull för det lysande bricollieriet här i södra Vätterbygden. De båda herrarna kom överens om att här i Jönköping söka starta en filialloge av Par Bricole. Och redan den 25 februari 1879 förelåg Stora Konseljens höga beslut och stiftelsebrevet undertecknat av Moderlogens Stormästare i Stockholm. Den 14 april 1879 förrättades invigningen av Jönköpings PB. Carl Friedländer, brukspatronen på Stensholm och Ebbes bruk, blev Sällskapets förste Ordförande Mästare som det hette på den tiden. Innan året 1879 hade gått till ända, hade samtliga Par Bricoles arbetsgrader givits. Moster Barbara visade sig för första gången inför Jönköpingsbricollisterna på Barbaradagen den 6 december och lät sig hyllas.

100 år efter det första bricollieriets tillblivelse 1779 i Stockholm hade alltså nu också Småland begåvats med sitt Lysande Sällskap. Tidigare under 1800-talet hade minsann Västergötland blivit synnerligen gynnat av den Milde Faderns välvilja med inte mindre än tre filialloger, i Göteborg, Vänersborg och Borås. Och nu senast, året före Jönköping, nämligen 1878 hade Malmö fått sin. Ytterligare försök hade gjorts på skilda håll. Och för 25 år sedan (1954) hade vi minsann ett Bacchi Börn i Köpenhamn, som även de voro våra gäster vid vårt 75-årsjubileum.

Att uttrycka sig som så att Bricoles öden är dess Styrande Mästars, vilket man ju brukar säga om Sverige och dess konungar, det är ett talesätt, som knappast skulle kunna hålla streck. Vårt Sällskaps Lysande uppgångsperioder, liksom mörka depressions-tider, är säkerligen att knyta till enstaka medarbetares förmåga eller bristande förmåga att skapa något lockande till Brödernas bästa av Sällskapets oändligt stora begivenheter. Möjligen kan sägas, att oinvigda Mästare med föga bricollistiskt sinnelag utövat hämsko på glada och muntra tidsfördriv, liksom att strålande eldsjälur med nära släktskapsförhållande till Den Milde Fadren, kunnat inspirera talanger till oanade prestationer inom bricollieriets förgårdar och inom dess inre planering. Vid en tillbakablick gör man några reflektioner.

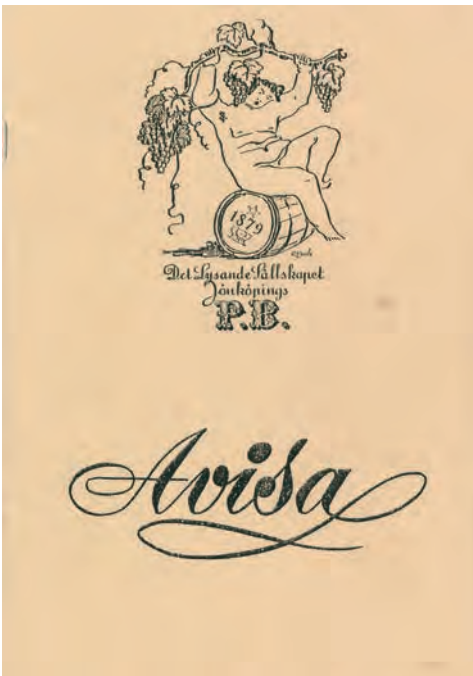
Troligtvis har den förste Styrande Mästaren haft enormt stor betydelse för Sällskapets bevästande under de första 10 åren här i Jönköping. Men den som förmodligen var den som gjorde PB under åren fram till sekelskiftet, var säkerligen Jonas Karling, boråsaren, Riddarceremonimästare från första början och faktiskt ända fram till 1923. En otrolig prestation (44 år). Annars är det enligt min uppfattning, Ordförande och Ceremonimästare i Arbetsgraderna, som har varit och alltså är de allra viktigaste personerna, vilka skapar den atmosfär inom Sällskapet, som i sin tur ger stimulans åt hela Par Bricole. Förutom Jonas Karling kan nämnas Henrik Karnell, Helge Kolthoff, Carl-Gustaf Roos af Hjelmsäter, Gösta Pantzerhielm, Nils-Erik Rodling (en gudabenedad CM, alltför tidigt bortgången) samt Gerhard Mattus. Att en eldsjäl som Henrik Karnell, i alla de ämbeten han beklätt, haft en oerhörd betydelse för Sällskapet, är väl ställt utom allt tvivel. Utan överdrift kan sägas, att han under sin krafts dagar, höjde den bricollistiska nivån till toppen av det möjliga. Stor betydelse har naturligtvis också

andra enskilda bricollister haft under de gångna 100 åren. Intendenter som Ludvig Wahlin, Gustaf-Emil Lundholm, Knut-Erik Jahnke och Yngve Lovrin. Sånganförare som Olof Emil Lindegren, Josef. A. Jacobsson och Calle Carlsson. Och orkestern, vad vore vi utan den, framför allt en dag som denna, men självklart också vid bricolleriets vardagsarbete. Den Bacchanaliska Teatern får för ingen del glömmas i denna historiskrivning. Skämtens kvalitativa nivå, liksom definitionen av humor skiftar betydligt genom åren. Tydligen har svårigheter förelegat under gångna år, men trots det synes bricolleriets s.k. ”spexaftnar” ha varit de mest bidragande krafterna att viktmaxthålla glädjen inom Sällskapet under de skiftesrika 100 åren. Därför bör en särskild eloge riktas till samtliga arbetsamma teaterdirektörer, ingen speciellt nämnd, men heller ingen glömd. Dock må det tillåtas mig att göra ett undantag: Gustaf Lorentz har deltagit i teaterns arbete i 60 av dess 100 åriga historia och han finns där minsann ännu idag. *(Svårigheterna som John Koch talar om syftar förmodligen på att flera förgrundsgestalter inom teatern blev mindre aktiva i Sällskapet, när de valde att starta Sällskapet Kommunalskratt i Jönköping, idag en etablerad revyörening som ger över 40 föreställningar varje år på Jönköpings teater. Red:s anm.)*

Vältalande ordensskaldar har funnits många. Vår första Ordens Talare och Skald var Axel Printzensköld, Jönköpings borgmästare vid tiden för instiftandet 1879. Efter honom kom apotekaren Carl Falk och senare under många år läroverkslektorn Oscar von Porat. En annan av de stora talarna var under 20-, 30- och även 40-talet redaktören

Ernst Greén. I och med att kyrkoherde Tage Löf, den store poeten och stilisten åtog sig att vara Ordensprelat, tillika Ordens Talare och Skald, inleddes den period som är förhärskande, då våra högtidliga parentationer kunde hållas i kyrkan. Bland idogt verksamma bröder, ivrigt och framgångsrikt påtande i Den Milde Fadrens Vingård, skall ännu en broder nämnas. Till följd av svår konkurrens från tongivande massmedier har stora krav kommit att ställas på den Bacchanaliska kören. Berättigade förhoppningar om en god bricollistisk klang i sången tycks kunna ställas på den nuvarande sånganföaren, Hugo Ramsten. Må han ej förtrötts. Det låter bricollistiskt skönt när han leder sin kör. Bricollistiskt känns det ävenledes när han ackompanjerar vår guda-benådade Ordensbalettmästare Hans Svartz.

När nu därför alla Milde Fadrens goda krafter, alltifrån det gångna seklets fram till nuets ekande pelargångar, församlats denna

"Bacchus på Tunnan" utformad till 75-årsjubiléet av Malte Erichs O och St.K under mitten av 1940-talet.

jubelstund, i kretsen av en älskad Moder, liksom kära Systrar, då manar jag till festlig fröjd och gamman, att efter traditionens ordning höja våra breddade festpokaler. Träd in du vinets vackre gud, vi väntat länge nog att våra strupars törst utsläcka med Bacchi bästa brygd!

Dokumentation i Avisas

Under Jubileumsåret 1979 beslöts att festligheterna skulle dokumenteras i en Avisas och skickas till samtliga Bröder. Det var Knut-Erik Jahnke och Gerhard Mattus som genomförde detta. I mitten på 80-talet tillbringade Knut-Erik många och långa dagar och kvällar på Tändsticksområdet och företaget Kreativ Reklam som ägdes av PB-bröderna Peter Hult och Claes Ljungström. Det lär ha gått åt en och annan whisky vid dessa träffar, men vad gör det, Avisas var pånyttfödd och skulle komma med 16 nummer under 11 år. Nummer 16 kom ut 1990. Charles Petruson gjorde ett försök i början av 90-talet att återuppväcka tidningen och gav ut ett lösnummer som han kallade: Avisas - ett lösnummer - det var som 17. Det visade sig dock vara svårt att hitta en lämplig redaktör efter Knut-Erik Jahnke. Gerhard Mattus drog ett ganska tungt lass men hade svårt att hinna med Avisas eftersom han också var Styrande Kansler. Nummer 17 blev bara ett lösnummer och det skulle dröja till 1995 då nästa steg togs i Avisas historia. Jan-Erik Berggren, Styrande Mästare emeritus hade tagit initiativ till bildandet av Jönköpings Bacchanaliska Akademi och en av Akademiens uppgifter som Berggren såg det, var att få igång utgivandet av Avisas. En vinterdag 1995 inbjöd Jan-Erik Berggren Leif Thor, som var ledamot av Akademien och Arbetsgradernas Ordförande Dan Ekström för att samtala omkring Avisas framtid. Vid detta möte beslöts att det skulle bildas en redaktionskommitté med Dan Ekström som huvudredaktör. Leif Thor skulle ansvara för ekonomi, Peter Hult på Kreativ Reklam för tryck och Fredrik Bonde skulle stå för bilderna. Detta var startskottet till en ny tid och ett nytt format på Avisas, som nu kom att tryckas i fyrfärg och ha formen som en kvällstidning. Reaktionerna var delade. Många tyckte det var svårare att förvara Avisas men idén med det nya formatet var att den skulle ligga framme och fungera mer som en kvällstidning.

Avisas kom med sitt första nummer 1996 och har sedan dess kommit en gång per år, ett par år vid två tillfällen. Kreativ Reklam har genom Bröderna Peter Hult och Claes

Avisas i nytt stort tabloidformat.

Ljungström ställt upp med stor generositet och ställt resurser och tryckpressar till Sällskapets förfogande. Sen 2002 har Bo Fjaestad tagit över som huvudredaktör och samordnare och numera är skribenterna både många och flitiga. Avisan speglar fortfarande Sällskapets arbete, utan att för den skull avslöja några hemligheter enligt Ernst Greéns förord till den allra första Avisan som gavs ut 1948. I 28 år har Avisan ”flugit ut till dem, som har det rätta sinnelaget”.

Sällskapets handlingar

Jönköpings Par Bricoles samlade tal och skrifter, medlemsregister, kallelser, inbjudningar, protokoll, årsredovisningar, brevväxlingar mellan enskilda medlemmar och loger m.m. har under årens lopp samlats i huvudsak i Ordenskansliet. Åtskilligt

Gunnar Åkerskog visar noter från körens tidiga år för andra arkiv- och jubileumboks-kommitterade: F. v. Harald Wigstrand, Ragnar Jonsell och Eric Haglund i Folkrörelsearkivet år 2004.

material fanns - och finns sannolikt fortfarande - i tidigare tjänande Brödernas bostäder, på vindar och i källarutrymmen. Det fanns ett stort behov av att samla, registrera och katalogisera materialet. Ordensbibliotekarien Harald Wigstrand och hans medhjälpare Bröderna Ragnar Jonsell och Gunnar Åkerskog har ägnat mycket av sin fritid till att sortera, läsa och dokumentera en mängd handlingar. Numera är alla kända äldre handlingar arkiverade och katalogiserade i Jönköpings läns folkrörelsearkiv, beläget i Jönköping. I Ordenskansliet finns handlingar som är högst 10 år gamla. De yngre, mer aktuella finns i själva Kansliet och de något äldre i husets källare.

De flesta böckerna på Kansliet har registrerats och finns nu i biblioteksskåp i Bellmanssalen. Kompletterande inköp har gjorts av bl.a. Bellmanssällskapets samlade skrifter. Äldre fotografier håller på att ordnas årsvis och

förses med en förklarande text med uppgifter om tidpunkt, plats och avbildade personer med namn och funktion inom Sällskapet. Detta värdefulla arbete genomförs av medlemmar i Arkiv X, varvid särskilt skall nämnas åldermännen Lars Löfstedt och Bror Nätt.

Sällskapets rum och salar

De lokaler som Det Lysande Sällskapet Par Bricole har brukat under sin 125 - åriga verksamhet har i första hand funnits på Stora hotellet. Under årens lopp har även andra kommit att tas i anspråk om än i mer begränsad omfattning. Under de första åren var det gamla Stadshuset vid Hovrättstorget en samlingsplats. Gradgivningar har även ägt rum i Rådhuset. Idag används de egna lokalerna på Östra Storgatan 6 för många sammankomster. Då rummen där inte rymmer några större grupper äger de flesta större samlningar numera rum i Stora Hotellets lokaler. Vid receptioner för högre Grader har, särskilt under de senare åren, en rad andra lokaler använts. Det har dock varit mer tillfälligt. De miljöer, som haft den största betydelsen för Sällskapet och som här kommer att beskrivas, är därför Stora Hotellet och det gamla "Stadshuset", som brann ned 1965.

Stora Hotellets festvåning har i över 140 år varit Jönköpings och länets förnämsta festlokal.

Hotellet har kunnat erbjuda en magnifik ram för festligheter av skilda slag. Redan på 1860-talet firades i samband med järnvägens invigning en storslagen fest. Festlighe-

Stora Hotellet. Under 1800-talet var namnet Jönköpings Hotell. Hotellet avbildas från sydväst med Hamnkanalen och dåvarande Järnbron i förgrunden. Träsnitt publicerat i Svenska Familjejournalen 1874 efter teckning av Emil Libert. Foto: Jönköpings läns museum.

terna fortsatte genom åren med Oscarsbaler och med baler och middagar vid andra högtidliga tillfällen. Ramen var magnifik med gnistrande kristallkronor upplysta av flammande gas, spegelväggar som gav illusion om bakomliggande rum och dekorationer som förflyttade besökaren till en slottslik miljö!

Stora Hotellet

Stora Hotellet eller Jönköpings Hotell, som det först kallades, är ett av landets äldsta, och mest kända hotell utanför huvudstaden. När det byggdes i slutet av 1850-talet var det en mycket stor satsning. Då det öppnades 1860 räknades det till de största i landet. Stadens strategiska läge som vägknutpunkt, näringslivets expansion, den planerade järnvägen, där Jönköping blev övernattningsstation på den sedermera färdigställda Södra stambanan var anledningar till detta storslagna hotellbygge.

Hotellet uppfördes efter ritningar av arkitekterna Helgo Zettervall och Birger Oppman. Oppman var den ansvarige medan Zettervall, som senare skulle bli en av landets mest kända arkitekter, vid denna tid ännu var elev och därför inte fick signera ritningarna. Han har tidigare inte heller omnämnts i samband med bygget. Stilen kan karaktäriseras som en blandning av olika klassiska stilar. Renässans- och barockmotiv är de dominerande inslagen. De ursprungliga fasaderna är i stort bevarade, förutom att vindsvåningen fått större fönster och att mellanvåningens fönster gjorts lägre. Husets färg var från början gul. Den nuvarande röda färgen tillkom år 1960.

Hotellet inrymde redan från början en rad funktioner. I bottenvåningen fanns restaurangrum, schweizeri, biljardrum, gästgiveri, banklokaler och en badanläggning. Mellanvåningen upptogs till största delen av resanderum och den översta våningen av festlokaler, klubbрум och några resanderum. I vindsvåningen hade då som nu frimurarna sina lokaler med bl.a. den stora ordenssalen, kallad S:t Johannessalen.

Under årens lopp har många förändringar genomförts. Det gäller främst lokalerna i bottenvåningen. Den stora huskroppen mot norr, som idag inrymmer en restaurang i bottenvåningen och i huvudsak resanderum i de övre våningarna, stod klar år 1932. På denna del av tomten låg fram till 1920-talets slut den välkända hotellträdgården, som anlagts redan när hotellet byggdes.

Festvåningen och Spegelsalen

Den ur kulturhistorisk synpunkt mest intressanta och bäst bevarade delen av hotellet är festvåningen belägen två trappor upp. Den stod klar 1864 och ingick från början i en ännu större svit av salar. Spegelsalen, som upptar en stor del av byggnadens mittparti, är en av landets bäst bevarade festsalar från 1800-talets mitt. Den ritades av arkitekten Johan Fridolf Wijnblad från Örebro. Han gav salen en rikt dekorerad dräkt. Stilen är nyrenässans, som var tidens främsta modestil. Formerna bygger på arvet från den grekiska- och romerska antiken, som vid medeltidens slut togs upp igen främst av de ita-

Stora Hotellets Spegelsal vid Barbarahögtiden under sent 1990-tal.

lienska arkitekterna under renässansen. Det var en pånyttfödelse av de antika idealen och nyrenässansen var den nya pånyttfödelsen under 1800-talet.

Spegelsalens väggar är indelade i stora fält, som avdelas av pilastrar. De kan sägas var kolonner som tryckts samman och placerats intill en vägg. Pilastrarna bär upp den kraftiga takfrisen och taklisten. Dessa bär i sin tur upp det väldiga taket med sin stora plafond där de stora dekorationsmålningarna är utförda.

Alla dörrarna och de fyra stora speglarna på salens kortsidor har kraftfulla omfattningar, vilka kan ses som små triumfbågar. De stora speglarna ger ett starkt illusoriskt intryck av att salen fortsätter - ja nästan in i ett oändligt perspektiv. På den södra sidan finns en mindre musikläktare med ett räcke i gjutjärn, men någon fast scen har inte funnits. Den strategiskt placerade balkongen har på grund av salens svåra akustik inte kunnat användas som det var tänkt. Uppvärmningssystemet utgjordes från början av varmluft. Därför har det aldrig varit några kakelugnar i salen.

Salens väggar var, liksom idag, ursprungligen målade i en marmorimitation, men hade då en ljusare färgskala än i nutiden. De första dekorationsmålningarna i taket, som var av enklare slag än idag, utfördes som gesällarbete av den senare kände konstnären Nils Forsberg. Redan från början utrustades salen med de stora kristallkronor, som lyste upp salen med hjälp av gas. Det var då en stor nymodighet.

Salen målades om år 1903 i en mörkare färgskala. Då tillkom den nuvarande plafondmålningen i taket, utförd av konstnären Vilhelm Holmgren, liksom vapensköldarna

utmed väggarna. Holmgren anställdes år 1889 som lärare vid den lägre tekniska skolan i staden. Han fick med åren många uppdrag i Jönköping. I början av seklet målade han även stora dekorationsmålningar i hotellets café. Holmgren har bl.a. målat en mängd porträtt över stadens fäder. Porträtten hänger i Rådhuset. Han har också gjort dekorationsmålningar i Stugan i Stadsparken och de stora målningar, som hänger i hallen utanför Brahesalen på Per Brahegymnasiet. Målningarna visar stadens äldre skolor. Festsalens målningar restaurerades senast inför Jönköpings 700-årsjubileum 1984.

Dekorationsmålningarna i taket, som visar blomsterbärande kvinnogestalter, är inspirerade av den då rådande jugendstilen. Vapnen över huvuddörrarna är Götalands och Smålands. Vidare finns över dörrarna mot väster till den Röda salongen en rad målade vapen över Smålands dåvarande residensstäder Jönköping, Växjö och Kalmar samt Jönköpings läns dåvarande övriga städer Eksjö och Gränna.

Spegelsalens golv var från början ett brädgolv. Den nuvarande ekparketten tillkom vid 1900-talets början. Möbleringen har bestått av lätt flyttbara stolar, bänkar och bord. Från början fanns längs salens sidor podier, där det stod långa stoppade bänkar. Några sådana bänkar finns ännu kvar på andra platser i hotellet. Den nuvarande uppsättningen av stolar av betsat trä i klassisk chippendalestil tillkom på 1930-talet och har omsorgsfullt renoverats.

Den intilliggande Röda salongen utgör en väsentlig del av festvåningen och idag finns norr om denna även den Blå salongen. Röda salongen kallades tidigare för Damsalongen och är välbevarad. Den har inte haft en lika påkostad inredning som Spegelsalen, men har varit dekorerad med förgyllda speglar. Tidigare stod även några stora förgyllda karmstolar placerade i dess fond.

Den storslagna festvåningen med den välbevarade och rikt smyckade Spegelsalen har ända sedan slutet av 1800-talet varit Det Lysande Sällskapets Högtidssal. En mer magnifik inramning för detta ändamål är svår att tänka sig. De, som vuxit upp i staden, har egna minnen från Spegelsalen i form av dansskoleavslutningar, studentbaler, firmafester eller andra evenemang av skilda slag. För alla dem, som i skilda sammanhang får uppleva en festkväll i Spegelsalen, ger själva salen oftast ett bestående minne och en påminnelse om de dekorationsideal, som bär på mångtusenåriga traditioner.

”Stadshuset”

Under 1700-talets slut och under 1800-talets förra hälft skaffade sig ståndspersoner och det högre borgerskapet tillgång till samlingslokaler med utrymme för både vardagligt umgänge och stora fester, så kallade assembléer. De bildade olika typer av Sällskap och skaffade sig även egna byggnader med i en del fall storslagna lokaler. Dessa kunde benämnas Societets-, Assemblé-, Stads- eller Spektakelhus.

Det Stedtska huset vid Hovrättstorgets västra sida var sedan slutet av 1700-talet den största privata gården i staden. Den ägdes 1818 av landshövding Boijes änka och hon

Stadshuset vid Hovrättstorgets västra sida bakom Gamla Rådhuset var byggt på 1780-talet och brann ned 1965. Detta hus kallades "Stadshuset" under 1800-talets senare del och 1900-talets början. Det inrymde då bland annat restaurang, samlingslokaler och café. Foto omkring 1900. Foto: Rylanderska fotosamlingen, Jönköpings läns museum.

ville sälja fastigheten. När detta blev känt beslöt en vänkrets att bilda ett bolag för att köpa in huset. Bolaget fick snart sitt officiella namn: "Assemblée- och stadshusbolaget". Byggnaden kallades senare "Stadshuset".

Gårdarna, som låg på denna dubbeltomt, Torg kv 17-18, hade brunnit ned vid den stora stadsbranden 1785. Tomten inköptes 1788 av majoren, tillika bruksägaren och sedermera landshövdingen Johan Axel Stedt, som lät bygga upp den stora gården. Stedt var även en tidig medlem, nummer 38, i Par Bricole i Stockholm, långt innan Sällskapet etablering i staden. Då Stedts gård ansågs som stadens förnämsta uppläts den även som logi åt kungliga personer.

År 1801 utnämndes J A Stedt till landshövding. Gården kom därefter att tjäna som residens i staden, även när familjen Stedt officiellt bodde på landshövdingegården Ryhov utanför staden. Där avled han 1805 och 1806 inköptes gården vid torget av hans efterträdare landshövdingen Eric Gustav Boije. Funktionen var under dennes landshövdingetid samma som tidigare fram till hans frånfälle 1815. Hans änka hyrde senare ut lokaler för offentliga föreställningar. Gården fick härigenom efterhand en allt tydligare prägel av offentlig byggnad, trots att den var i privat ägo.

Dess läge vid hörnet av Storgatan och Torget gjorde att den räknades till stadens mest värdefulla tomter. Här uppfördes under åren 1788-1790 flera stora byggnader, som tillsammans med några senare tillbyggnader brann ned 1965. Vem som var byggnadernas arkitekt och vem som var ansvarig byggmästare är okänt. Gatuhuset bestod av två våningar. Fasaden var slätputsad och hade enkla fönsteromfattningar. Huset täcktes, liksom även gårdslängorna utmed Torget, av ett högt, brutet tak med tegel. Interiören bestod i bottenvåningen av en genomgående förstuga, tolv rum med bl.a. sal och två förmak samt kök. I den övre våningen, som var den egentliga representationsvåningen, fanns 10 rum. Av den fasta inredningen nämns bl.a. dubbeldörrar och kakelugnar.

Sammanbyggd med denna byggnad låg mot torget en flygelbyggnad, utförd i samma höjd och med samma enkla fasadutformning utan några särskilda markeringar. Den var från början ämnad att inredas till teaterlokal eller, som det står i beskrivningen, ”operahus” med inredning, men den var 1790 oinredd. Senare inreddes denna flygel till en bostad i två våningar. Som fortsättning av denna länga, med en avslutning mot Smedjegatan, fanns ytterligare en flygelbyggnad inredd i tre våningar och likaså huvudsakligen avsedd för bostäder. Vidare fanns utmed Smedjegatan, på tomtens västra sida, en stallbyggnad och inne på gården ett vagnshus.

När det nybildade bolaget 1818 övertog fastigheten företogs en del förändringar. De berörde endast delar av interiören och får närmast ses som en enkel anpassning till den nya funktionen. Societetslokalerna förlades till huvudbyggnaden mot Storgatan och källarlokalerna till den södra delen mot Smedjegatan. Här fanns enligt Allvin 1839 bl.a. ”rymlig danssal, sällskaps- och läsrum, klubb- och restaurationsrum”.

”Stadshuset”, som det sedan kallades, såldes 1845 till det då nybildade ”Societetsbolaget”. 1863 såldes det vidare till en privatperson. Restaurangrörelsen fortsatte i fastigheten fram till början av 1900-talet.

Etableringen av ”Stadshuset” visar, att stadens innevånare fått kontinuerlig tillgång till lokaler för ett ståndsmässigt sällskapsliv - såväl för det vardagliga umgänget som för de större festligheterna. Det var i ”Stadshusets” lokaler som man beslöt att bilda Det Lysande Sällskapet Jönköpings Par Bricole.

Kansli med Bellmansal och Barbarasalong

Under bortåt 100 år svarade Stora Hotellet för alla Par Bricoles lokalbehov, även kansli-delen i den mån den inte fanns hemma hos De Styrande eller hos Protonotarien eller någon annan officiant. Gradgivningarna har till allra största delen skett på hotellet.

Någon gång på 1970-talet flyttade Par Bricole successivt in i egna kansli-lokaler på Östra Storgatan 6, i ett vackert bankpalats byggt år 1900. Ursprungligen var lokalerna en bostadslägenhet med väl tilltagen takhöjd och djupa fönsternischer. I likhet med många andra stadsvåningar blev det kontor även av denna. Den siste innehavaren före Par Bricole var vår numera bortgångne Styrande Mästare emeritus Jan-Erik Berggren.

Invigning av det nyrenoverade kansliet 1999. Från vänster tillträdande Guvernementet D.St.M Leif Thor, St.M Dan Ekström och St.K Sigvard Brännström, avgående D.St.M Eric Haglund, S.M Sven-Olof Forselius från Moderlogen, avgående St.M Anders Hugoson och St.K Perolof Kallings.

Till att börja med hade Sällskapet andrahandskontrakt på två rum samt köket. Numera har Sällskapet ett eget kontrakt på hela lägenheten med undantag av ett vackert hörnrum, som det dock har option på att hyra när nuvarande innehavaren flyttar.

Lokalerna renoverades och byggdes om åren 1987 och 1999. Under de första åren användes ett av rummen för kansliet och det andra för sammanträden och ibland för måltider. Efter Luculli Gilles tillkomst 1983 fick köket och matsalen ökad användning. Vid 1987 års renovering var det framförallt köket som rustades upp, vilket naturligtvis skedde med tanke på Luculli Gilles behov. Tolv år senare, 1999, gjordes en mera genomgripande ombyggnad och Par Bricole fick då tillgång till ytterligare ett större rum för sammanträden och tre mindre kontorsrum för uthyrning. Vid båda tillfällena, men isynnerhet vid den senaste stora ombyggnaden, har Broder Ingemar Boman lagt ned ett mycket engagerat arbete både som idégivare och arbetsledare. Tack vare generösa sponsorer och många arbetsamme och nitiske Bröder har kostnaderna kunnat hållas nere.

Efter den senaste ombyggnaden består entrén av ett par gallergrindar och strax innanför dem, i en liten korridor, blir man välkommen av en bugande - men mycket tystlåten och stillsam - bricolist klädd i den svenska dräkten, en gång i tiden skapad av Gustav III. På väggen bredvid honom sitter en liten Bellman-medaljong och ovanför den ett litet fönster med Par Bricoles logotyp. Bakom en dörr som leder till Par Bricoles egna lokaler ligger en entréhall med direkt anslutning till kansliet.

Lennart Sjöblom och Herbert Ljungdahl belönas år 1991 för ovärderliga insatser under många år.

I samband med ombyggnaden 1999 utrustades kansliet med moderna möbler, skåp och hyllor samt telefonsvarare, kopieringsutrustning och dator. Men allt blev inte nytt! I ett kassaskåp med minst 50 år på nacken finns ritualerna och i ett plåtskåp bland mycket annat det gamla medlemsregistret i Agrippapärmar som backup till datorns register. Under de första åren fram till mitten av 1990-talet var det Bröderna Lennart Sjöblom och Herbert Ljungdahl som skötte kansliet. De var där så gott som varje dag, och vad de inte visste om Sällskapet var inte värt att veta. Nu är det Bröderna Ingvar Larsson och Tore E. Meijer som vakar över ordningen på kansliet och ser till att allt fungerar som det skall.

Från entréhallen leder en kort korridor till Bellmansalen, köket och två toaletter, den ena för Barbara och den andra för Par Bricole. I korridoren finns en ”vällingklocka”, som klingar när det är dags att samlas till måltid eller sammanträde. Vidare finns en tavla som rymmer fyra akvareller med motiv från det gamla Jönköping av Gustaf Fogelberg, en konstnär som i många bilder skildrat vår stad. Tavlan är en gåva inför 125-årsjubileet av en ofta sedd och kär gäst som har sina rötter i Huskvarna, Brodern Thomas Carlén, Göta Par Bricole.

Från korridoren kommer man till Bellmansalen, som i den tidigare lägenheten var matsal. Den invigdes av Stormästare Sven-Olof Forselius dagen före Installationshögtiden vid Barbara 1999 och är en stilfull sal i ljusgrönt, med parkettgolv, renoverade ljuskronor och ett antikvitt matsalsmöblemang i gustaviansk stil. Runt bordet finns plats för 14 stolar med guldornamenterade ax. För riddarsalsmöblering finns också fyra karmstolar. I salen finns en sällsapsgrupp bestående av två Chesterfieldsoffor och ett butlers tray-bord. I salen finns flera bokhyllor dels med litteratur av och om Carl

Registrator Ingvar Larsson och Kanslirådet Tore E. Meijer.

Michael Bellman och litteratur med anknytning till vårt Sällskap, bland annat kopior av de Gyllene Böckerna, och dels ett antal fotografialbum, uppslagsböcker och kokböcker. I en inbyggd belyst glasmonter förvaras gåvor och olika minnessaker. I salen förvaras också den stora silverbålen, som används vid Barbarahögtiden.

Väggarna pryds av ett 80-tal sköldar. På en av väggarna hänger alla Styrandes sköldar från Carl Friedländers 1879 till Dan Ekströms 2004. På denna vägg finns också en medaljong av Carl Michael Bellman samt en litografi som Brodern Peter Gadh skapat till minne av den operamaskeradbäl, som Jönköpings Par Bricole anordnade 200 år efter balen då Gustav III sköts år 1792. På de andra väggarna hänger sköldar som har tillhört Bröder, vilka på något sätt representerar Jönköpingsbygdens utveckling inom bland annat handel, hantverk, industri och myndigheter. Därutöver finns porträtt eller fotografier på kungarna Oscar II, Gustav VI Adolf och Carl XVI Gustaf, litografier på Bellman och Gustav III samt en grupp små bilder från 1700-talet.

Bellmansalen/Riddarsalen används för kammarreceptioner, främst i de båda Guvernörsgaderna, som representationsmatsal, sammanträdesrum och sällskapsrum samt som matsal inte minst av de många medlemmarna i Luculli Gille.

Carl Michael Bellman i profil.

Köket är litet och ganska trångt, men välutrustat. Förutom en modern spis finns kyl, frys, diskmaskin, mikrovågsugn och flera köksmaskiner. Då det är flera kockar som använder köket, blir det ofta med ordningen som med soppan. Men Luculli Gilles InSPISient, Tore Palmqvist, ser till att det är ordning och att allt finns på plats.

Det senaste tillskottet i våra lokaler, förutom de tre uthyrda rummen, är Barbarasalongen. Av namnet att döma skulle man kunna vänta sig att få träffa vår kära Moster där, men så lyckligt är det inte. Det tämligen stora rummet är i första hand avsett att vara sammanträdesrum. Därför finns moderna möbler i form av ett konferensbord med tillhörande stolar och ett par soffor för sällskaplig samvaro. På ena väggen hänger fyra sköldar med symboler från de fyra arbetsgraderna. Oljemålningar av Gustaf V och av de tidigare Styrande Mästarna Henrik Karnell och Anders Graab pryder också väggarna.

Stig Skoglund. En i Vingården idogt arbetande Broder.

Sällskapetets rekvisita och inventarier

Gradgivningarna i Det Lysande Sällskapet Par Bricole förutsätter en inramning som ger logerummet ett festligt och högtidligt intryck som svarar mot ritualernas innehåll och utformning. Spegelsalen på Stora Hotellet är den första förutsättningen och våra inventarier och vår rekvisita är den andra och lika viktiga delen av den yttre ramen. De är också en konkret del av Sällskapetets historia och i många stycken något av ett kulturarv.

Jönköpings Par Bricole har under alla sina 125 år haft i stort sett alla sina sammankomster på Stora Hotellet. Där har också Sällskapetets alla inventarier förvarats. 1913 skrivs det om garderoben, rekvisitavinden och kulissvinden som förvaringsställen och 1945 skrivs det om rekvisitavinden, gamla trapphuset till frimurarlogen, arkivvinden och mittersta garderoben. Vi är inte säkra på vad man menar med dessa utrymmen, men att det fanns en omfattande uppsättning inventarier är alldeles klart, något som inventarielistorna ger besked om. Många av de stora och tunga inventarierna har bytts ut mot lättare och enklare, men mycket av det gamla finns fortfarande kvar och det mesta förvarar vi på hotellvinden. Det var på initiativ av dåvarande Riddareintendenten Sten Erik Henriksson, som det byggdes ett avskilt utrymme på vinden 1989. Den Bacchanaliska Teaterns klädförråd finns dock numera i utrymmen som teatern disponerar inom Tändsticksområdet.

När man läser i de gamla inventarielistorna häpnar man över hur mycket rekvisita som fanns. Utöver regalier och rekvisita fanns tempel med valv, bakstycken och fönster. Det fanns podier och material för teaterns scenbyggen och mycket kläder, t ex 31 damdräkter och ännu fler herr- och teaterdräkter. Modern teknik förekom i teatersammanhang redan 1910 i form av ett aeroplan! Att akustiken i Spegelsalen är svårbe-mästrad, är inte något nytt. 1945 hade Sällskapet en AGA-Baltic högtalareanläggning med förstärkare, högtalare, mikrofon och sladdar samt instruktionsbok. Allt en gåva av Dir. O Ljungbergh.

Bland gamla inventarier kan nämnas de vackra transparanger på de pelare, som används vid Den Första Riddaregraden, vår nuvarande Sjätte Grad. Troligtvis fanns de med redan när graden gavs för första gången 1884.

1941 beslöts att ge Den Tionde Graden för första gången och att ”genom insamling anskaffa medel för givande av RGK”. Brodern J. Hjelme-Lundberg förklarade sig genast villig att bidra med 500 kronor. Samtidigt beslöts att anskaffa nya inventarier till Den Fjärde Graden, som den 25 oktober 1941 gavs för första gången enligt en ny ritual. I 1945 års inventarieförteckning redovisas ”X: e gradens tempel och altare tillsammans 24 delar”. Ett helt billass enligt Broder Erik Gustavsson, som var Intendent på 1960-talet. För utformningen av detta svarade arkitekten Malte Erichs, senare Ordförande i arbetsgraderna, Styrande Kansler och mannen som utformade vår logo Bacchus på tunnan. Dagens rekvisita är i dag inte lika omfattande som då.

Att rekvisitan på 1940-talet var så omfattande och av allt att döma i gott skick, var Gustaf Emil Lundholms förtjänst. Han var under många år Sällskapets Intendent. Vid parentationen efter hans bortgång 1947 framhöll riddareprelaten Tage Löf hans insatser och nämnde särskilt att han vid sin avgång efterlämnade sällskapets yttre habitus i en omsorgsfullt renoverad eller nyskapad form. Ett uttryck för Sällskapets stora uppskattning av Lundholms insatser var den pokal, som han uppvaktades med på sin 50-årsdag och som nu utgör en mycket värdefull del av Sällskapets inventarier. Ett ytterligare bevis på uppskattningen av hans arbete utgör den gravvård som Sällskapet reste på Östra kyrkogården i samband med minnesfesten 1952.

En stor del av rekvisitan försvann 1954. Bakgrunden till detta var att det fanns planer på att göra om Spegelsalen till resanderum. Till vår och många andras lycka blev inte dessa planer förverkligade. Men inskränkningar hade redan gjorts i de utrymmen som Sällskapet av ålder disponerat på Stora Hotellets vind. De hade resulterat i att hotell-direktören gjort en vindsröjning och kastat ut en stor del av rekvisitan, så på vinden var olyckan ett faktum! Ett faktum som delvis kan förklara att dagens rekvisita inte är lika stor som förr.

Ansvar för att ställa i ordning logelokalen före Gradgivningarna liksom vården av våra inventarier har Intendenterna. Många av inventarierna är gamla, gedigna och stabila pjäser som skall bäras ner från Stora Hotellets vind och sedan bäras upp igen. Fram till någon gång på 1960-talet anlätades stadsbud för att på lördagsförmiddagen bära ner inventarierna. Det berättas att intendenten Knut Erik Jahnke, ledde stadsbudens arbete iförd frack. Enligt räkningar från stadsbuden på 1940-talet kostade deras arbete 50 kronor. Under tidigare år anlätades utomstående till många av de uppgifter, som bröderna eller ämbetsmännen nu gör själva. Det har fört med sig att många stora och tunga föremål bytts mot lättare och att en del förenklingar, som kräver mindre omfattande rekvisita, införts. Detta kan väl också ses som en följd av den allmänna utvecklingen mot rationalisering som skett under de senaste 50 åren.

*Sven Malmberg och
klättrande Yngve
Lovrin i riskfyllt arbete
inför Installationen av
nya Styrande 1983.*

Vid transportererna till och från vinden utsätts rekvisitan för ganska hårdhänt behandling, den slits och får större eller mindre skavanker. Det har alltid varit bråttom att bära undan inventarierna från spegelsalen för att bereda plats för måltidskalasets bord och då händer det att vår rekvisita lever farligt. Inte bara transportererna utan också miljön uppe på vinden kan många gånger vara påfrestande med hetta på sommaren och kyla på vintern samt ibland också läckande tak. Därför var det 1990 dags för en välbehövlig ådrings- och marmoreringsmålning av våra träföremål. Arbetet beräknades till en kostnad av 50 000 men överskreds med råge. Den faktiska kostnaden blev ca 82 000 kronor. Finansieringen blev ett problem som löstes dels med hjälp av medel från silversköldsfonden dels med ett lån, som det tog flera år att återbetala. Under dessa år fick Sällskapet leva under ”knapphetens kalla stjärna”, men glädjas åt fräscha och fina föremål vid Gradgivingarna.

RI Ulf Larsson dekorerats 1991. Benno Holm i hedersvakten.

Våra gradband

Våra gradband utgör en viktig del i Par Bricole, vilket också avspeglas i att de regelbundet förekommer i protokoll och räkenskaper. Fram till 1940-talet förekommer i räkenskaperna en post som kallas insamling och bandlån. Det senare antyder att bröder som glömt sina band hemma, kunde mot en avgift få låna Sällskapets band. Numera har Bröderna i Jönköpings Par Bricole inte några egna gradband att ta med sig hem, utan alla band förvaras på ett bandställ som vid Gradgivingarna tas fram från Sällskapets förråd på hotellvinden. Det gör att man klarar sig med ett färre antal band än vad som annars skulle vara fallet. Ur ekonomisk synpunkt lär det vara fördelaktigare att inte binda ett stort kapital i banden. Det händer ju aldrig att Sällskapets alla bröder närvarar samtidigt! Men slitaget blir större och det är ibland svårt att alltid ha rena och snygga band i tillräckligt antal. Det händer lite för ofta att banden får följa med sin bärare hem, särskilt om det är ett snyggt band! Problemen dyker upp i protokollen med jämna mellanrum. Vid ett sammanträde 1952 påpekades att flera band var solkiga och trasiga. Resultatet blev att ”föreståndaren för kansliet ålades tillse att samtliga band och inventarier befinna sig i användbart skick”. En annan gång beslöts i Stora Rådet att gradbanden skulle låsas in efter Gradgivingen eftersom ”gradbanden i regel är på

Silverbålen

drift". Dessa välkända och ofta återkommande problem gjorde att det under 1990-talet diskuterades möjligheten att anskaffa band till alla bröder. Försök att skaffa billigare band hos tillverkare både i Sverige och utomlands har inte lett till något resultat. Då kostnaden för en övergång till "individuella" band ansetts för hög, har det gamla systemet tills vidare behållits.

Intressanta inventarier och gåvor

Sällskapet har särskilt vid jubileer och särskilda högtider fått gåvor såväl från Moder- och Systerloger som från enskilda donatorer. Många gåvor som rör den rituella delen av vår verksamhet har under modern tid kommit från Brodern Anders Höök.

Vår äldsta och säkerligen förnämsta gåva är Silverbålen, som den 22 oktober 1900 överlämnades till Sällskapet. Silverbålen är en gåva från vår förste Styrande Mästare Carl Friedländer. Bålen har alltså fyllt sin uppgift i mer än hundra år när denna jubileumsbok skrivs år 2004.

Kristallservisen.

Lundholmska pokalen.

Vid Barbarahögtiden står två stora porträtt i Spegelsalen. De föreställer Sällskapets två första Styrande Mästare, Carl Friedländer och Bernhard Hay. Porträttet av Friedländer avtäcktes vid Sällskapets 20-årsjubileum 1899, då den nyss avgångne Styrande Mästaren var hedersgäst. Det har målats av V. Holmgren, som var lärare vid Jönköpings tekniska yrkesskola och som också har utfört takmålningarna i Spegelsalen. Hays porträtt är från 1907 och har gjorts av Ludvig Wahlin. Han var autodidakt som porträttmålare och han var Intendent och Ordensintendent i Jönköpings Par Bricole 1880-1899.

I en glasmonter i Bellmansalen förvaras några gåvor av särskilt intresse. Det är de så kallade kristallerna, en karaff med tillhörande pokaler i graverad Orreforskrystall. Den mycket vackra servisen är en gåva från Moderlogen vid Jönköpings Par Bricoles 50-årsdag 1929. Där finns också de pokaler som Sällskapet fått vid sina 75- och 100-årsdagar och som också är gåvor från Moderlogen.

Den Lundholmska pokalen i silver är från 1940-talet. Den är smyckad med PB-symboler och ädelstenar samt graverad med en lång text.

”Det lysande Sällskapet Jönköpings Par Bricole vill med överlämnandet av denna hederspokal hylla sin mångårige RI, GI, I och allt i allo Den Högt Upplyste Brodern RGK Civilingenjören GUSTAF EMIL LUNDHOLM på hans femtioårsdag den 15 april 1943 samt av hjärtat tacka honom för det hängivna arbete och de utomordentliga förtjänster han nedlagt inom Sällskapet och för dess framgång. Henrik Karnell, St.M., Wilh. Lothigius, D.St.M, Gösta Pantzerhielm, St.K, Malte Erichs, O.”

Pokalen har utformats av Johan Färngren i Stockholm. Efter Lundholms bortgång 1947 skänktes den av dödsboet till Sällskapet. Sedan dess har den - fylld med blommor - ofta stått framför Styrande Mästaren vid måltidskalasen. Pokalen stals vid ett inbrott på kansliet 1988, men återkom efter en månad. Den Lundholmska pokalen har varit ute på flera äventyr. Vid ett tillfälle under 1990-talet fann dåvarande Ordföranden i

Ordförandeklubban.

Arbetsgraderna, Dan Ekström den på en hylla i ett förråd hos blomsterhandlare Anders Ruberg. Ruberg berättade att pokalen hade kvarglömmts i Spegelsalen och att festvåningen hade nyttjat den då och då vid olika arrangemang. Anders Ruberg, som tillhör Jönköpings Par Bricole, tog vasen till sin affär och sedan glömdes den bort. Efter ca två år återfanns den och återbördades till Sällskapet.

I montern finns också den Ordförandeklubba som Sällskapet på 75-årsdagen 1954 fick från Systerlogerna i Göteborg, Vänersborg, Borås och Malmö. Den vackra klubban av ebenholts är prydd med symboler för Riddaregraderna och givarnas namn.

Där finns också en porslinsstatyett, Bacchi Børn, en gåva till Sällskapet vid 75-årsjubileet 1954 från Malmö PB. På bottenplattan står "Bacchi Børn Köpenhamn* vid 75 års jubiléet 1954 av ordföranden (oläsligt) RSK i Malmö PB".

*(Sammanslutningen Bacchi Børn kunde kanske närmast betraktas som en dotter till dotterlogen Malmö Par Bricole. Bacchi Børn konstituerades den 28 april 1948. I fortsättningen synes dock Bacchi Børn ha fört ett tämligen tynande liv. (Sällskapet Par Bricole 200 år, sidan 118) Red:s anm.)

Ett mycket högt snasglas finns också i montern. Det är graverat med ett datum, 13/1 1959. Denna dag överlämnades glaset till dåvarande Styrande Mästaren Anders Graab vid en Bacchanalisk middag till Torsten Nothins ära. Glaset har donerats av sonen Jan Graab.

Aladdins lampa har en central roll vid våra Gradgivningar. Den är mycket vacker och gjord av gjuten brons. Den är tillverkad av Viktor Fongs gelbgjuteri i Gränna 1942.

Vårt Sällskap har tre banér: Det Röda Ordensbanéret, Sverkerska Banéret och Stora Riddarebanéret. Det Röda Banéret är äldst. I ett inventarium från 1913 omtalas Par Bricoles standar, men om detta är samma som dagens Röda banér har inte gått att utröna. Däremot vet vi att Sverkerska banéret anskaffades 1964. I ett protokoll sägs det att ett nytt banér måste anskaffas och att Styrande Mästaren förordade att formatet skulle bli något större än förut och att stadens färger skulle användas. Stora

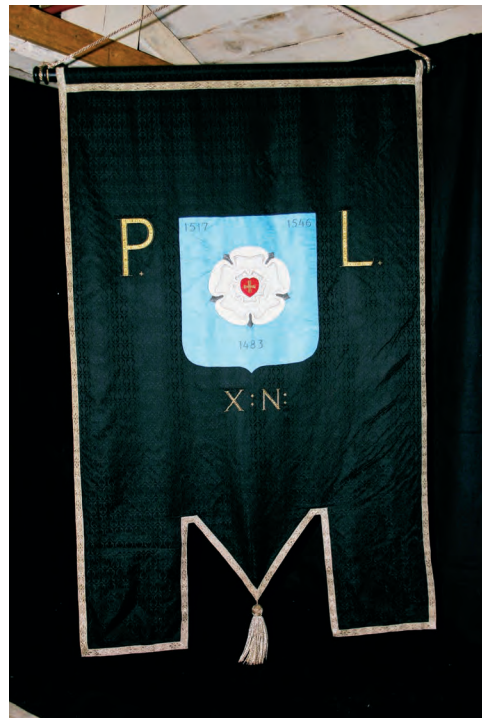
Sällskapet Lampa, tillverkad av Fong i Gränna 1942.

Riddarebaneret anskaffades av allt att döma 1942 då fjärde riddaregraden gavs första gången här i Jönköping.

Förutom de tre banéren har Sällskapet en flagga, som skänktes 1990 av Broder Magnus Klingenskierna. När Den Sjunde Graden givs, hissas den under högtidliga former på den plats, där graden ges. Vid Gradgivning på Stora Hotellet vajar den från hotellets flaggstång. Sällskapet har också en svensk fana som är en gåva från Stiftelsen Svenska Flaggans Dag.

Det Röda Ordensbanéret.

Det Stora Riddarebanéret.

Det Sverkerska Banérets båda sidor.

I samband med installationen av nya styrande 1999 anskaffade Sällskapet på förslag av dåvarande Styrande Kanslern Perolof Kallings en stor golvljusstake i en stil som för tanken till slutet av 1800-talet. De avgående Styrandes avsikt var att ljusstaken skulle pryda spegelsalen vid våra Barbarahögtider, men på grund av ljusstakens konstruktion och storlek används den numera endast vid installation av Nya Styrande. Däremellan förvaras den i Barbarasalongen. På foten finns en inskription på holländska: "Joannes Adrianus Stigter eu Margaretha Gertruda Röling 1885 5 Mei 1910." Ljusstaken är den ena av ett par. På den andra ljusstaken finns samma namn, men bara årtalet 1885. Stigter och Röling är två holländska släkter, och det är troligt att ljusstaken kommer

från Holland. Den inköptes till vårt sällskap efter att ha varit i en Göteborgsfamiljs ägo i cirka 40 år. Dess tidigare historia är okänd.

Den "holländska" golvljusstaken.

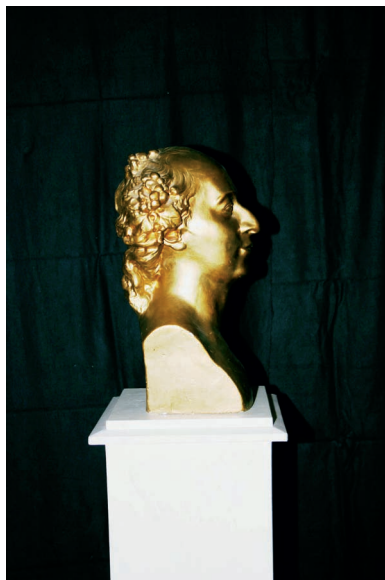
Bland övriga gåvor kan nämnas ett antal årstallrikar med kulinariska motiv, som skänktes 1989 av Brodern Mats Thorell.

Moderlogen har genom Nationalmuseums hjälp lyckats framställa en byst av den tredje förgrundsfiguren bland vårt Sällskaps grundare, nämligen Carl Israel Hallman. Liksom Bellman hade både Hallman och Olof Kexél under 1770-talet samlat vänner och umgängesbröder i små sällskap av mera löslig karaktär och utan bestämda ordensformer. Vid en sådan sammankomst på källaren Kejsarkronan i november 1777 höll Hallman en mycket berömd parentation över Gottfried Sackenhjelm. Det antas att man vid detta tillfälle kom överens om att söka bilda en verklig sällskapsorden genom att samman-

föra idéer och inslag från dessa små sällskap. Det är först då som ordensnamnet Par Bricole förekommer. Bellman och Hallman var bohemnaturer och saknade organisatorisk talang. Det blev Kexél som fick skapa formerna för Sällskapet. I och med tillkomsten av Hallmansbysten, som Jönköpings Par Bricole anskaffade år 2004, kan vi beskåda alla de tre män som kan sägas ha grundat vårt Sällskap. Bysten på Olof Kexél används i Den Andra Graden, bysten på Carl Israel Hallman kommer från och med jubileumsåret 2004 att användas vid Den Tredje Graden och bysten på Carl Michael Bellman används ritualenligt sen länge vid Den Fjärde Graden.

Carl Michael Bellman.

Olof Kexél.

Carl Israel Hallman.

Sällskapet's Talanggrupper

Den Bacchanaliska Kören

När sången här fylligast klingar
när ljuvast adagiot dör
är Hon den som taktpinnen svingar
fast Lindegren synligt den för
(Ur Barbaratal år 1885 av advokatfiskalen Tomas Rosenqvist)

Åren kring 1879 frodades nationalromantiken så in i Norden. Detta var en bördig grund för manskörer överallt i Sverige. I föreningar för studenter och arbetare, nyktra och onyktra, kristna och asadyrkare, vänster- eller högervidna hade manskörerna sina växthus. Repertoaren var till stor del gemensam, men anpassad till den ideologi, som drev verksamheten framåt eller bakåt.

Hos Moderlogen i Stockholm och Systerlogerna i Göteborg, Vänersborg, Borås och Malmö var körsången tongivande. Körerna uppträdde även vid konserter och celebra tillfällen utanför bricolleriets slutna rum. Då Par Bricole i Jönköping grundades var kören genast på plats.

Om körens sångare och dirigenter genom tiderna.

De flesta nya sångare i PB-kören har redan sjungit i andra körer och många fortsätter att vara "dubbelanslutna". Andra får återfall i den sångarfeber, som legat latent från ungdomens vår. Bröder med vana att hantera instrument transponerar sitt kunnande och fyller struparna med toner.

Många manskörer har på senare år tagit generalpaus till följd av att förste tenorer eller andra baser falnat av. Yngre förmågor finns, men har inte kunnat prioritera körsång framför vaggsång eller påträngande plikter. Den Bacchanaliska Kören i Jönköping har också haft perioder med brist på sångare.

Och sången den tynar långsamt bort och dör,
Ej mer ni lyser nu med någon ståtlig kör,
Ett glesnat led, är vad som återstår
Av stora kören ifrån gångna år.

Är sångarne ej mera av den rätta rasen,
Sen Fritz tog avsked, och med honom Basen?
Har Bellmans sånger inga toner mer
Som locka kan förmågor upp till Er?

Och likväl ha'n I Stomberg, stor i sångens rike,
En ledare som få, man söka skall hans like!
Och Tyroler Frans den gamle Veteranen,
Nog kan han drilla än, om blott han blir i tagen.

Men med tenorer lär det vara klenst beställt,
Förutom Axel Jonsson, som sjunger bra och snällt.
Men en tenor - kan väl ej räcka till
För hela PB-kören, så gärna än han vill.

Dock ej kan dessa alltid vara unga
Och uti evighet förmå att vackert sjunga.
Sök därför ungdom få i eder tropp
Så lever sången snart till liv ånyo opp!
(*Ur Barbaratal år 1893 av Henrik Karnell*)

Choralintendenter inom Jönköpings Par Bricole

Främsta botemedlet mot sångarbrist heter skickliga ledare, som kan göra repetitioner och framträdanden levande, roliga och minnesrika. Många i den långa raden av choralintendenter har spelat stora roller även i stadens övriga musikliv:

1881-1885 Olof Emil Lindegren Vice Häradshövding
1885-1889 Olof Emil Lindegren och Karl Karlberg Organist och Folkskolelärare
1891-1893 Johan Victor Olsson Fil.stud.
1893-1894 Alfred Stomberg Possessionat
1894-1898 Johan Victor Olsson Lärare
1899-1900 Eduoard G Lindh Musikdirektör
1901-1902 Victor Nyström Fabriksbokhållare
1903-1904 Johan Victor Olsson Skolförståndare
1904-1905 Bror Adolf Beckman Kapten och Victor Nyström Fabriksbokhållare
1905-1910 Gideon Peterson Musikdirektör
1911-1933 Josef.A.Jacobsson Musikdirektör
1934-1941 Gustaf Söderberg Kapten och Gustaf Engström Överlärare
1942-1943 Torsten Sonnander Musikdirektör
1943-1956 Carl (Calle) Carlsson Kantor Brukskassör
1956-1962 Allan Carlsson Pianotekniker
1963-1965 Tjelvar Hovstadius Musikdirektör
1965-1973 Mats Bergling Försäljningschef. Carl Carlsson(aktiv hedersdirigent)
1973-1981 Hugo Ramsten Musikdirektör
1982-1987 Nils Norrsell Tandläkare
1987- Clas-Olof Lindquist Musikdirektör

Om körens repertoar

I Par Bricole är Bellman hovpoet och huspoet. Fredmans epistlar och sånger låter höra sig vid varje gradgivning, måltid, utflykt och hyllningar till blomstrande moster eller bekransad broder. I kören fortlever det nationalromantiska arvet; Sångers såsom ”Dåne liksom åskan” eller ”Min stamfar hade en stor pokal” fyller fortfarande Bröderna till bredden. Kören medverkar vid minnestunder efter bortgångna Bröder och vid kyrkokonserter. Efterfrågan på vårsång ökar eftersom många gamla manskörer inte längre går att tina upp. För att hålla kalasen flytande har Kören ett aldrig sinande sångförråd med både styrka och smak. Kören har även nutidsorienterat sig med bland annat Beatles, Taube, Kalinka och Alf Henriksson.

Körinsatser genom åren

Här följer exempel från protokoll, årsberättelser och recensioner i lokalpressen. För de första decennierna citeras även anteckningar av Gustaf Ruuth. (Kantor och musikrecensent och författare till ”Musikaliska nöjen i Jönköping 1620-1920” (Jönköping 2001)).

Åren 1879-1904

Inom Par Bricole uppträdde kören bland annat:

1879 26 juli vid Bellmansfest på Stora Hotellet

1880 25 april på Teatern. Jönköpings Gymnastikförening biträdd av Sällskapet PB:s sångkör.

1880 25 juli vid resa med s/s Per Brahe till Skemningsfors

1882 24 september Högre Elementarläroverket. En Quartett ur Jönköpings PB Sångkör

1886 26 juni Utvårdshuset vid Limugnen. PB firar Bellman

Annonseringen väcker fortfarande nyfikenhet:

1886 9 mars Brillant Extra Parforce föreställning.

Uppträdande av P.B.sångkör. Obs 2:ne tenorer kunna erhålla fördelaktigt engagement vid kören. Vidare meddelar sånganföaren.

1886 16 maj Stor Beneficéföreställning till förmån för hela Sällskapet. Uppträdande av P.B:s sångkör. Obs Barytonsolo utföres af den magre Mr Benjamin, som nu efter fetetisdag väger 1/2 pund.

1886 28 September Uppträdande av P.B sångkör. Obs Kören är icke blind. Det finns icke så mycket som ”en blind höna” bland sångarne.

1887 Oktober Stor Gala-Invignings-Representation. Uppträdande af PB Sångkör. Obs! Musikaliska Akademien i Wernamo har tilldelat kören sin stora guldmedalj .Obs!

1888 30 juli PB firades Bellmans minne med ångbåtsresa till Visingsö, sång och musik.

1888 2 oktober Genom oerhörda kostnader har det lyckats Direktören att få engagera PB-kören ytterliggare en saison.

1889 5 oktober Uppträdande av PB:s sångkör. Obs Tyroler Frans* tillhör kören fortfarande. Kören hatar alla tuppar utom stekt tuppkyckling.

(*Tyroler Frans var en framstående sångare med joddlig som spetskompetens.)

Intresset för PB och rekryteringen av nya Bröder sviktade efter de första framgångsrika åren. Sångkören fanns med - men inte alltid:

1890 26 april Inga recipiender. Brodern Cronholm anmälde ledsnad öfver PB:s tynande lifsverksamhet samt föreslog en uppryckningskommitté, hvilken anmodades inkomma med förslag till Ordens bästa. Trefligt samquäm efter logearbetet med god sång.

1890 26 juli Bellman firades med körsång under sin nye ledare kandidat Viktor Ohlsson.

1890 29 oktober Teatern. Dramatisk Musikalisk Soaré PB:s Sångkör och teatergrupp. ”Rika morbror”, lustspel med sång av August Blanche. Quartettsång, Solosång, Deklamation.

1895 måste StM (OM) erinra sångarna om bristande nit och förehålla dem vad plikten bjöd och tacksamheten för erhållna ynnestbevis ålade dem. Maningen föll tydligen i glömska för vid Gåskalaset 1898 utmärkte sig sångarna med sin fullständiga frånvaro!

1899 30 april PB 20 års jubileum i Stora Hotellets festvåning. Under hurtig sång intågade bröderna med sångarna i spetsen i festsalen och snart sutto de bänkade i ro och gamman kring det hästskoformade bordet. Redan från första stund gjorde sig den angenämaste stämning rådande, vartill i sin mån bidrog dels den präktiga taffelmusik, som utfördes av Andra Göta Artilleriregementes musikkår, dels att gång efter annan fulltonig sång klingade genom salen.

1904 17 april. PB:s tjugofemårsjubileum i Allmänna Läroverkets Solennitetssal. Under logen afsjöngs under Musikedirektör Carl August Johannsons ledning en af honom komponerad festkantat till ord af Handlanden Henrik Karnell. Efter högtidslogens slut begåfvo sig bröderna till Viktor Rydbergs byst i Skolparken der sedan Sångarne sjungit ”Land Du Välsignade”, St.M (O.M.) i ett tal egnade minnet af den frejdade Jönköpings-sonen Brödernas hyllning. Efter talet sjöngs ”Hör oss Svea”.

”Sången är bricolleriets pulserande liv, den friska girland, som sammanflätar och sirar dess fyra pelare. Det är den som bidragit till, att under de nu gångna 25 åren hålla vårt PB livskraftigt. Må därför I, som haven sångens toner i edra strupar sjunga in mandom, heder och godhet i våra hjärtan, mod och kraft åt oss och alla våra bröder.”
(Ur högtidstal av RCM J Karling vid PB:s 25 årsjubileum 17 april 1904)

En fonografrulle med en kvartett ur Den Bacchanaliska Kören från 1890. Första gången man lyckades fånga, bevara och återge ljudet av en mänsklig röst var, sägs det, år 1877, då den amerikanske uppfinnaren Thomas Alva Edison talade in orden Mary had a little lamb på en fonografrulle. Året därpå, 1878, förevisades

fonografen för första gången i Sverige av ingenjör A O Leffler. Å 1879 gav Leffler också en förevisning på Stora Hotellet i Jönköping.

År 1888 hade Edison förbättrat fonografen och redan följande år reste dansken Gottfrid Ruben, som var Edisons generalagent för Skandinavien, genom Sverige för att förevisa den nygamla uppfinningen. I januari 1890 hade han nått Stockholm och på vaxkabinettet Panoptikon kunde man mot en krona i inträde höra inspelningar med svenska operasångare och skådespelare. Man lyssnade genom hörlångar och en handfull personer kunde lyssna samtidigt.

År 1890 besöktes också Jönköping av en av Edisons agenter varvid Smålands Allehandas redaktion fick en speciell förevisning. En reporter (signaturen Puck) fick både lyssna till Operans stora publikidol, tenoren Arvid Ödmann, som sjöng "Vermeland, du sköna" och skådespelaren Viktor Lundberg från Göteborg, som föredrog en rolig visa. Men även mindre stjärnor spelade man in. Reportern berättar att "en välkänd kvartett av sångare ur Jönköpings PB skall söka insjunga några af sina nummer, så att det kanhända ej är omöjligt att fonografen redan i morgon kan bjuda de besökande några för dem välkända sånger, hvilkas likhet med originalen bör vara lätta att kontrollera". (Smålands Allehanda 9 maj 1890)

Åren 1905 - 1929

Under de följande åren var kören i flitig verksamhet. Många framträdande solister uppträdde. Man känner hur bläckpennan fortleder festsalens vibrationer till protokollen:

1919 25 oktober PB 2 Sedan gemensam supé afätits samlades bröderna vid kaffe med punsch till ett synnerligen animerat nachspiel, där sångarne under Broder Josef Jacobssons ledning glänste.

J. A. JACOBSSON.
Musikdirektör.
O. K:r.

1920 21 november PB* Efter det högtidliga logesammanträdet samlades Bröderna till gås-middag i Stora Hotellets festsal. Middagen afåts under mycket animerad stämning. Sångkören sjöng flitigt under hela middagen och gåsvisan måste bissas. Brodern Ekström glädde bröderna med flera sånger och Brodern Graneli föredrog ett af honom författat poem "Jönköping om 100 år", hvilket mottogs af Bröderna med stormande bifall.

(Förtydligande av PB* PB** PB***. Stjärnan efter PB markerar vilken riddaregrad det gäller. PB* är Första Riddaregraden, S:t Sigfrids Riddaregrad vår nuvarande Sjätte grad. PB** är Konung Sverkers Riddaregrad vår nuvarande Sjunde grad. PB*** motsvarar före 1925 Gyllene Korset vår nuvarande Tionde grad, men senare Konung Magnus Riddaregrad eller Nionde graden.)

1923 8 december Barbara. Sedan Bröderna intagit supé i den så kallade damsalongen vidtog måltidskalaset i Stora Fästsalen. Till den allmänna glädjen bidrog flitigt sångarna under brodern Josef A. Jacobssons ledning. Brodern Broberg demonstrerade radio genom vilken Bröderna lyckades komma i förbindelse med Den Milde Fadern Bacchi ande.

1928 Söndagen 4 november PB allmänt - Efter en utmärkt delikat supé samlades bröderna åter i Stora Salen till ett angenämt måltidskalas med nachspiel. ”En liten men dock sångkör” på sju man under Broder Gustaf Söderbergs ledning underhöll bröderna med sina vackra toner.

1929 12 oktober 50 årsjubileum i Valhallsalen, Jönköpings Rådhus. Härvid utfördes den till 25 årsjubileet av Musikdirektör Carl August Johansson komponerade kantaten. Solopartierna hade anförtrotts åt Koncertsångaren Percy Richards, Löjtnant E Dahlberg och Sångaren A Granqvist. Kören var 32 man stark och orkestern bestod af 10 man. Kantaten leddes af Direktör J. Jacobsson. - Efter logens slut begåvo sig bröderna till Viktor Rydbergs byst, där St.M. efter ett kort anförande nedlade en krans. Sångarna utförde ”Land Du välsignade” och ”Hör oss Svea” Sedan fortsatte promenaden till Stora Hotellet, där det högtidliga måltidskalaset vidtog.

Åren 1930 - 1954

Trots krisåren före och under andra världskriget fortsatte PB och kören med aktiviteter. En taktfull tradition var att sångarna inför hemgång eskorterade Styrande Mästaren till kapprummet:

1933 14 maj PB** Efteråt samlades bröderna till en god och angenäm vårmiddag i Damsalongen och fortsatte samkvämet i den lilla matsalen, varvid sångarna under Koralintendenten Jacobssons ledning till Brödernas förnöjelse utförde ett flertal vackra och glada vårlåtar.

1939 12 november PB* Efter logen samlades Bröderna i Stora Salen till ett festligt Gåskalas. De stora händelserna ute i världen och krigets vederstyggliga aspekter tolkades av Styrande Mästaren, som dock hyste den innerliga förhoppningen, att vårt land i fortsättningen kunde hållas utanför stormakternas uppgörelse och att vi böra vara tacksamma mot en mild försyn, som ännu tillåter oss att samlas i munterhet och förtrolighet.

1940 27 januari PB allmänt. Efter logen samlades Bröderna till gemensamt måltidskalas, varefter PB:s sångkör och andra PB-bröder utförde ett omväxlande och gediget sång- och musikprogram till firande av 200-årsminnet av Bellmans födelse.

1942 7 november PB 4 - ”Stå stark” avsjöngs med sedvanlig brio. Styrande Mästaren tackade den nye koralintendenten Torsten Sonnander för en utomordentlig insats och Bröderna voro med på noterna. Sångarna hyllade Broder Sonnander med ”Vår sångarhyllning tag”. Styrande Mästaren eskorterades på sedvanligt sätt till kapprummet och sångarna under Broder Sonnanders ledning sjöngo med utomordentlig känsla och inlevelse.

Tidigare KI Carl Carlsson vid Barbara 1977.

1948 7 november PB * samt parentation i Ljungarums kyrka. 18 sångare anfördes av Broder Carl Carlsson. Så ljud de sex klockslagen för de sex Bröder, som under det gångna året för alltid lämnat brödrakedjan och efter en stunds tystnad brusade sången från orgelläktaren, där sångkören tagit plats.

1950 14 maj PB** Under den följande midagen lät den fulltaliga kören de gamla vår-sångerna ljuda till Brödernas stora glädje och uppbyggelse. Tacksamma Bröder skall länge bevara i minne Dustin Ottossons fängslande föredrag och vackra röst, som han till allas glädje frikostigt lät höra i ett flertal solopartier.

1950 Söndagen 1 oktober PB*** Sammanträdet fick sin högtidliga prägel genom sångaren Bernhard Sönnnerstedts närvaro. Många gånger har Jönköpings Par Bricole haft förmånen att se denne sångare i sin krets. Hans klara

Sångare från 1950-talet. Mitt i nedre raden Helge Ottoson med KI Carl Carlsson närmast till höger i bild.

och mäktiga stämman fängslade alla denna afton. Ingen kan bättre fylla den stora festsalen med välljud och Bröderna lyssnade andlöst, då han gång på gång gav prov på sin förnäma konst.

Åren 1955 - 1979

Nu gjorde kören flera resor och hade utbyten med andra Bacchanaliska körer. Under slutet av 1960- och början av 1970-talet saknades röster i vissa stämmor och kören var inte alltid "sångbar". Par Bricole lånade då skickliga sångare från manskören Orfeus och Sångarbröderna. Dessa blev körens räddning eftersom många trivdes och upptogs i Par Bricole. De göt stadga i kören, som åter utvecklades och många av dem har varit aktiva ända in i vår tid.

1955 19 maj PB ** med vårmiddag. Kören med Carl Carlsson som ledare. Sångarna, som just hemkommit från Norge presenterade valda delar av det program, som instuderats för denna resa, vilken var gemensam för de Bacchanaliska kören i Sverige. John Koch gav i ett tal besked om det goda sätt, varmed kören fyllt sin mission i Norge vid tioårsminnet av Befrielsen. Bland framträdandena märktes att kören sjungit på Skaugum inför de Kongliga samt vid invigningen av Torgny Segerstedtmonumentet.

1964 10 maj PB ** och Installation. Tjelvar Hovstadius och kören underhöll Bröderna med vårens vackraste sånger. Den skicklige dirigenten hade också låtit inöva August Södermans "Ett bondbröllop", som fick ett uppmärksammat framförande.

1965 14 mars PB 2. Besök av 35 sångare från Borås. Gästerna framförde "Ryska kören" på ett synnerligen förnämligt sätt. Vidare underhöll de båda kören tillsammans och var för sig hela kvällen med olika nummer på ett sätt, som rev ned applåd-åskor.

1965 16 maj PB **. Vårkonserten vid samkvämet var en strålande upplevelse. De skickliga sångarna hade en mycket stor afton. Helge Ottosson sjöng solo "Tallarnas barr". Sångarens vackra tenor gjorde sig utomordentligt i detta framförande. För övrigt var det Bellman och Taube och många nya och gamla sånger och visor som framfördes.

1968 19 maj PB **. Sånganföraren med kören gav stor vårkonsert. Aldrig låter Carl Carlsson sitt utomordentliga kunnande och sin inspirerande ledareförmåga komma tydligare till uttryck än vid vårkonserten.

1972 6 februari PB 4. Från Göta PB gästade 35 sångare. Aldrig har väl sången klingat så mäktig i kapitelsalen som denna

KI Hugo Ramsten stämmer kören.

Hugo Ramsten och Bo Berntsson vid 100-årsjubiléet.

Helge Ottosson som jubelkommendör 1979.

Bacchanaliska Kören 1979. KI Hugo Ramsten.

kväll och Göta PB sångkör och även våra egna sångare hyllades och avtackades med ovationer.

1973 10 mars PB 2. Besök från Systerlogen i Vänersborg av De Styrande och sångare. Sången klingade som aldrig förr i Kapitelsalen och dirigentskapet alternerades med den äran av Vänersborgs KI Kjell Lagerkvist och Jönköpings KI Hugo Ramsten.

1978 2 december Barbara. Under högtiden underhöll Par Bricoles manskör under Hugo Ramstens ledning och han har verkligen utvecklat kören till professionellt format. Varje man utvecklade allt i sångarglädje under sin skicklige dirigent och det blev en körsång, som man kommer att minnas.

1979 6 oktober 100 års jubileum på Jönköpings teater. Hugo Ramsten och Bo Berntsson sjöng duetten ur Don Juan med specialskrivna text, där inte ens Berntssons nödortfuga översminkade skägg förtog intrycket av en moster Barbara med spår av gången skönhet.

Bland de många, som utmärktes med nådevedermälen måste särskilt nämnas den omåttligt populära tenoren Helge Ottosson, som i femtio år sjungande vandrat i bricolleriets salar och nu utnämndes till jubelkommendör. Efter teatern samlades bröderna på Stora Hotellet, där kören som så många gånger förr tycktes överträffa sig själv i sitt framförande.

Åren 1980-2004

Kören har varit mycket aktiv även utanför Par Bricole vid firmafester, jubileer och uppvaktningar men även vid resor och utbyten med andra körer.

1980 6 december Barbara. Men vad vore bricolleriet utan sång. Kören under Hugo Ramstens "flaxande händer" lät som aldrig förr. SÅNGARGLÄDJE. En musikalisk in- och upplevelse. STRÅLANDE! Har detta sagts tidigare? I så fall bjuder recensenten på det. Det tål att upprepas.

1981 25 april Vårbal på Stora Hotellet. Kören under Hugos Ramstens ledning framförde en nyskriven text av Gunnar Gårdmark och Eric Haglund med musik från August Södermans "Ett Bondbröllop". St. M. Carl Wilhelm Lothigius framträdde därefter till kören och hyllade Hugo Ramsten för hans gjorda insatser under de gångna åren och förärade honom Jönköpings Par Bricole främsta utmärkelse Eklöfskransen. I och med Vårbalen gjorde Hugo sitt sista framträdande såsom Korallintendent i Jönköpings Par Bricole, enär han skall övergå till annan verk-

KI Nils Norrsell dirigerar kören år 1983.

Kören i Spegelsalen år 1982.

samhet i Kongl Huvudstaden. Kören under ledning av Gunnar Jerstell framförde en specialskrivna hyllning från sångarna till Hugos ära. I en paus under dansen framträdde ånyo sångarna denna gång med ett antal vårsånger och fick förvisso mycket välförtjänta applåder.

1982 23 mars. Sångarna med damer besökte Göteborg på inbjudan av Göta PB Sångkör. Efter en hastig sångduell i Valands magnifika trapphall serverades en verkligen utomordentlig supé ackompanjerad av spirituella tal och vackra och/eller entusiastiska sånger. Bland de våra utmärkte sig Choralintendenten Nils Norrsell genom rytmiska åthävor och resolut agerande.

1982 2 oktober PB 3. Bröderna underströk såväl med viskningar som rop sitt gillande av kören, som tillsammans med sin dirigent Nils Norrsell utvecklats på ett taktfullt, ja lysande sätt.

1984 18 maj Jönköpings 700-årsjubileum. Under lunchen för Deras Majestäter Konungen och Drottningen sjöng den Bacchanaliska kören, vilket synnerligen uppskattades av Sällskapets Hög Beskyddare.

1984 20 maj Sångspel i Stadsparken. Thes Bacchanaliska Teater tillsammans med de samlade körerna från Jönköpings och Göta PB gav en bejublad föreställning vid Väreberget i Stadsparken. En månghövdad skara fick uppleva sångspelet "Ulla III och Gustaf Winblad", vilket var Par Bricoles jubileumsgåva till Staden Jönköping, som fyllde 700 år.

1985 11-12 maj Resa till Jaegerspris i Danmark. ”Par Bricole 30 personer stor mandskor under Gunnar Jerstell och teatergrupp gästade Jaegerspris Amateurscene och Konstforening tillsammans med Peter Dahls utställning.

”Koren gav straks en prove på sin kunnen och beviste att det var endog serdeles dygtige sangere som var på besög. De svenske gester sluttede deres ophold med et besög i Skovens kirke og viste her att de beherskede kirkelig korsang på samme fremragende måde som den meget vanskelige Bellmanmusik”.

1985 12 oktober Göta PB Sångkörs 150 års jubileum. Kören från Jönköping framträdde tillsammans med körerna från Stockholm, Borås och Vänersborg i en hyllning vid J.A.Wadmans byst, vid en Jubileumskoncert i Konserthuset och en sång- och minnesrik bankett på Valand.

1986 maj PB** Ramsjöholm. Då graden är präglad av ljuset och våren skulle gradgivningen äga rum utomhus. Regnet, det livgivande och friska, var dock lite för påträngande med påföljd att utomhusvistelsen fick avkortas. Den Bacchanaliska kören, som alltid är tillstädes med sin ljuva sång, hördes tappert sjunga i en berså, men det blev även för sångarna att dra sig inomhus.

1987 24 augusti. I slutet av augusti började övningarna under vår nye musikaliske ledare Clas-Olof Lindqvist. Han har på ett mycket förtjänstfullt sätt lett vår verksamhet såväl i dur som i moll. Han har visat prov på stor taktfullhet och följer kören riktigt bra.

Kören och KI Clas-Olof Lindqvist år 1988 i Spegelsalen.

1988 6-9 maj. Ett andra danskt sångartåg med konserter i Jaegerspris och Frederiks-sund. Frank Johnsson från Par Bricole i Vänersborg var solist och resan blev i alla avseenden en i mannaminnen bevarad succés.

1988 14-19 juni. Dubbelkvartett och 20 supporters reste till Leningrad. Succé på Vänskapens hus där bl.a. Påskantat av Yngve Gamlin utfördes. ”Vi har inte haft så roligt på 30 år” var ett allmänt omdöme. Det var då som Stalin dog.

1989 26 februari Sjung- och Blåskonsert tillsammans med Norrahammars musikkår. Varken dirigent Clas-Olof Lindqvist eller hans lydiga korister tycktes i går kväll ha några besvärligheter att ge fart och pregnans åt spänstiga punkteringar och rullande sextondelsfigurer i epistlar om musikanterna Movitz och Fader Bergström. Men det är klart att Beatles Michelle avslöjade mer av koristernas finstämda och lyriska förmåga, men så hade dirigenten både nyanserna och flygeltangenterna i sin hand. Kören sjöng om ”Vackra flickor skall man inte tänka på”, men det var svårt för dem att låta bli, när fyra blåsarflickor samtidigt placerat sig på podiet. Kantat med papperspåsar var en fröjd för både öga och öra.

1990 3 mars. Bellman 250 år på Jönköpings Teater. Sune Winald som autentisk mycket väljudande Bellman och Eva Malmgren som den lättfotade nymfen Ulla Winblad även hon högst skönsjungande. Men också de praktfullt sjungande Par Bricoleynglingarna i skilda åldrar uppvisade en oväntad livfullhet tack vare påhittig regi. Allt vad de sjungande, ypperligt dirigerade av Herr Clas-Olof Lindquist, framförde klingade rent och synnerligen skönt. Nåväl de brava sångarna ackompanjerades med ackuratess av Herr Anders Lindell, som dirigerade de förträffliga Par Bricole-musikanterna där nere i djupa

Clas-Olof Lindqvist som ledljus i mörkret.

orkesterdiket. I sanning en behagfull af-
ton i Fru Musicas och Herr Bellmans
oförlikneliga tecken.

1992 3-6 januari Resa till S:t Peters-
burg. Kören gästade Svensk-Ryska klub-
ben och höll konsert i Jusopovpalatset.
Clas-Olof Lindquist dirigerade och Sune
Winald var solist. Vid incheckningen för
avresan uppstod tvärstopp. Då rev kören
av det tunga artilleriet i form av ”Dåne
liksom åskan” och ”Klingom Bröder”.
Den ryska byråkratin bröt fullständigt
samman och kören släpptes in i avgångs-
hallen. Därinne var minst 20 meter till tak-
et och en fantastisk klang. Solisten Bo
Berntsson fick vid konserten liksom vid
den Bacchanaliska körens framträdanden
på flygplatsen och andra ställen mottaga stort ryskt jubel i den ryska sången ”Kalinka”.

1992 7 november Operamaskeradbäl på 200-årsdagen av mordet på Gustaf III. En
sjungande dubbelkvartett fick äran att bära Kungen från balsalen till sjuksängen. Den
Bacchanaliska Kören har en härlig utstrålning.

1995 1 april. Smålands Sångarförbund på Elmia. PB-kören medverkade vid konser-
ten och hade sedan värdskapet för ett svårdirigerat sångarkalas.

1996 3 mars Besök av PB-kören med damer från Vänersborg. Visning av Jönköpings
mest sällsynta sevärdheter såsom Fornrysk bussguide, 1904 års Badhusruiner uppifrån
samt ”Sjungande kirurger” i Länssjukhusets entréhall. Gemensam sångarfest i Konsert-
husets foajé.

1996 16 maj ”Dansken kommer”: Sönderborgs Mankor från Danmark. Gemensam
konsert på PB-gymnasiet, eftersits på restaurang Amadeus.

1996 och **1997** augusti Bejublade konserter vid Allsångskvällar i Jönköpings Stads-
park.

1997 september Kören med kärleksliga besökte kollegerna i Vänersborg. Nedanför
Hunneberg stoppades bussen av polis och eskorterades till en vätskekontroll. Sedan de
gemensamma körerna uppvaktat Fridas staty, släpptes fångarna loss i ett ständigt sjung-
ande vårkalas.

1998 28 mars Styrande Kanslern i Borås hade vunnit ett valfritt framträdande av
Kören på Barbaralotteri. Vinsten utverkades genom körens medverkan vid Sjunde gra-
den i Borås.

1998 12 juni Carlfors Bruk jubilerade på Stora Hotellet. Par Bricoles korgossar
omskolades till kypare, serverade öl och sjöng snaps.

2000 15-16 april Kören fick äran att vikariera för Stockholms Bacchanaliska kör vid
Fjärde graden på Hasselbacken. Därpå följde animerat nachspiel i Bellmanshuset på

*Allan Perolainen sjunger kommandörsvisan
vid Barbarahögtiden 1996.*

Urvädersgränd. Hela Kören och Clas-Olof Lindquist blev synnerligen väl bemötta, applåderade, medaljerade och trakterade.

2000 1 maj Kören inledde en ännu bevarad årlig tradition att sjunga in våren i Kulturbyn Åsens by

2001 31 maj EU middag på Stora Hotellet. Den Bacchanaliska kören illustrerade för EU:s jordbruksministrar och andra kulturkompetenta, hur man sköljer ned potatis och andra flytande sädesslag.

2002 13 mars Besök av PB-kören från Vänersborg. Gemensam konsert och fest med Systrarna på Länsteatern i Tändsticksområdet. Utmärkt växeldragning mellan gästande KI Frank Johnsson och värdarnas Clas-Olof Lindquist.

2002 16 juni Husqvarna Viking Symaskiners Bankett på Elmia. PB-kören lärde Symaskinsagenter från U.S.A. att sjunga snapsvisor på engelska (ad modum Clas Wahlbin) och spädde på med Bellman och folkvisor på svenska .

2002 31 augusti Första Bellmansfesten i parken vid Rosenlunds herrgård. Storm, regn och blåst. Bellmans ande lät sig därvid påtagligen påminna.

2004 19-21 mars Internat på Skagen med körkurs för sjungande Bröder och akvarellkurs för målände Systrar. Kören gav konsert i Svenska Kyrkan.

2004 18 september installerade kören snapsar i 10 vid Högskolan nyinstallerade Professorer. Sång vid akademiska högtidsmiddagar i Jönköping har sedan några år blivit en ny och stimulerande uppgift för PB-kören.

Kören vid Den Tredje Graden år 2004.

Körens aktuella status och utveckling

Samarbetet med teatern och musiken har odlats i flera spex och många andra gemensamma framträdanden. Körens nuvarande Koralintendent Clas-Olof Lindquist drar ”fullt hus” varje måndag, vilket visar att sångarna uppskattar hans repetitioner som är både givande och trivsamma. Bacchanaliska kören inom Jönköpings Par Bricole är och med sina 40 aktiva sångare en av de största manskörerna i Småland. Någon gång per termin ordnar kören utflykter och/eller kalas med och för sina kärleksliga systrar. Serenader står alltid på dagens meny och kan även beställas à la carte.

Presumtiva sångare med förmåga att sjunga hörbart och i rätt stämma, utan

att störa omgivningen, är mycket välkomna. Har man väl börjat och klarat uppgifterna kan man aldrig gå hem. Den Bacchanaliska kören har varit tidigt ute med en frivillig och flexibel pensionsålder.

”Dolda talanger har Sällskapet uppsökt och uppmuntrat. Mången Broder, som aldrig haft en lyra i sin hand har uppkallats att knäppa i dess strängar, varvid Bröderna med vänligt överseende lyssnat. Andra, som förut aldrig använt sin röst i samkväm till annat än oljud, hava genom långvarig och trägen övning lärts att ur strupen framkalla sångens väljud.”

(Ur minnestal av Lektor C.O.von Porat vid Par Bricoles 10 årsjubileum 13 april 1889)

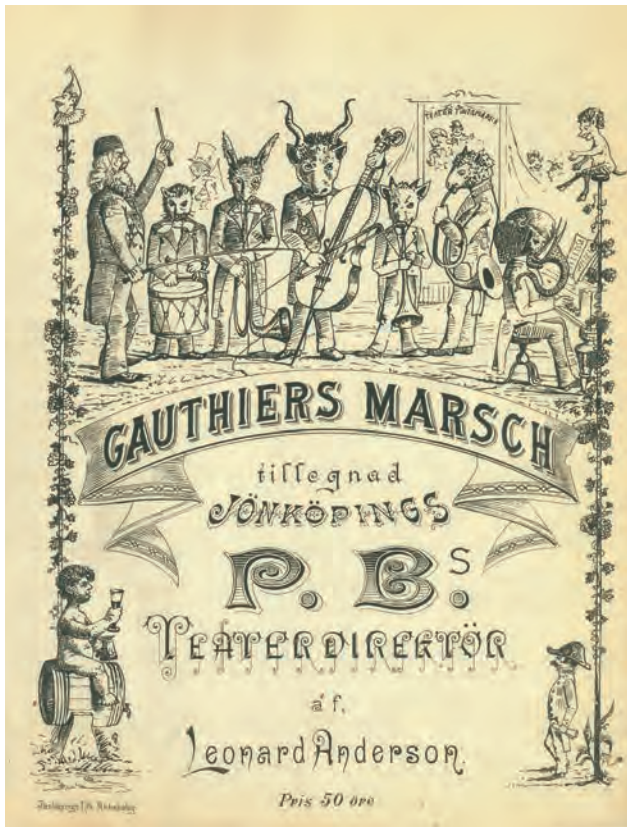
Som sångarbroder känns det tryggt att vara en länk i denna långa kedja.

Den Bacchanaliska Musiken

”Utan tvivel finns det i vårt ordenslivs innersta mening och syfte mycket som får sin bästa tolkning i sången och musiken. Den erfarenheten har gjorts i gångna tider. Och den skall göras - det hoppas vi - även i kommande” (Ivar Norberg 1946). Musiken och sången har alltid varit viktiga inslag i Par Bricoles liv. Det är nästan omöjligt att föreställa sig Par Bricole utan dessa. Detta hänger ihop med Sällskapets upprinnelse i den gustavianska stockholmsmiljö där Bellman sjöng sina sånger. Där kunde man knappast tänka sig en festlig kväll utan sång och musik. Musiken är och förblir en självklar ingrediens i bricollaget.

”Muntra och anständiga tidsfördriv har rikligen yppat sig på Jönköpings Par Bricoles levnadsstig. Tale- och skaldekonsterna, skådespel, sång, musik och skämt i skilda former har flitigt odlats av ’lysende brikoller’ och ’talanger’ i broderligt samarbete.” Så skrev Ernst Greén 1946 i sin översikt ”Jönköpings Par Bricole”. Och så är det nog. Och, när det gäller kör och teater finns de rikligt dokumenterade i olika akter. Musiken har alltid funnits med, men dokumentationen är nästan obefintlig.

När Jönköpings Par Bricole bildades var staden ännu en liten idyllisk ämbets- och tjänstemannastad, dominerad av jurister från Kungliga Göta hovrätt och av officerare från stadens regementen, vilket också avspeglades i Par Bricoles medlemsrullor. De unga glada officerarna kom i mångt och mycket att framstå som en motpol till de strama hovrättsjuristerna. Staden hade två regementen, Kungl. Smålands Artilleriregemente, A6 (1895 - 1985), och Kungl. Norra Smålands Regemente, I 12 (1905 - 1928). Vid regementena fanns också musikkårer. Sigfrid Strand har i sin licentiatavhandling ”Militärmusikern i svenskt musikliv” (1974) framhållit militärmusikens betydelse för det civila musiklivet. Professionella symfoniorkestrar fanns bara i ett fåtal städer, medan musiklivet ute i landsorten nästan helt präglades av insatser från militärmusiker. Man spelade inte bara marscher vid ceremoniella tillfällen utan medverkade även vid friluftskonser-

Försättsblad till noter tryckta i Jönköping år 1887.

ment, men ofta flera. De behärskade i regel också olika musikgenrer och hade genom sitt yrke en bred repertoar.

Musiken fanns där men har inte satt stora spår i Sällskapets tidiga handlingar. I ordensmatrikeln omnämns musiken - såvitt redaktionen kunnat finna - första gången 1894-1895 - "Par Bricoles Kapells Anförare: Stomberg, Alfred" står det. Kapellet bestod av en komplett stråkkvintett där Stomberg spelade violoncell. Dessutom ingick piano.

Alfred Stomberg, anförare för Kapellet 1894 - 1895, var också Körens ledare 1893 - 1894. Han nämns i Karnells Barbaratal från 1893, som citeras under avsnittet om Den Bacchanaliska Kören.

Alfred Stomberg tycks ha varit en aktiv man och ha ett spännande förflutet som sångare. År 1890 planerade han för en stor konsert, där Den Bacchanaliska Kören säkert också kom att delta. I Smålands Allehanda den 9 maj 1890 står att läsa: "Sångarfanan åter höjes, åtminstone för tillfället af den pröfvade kämpe från Arpis dagar (Oscar Arpi, känd ledare för Allmänna Sången i Uppsala) och Upp-

ter och musiksoaréer. Militärmusikerna bildade också stommen i praktiskt taget alla andra orkestrar. De var dåligt betalda och behövde dryga ut kassan med extrainkomster. Sålunda såg man dem i dansband, bruksorkestrar, lokala orkesterföreningar och blåsorkestrar, men också som ledare för körer och orkestrar, som lärare i instrumentalmusik och som arrangörer av musik för olika typer av orkestrar. Par Bricole hyrde, i brist på egna musikresurser, vanligtvis in delar av militärmusiken vid tillfällen då man ville förgylla sina evenemang med musik. Flera av dessa musiker blev bricollister. Militärmusikerna av den gamla stammen var allroundmusiker. Förutom ett huvudinstrument hade man minst ett biinstrument

salasångarnes första Parisfärd, landtbrukaren hr Alfred Stomberg, som kring sig lyckats samla en skara af yngre sångare och äldre, bland hvilka märkas några fördettingar från Uppsalasångens stora dagar, från de bägge segerfärderna till Paris. Hr Stomberg, som under en lång följd av år varit anförare för Smålands nations sång, vill, om han lyckas, slå ännu ett slag för "nationen" samt genom en konsert skaffa bidrag till fonden för ombyggande av nationshuset i Uppsala. För att konserten skall kunna uppfylla sitt mål och häfda gamla traditioner har hr Stomberg satt sig i förbindelse med några sångarveteraner från andra håll.

Och lyckas han - och gör ej hr Stomberg det, så gör ingen det - att samla tillräckliga krafter till den bebådade konserten, som då skall äga rum innan läroverket stänger sina portar och folket reser från staden, så torde "nationen" få påräkna ett ej ovälkommet bidrag och Jönköpingsborna en af dessa populära konserter, från hvilka ingen vill vara frånvarande."

Sedan tystnar musiken åter i matriklarna, men hördes i verkligheten från en kvalificerad grupp, som dominerades av regementsmusiker av vilka många även recipierades i Par Bricole. Enligt Ernst Green i "Jönköpings Par Brikoll 1879-1929" tillträdde år 1911 "ordenskantorn Musikdirektören Josef A. Jacobsson, som alltsedan i onda och goda tider med skicklighet och intresse omhuldat sången och musiken inom Par Bricole. Vid sin sida har han numera två vice Ordenskantorer, kapten Gustaf Söderberg och musikdirektör Enock Nilsson."

Ledare för orkestern

Nedan redovisas Den Bacchanaliska Musikens ledare, så långt dessa har gått att spåra i akterna. Anders Lindell och Lennart Samuelsson har på begäran berättat litet om verksamheten under sin tid som Direktörer för Den Bacchanaliska Musiken.

1. Knut Elmgren	1946 - 1966
2. Bengt Stenberg	1967
3. Knut Elmgren	1968 - 1977
4. Ingmar Sjöholm	1979 - 1987
5. Anders Lindell	1988 - 1995
6. Bo L Spång	1996 - 2003
7. Lennart Samuelsson	2003 -

Knut Elmgren

Orkestern leddes under två perioder av Knut Elmgren, "Pianoknutte" kallad. Hans trio, som var allmänt känd i staden, bestod av piano, violin och bas och var själva stommen i orkestern. Samtliga var yrkesmusiker från A6. Stämbesättningen präglades lite av Kajsa Vargs koncept - man tager vad man haver. 1947-48 bestod orkestern av åtta man Den nämnda trion kompletterades med flöjt, trumpet, klarinett, saxofon och trummor. I

DfBM Ingmar Sjöholm.

mitten av femtiotalet hade orkestern decimerats till bara sex man och 1960 till bara fem. Utöver trion ingick då trumpet och saxofon i orkestern.

Ingmar Sjöholm

Ingmar Sjöholm var arkitekt och recipierades i Par Bricole år 1966. Ingmar var ofta ackompanjerande musikanter inom Den Bacchanaliska Teatern, men också lite av multimusikant, som även trakterade trumpet och horn. Till 100-årsjubileet 1979 hade Musiken övat in en repertoar med nyskrivna arrangemang, gjorda av pianisten och PB-bröderna Jack Oltmans. Ingmar ledde musiken under en ganska svår tid, då det var svårt att samla en ensemble, som hann repetera tillräckligt och kunde ställa upp när det gällde.

1980 skrev Ingmar Sjöholm: ”Den Bacchanaliska Musiken har ännu inte funnit sina

former, och sådana förändras ju successivt. Glädjande nog har många anmält sitt intresse att medverka i musiken, f n 19 namn registrerade. Man måste dock ha klart för sig att de flesta av oss är amatörer av olika grad, ålder etc., vilket medför konsekvenser. Den civila karriären och andra engagemang medför t ex att några inte finns tillgängliga på orten vissa tider och det kan vara svårt att samlas till övningar”. Men då, liksom nu, var både rekryteringen av nya musiker och närvaron vid repetitioner problem: ”Ca 20 musikanter finns f n noterade inom musiken. Med viss möda och med någon komplettering utifrån kan vi ställa upp knappt tio vid evenemangen, på repetitionerna kommer vanligen bara 4-5 stycken” (*Årsberättelse 1982*). Man skriver också att ”Bacchanaliska musiken helst bör bestå av så många medlemmar att det alltid finns reserver”. Dessa synpunkter och önskemål har gått som en röd tråd genom årsberättelserna alltifrån Bacchanaliska Musikens tillskapande fram till dags dato. Så sent som i 1996 - 1999 års matrikel kan man läsa: ”Trots det på papperet imponerande antalet musikanter (17 stycken) har det ibland varit nödvändigt att inkalla diverse Calmucker för att vi skulle bli spelbara... Men inte märks då det när processionen med Det Styrande Guvernementet i spetsen tågar in till tonerna av Stolta stad. Det klingar så skönt, taktfast och i stort sett rätt och riktigt.”

Anders Lindell

Ingenjör, gymnasielärare, amatörmusiker och trumpetare. Anders Lindell gick med i Par Bricole redan 1976. Han hade redan då länge sysslat med musik som hobby och

bl.a. i flera år spelat i ett dansband. När Anders kom med i Sällskapet var Ingmar Sjöholm direktör för musiken. Repetitionerna brukade då äga rum i Sjöholms villa. Redan från begynnelsen försökte Anders verka för att det skulle vara mera musik under gradgivningarna. När Sjöholm avgick som direktör övertog Anders ledarskapet. Skälet till att Anders 1995 lämnade uppdraget var att han hade fått arbete på annan ort.

Anders berättar, att en av hans första åtgärder var att försöka få bättre ordning med ordnade repetitioner, egen ekonomi, en repertoar och även en liten samling musiker. Man hade en ganska blandad sammansättning. Anders anskaffade gehäng till notställen, införde musikmedaljen och skrev statuterna till denna. Det var också Anders som införde kungafanfaren i samband med Hans Majestät Konungens skål. Han fick även musiken att medverka i spexen. Repetitionerna ägde rum i kanslilokalerna.

Bo L Spång

Amatörmusiker med saxofon och klarinett som huvudinstrument. Bo var också en uppskattad medlem i Den Bacchanaliska Teatern. Han medverkade i flera av stadens amatör- orkestrar och avled år 2003 efter en längre tids sjukdom.

Bo växte upp i Jönköping. Vid 7 års ålder började han spela trumpet och klarinett i KFUM:s gossavdelning. När Jönköpings kommunala musikskola startade 1947 var Bo en av de första som skrevs in. Musiken var hans livselixir även om han själv aldrig nådde den högre musikutbildningen, vilket han delvis skyllde sin far som inte ville att Bo skulle bli regementsmusiker. Han blev i stället företagsekonom, men musiken var hans drivkraft.

I Par Bricole trivdes han som ”fisken i vatt- net” och satt med i orkestern i 27 år. Under en stor del av denna tid var han också en av de mest aktiva spexarna.

Lennart Samuelsson.

Militärmusiker från Eksjö, valthornist med piano och violin som biinstrument. Efter nedläggningen av militärmusikkåren verkade han som musiklärare och musikledare i Eksjö. Han är mångårig orkesterledare och van arrangör. Lennart gick med i Par Bricole därför att han tillsammans med Broder Tommy Öberg hade bildat en liten duo med två valthorn - De Två Movitz - vilken framförde Bellmanmusik i arrangemang för två horn. Det kändes då naturligt att söka sig till en förening med Bellmanintresse. Han övertog posten som direktör för musiken i samband med Bo L. Spångs bortgång i juli 2003.

De två Movitz Lennart Samuelsson och Tommy Öberg.

Efter pensioneringen har Lennart lagt ner mycket arbete på en liten blåsargrupp - Ränneslättsoktetten. Han har också kommit att lägga stort arbete på att arrangera musik för mindre blåsarensemble, något som inte bara har kommit Ränneslättsoktetten tillgodo utan också har kunnat utnyttjas av den Bacchanaliska Musiken.

Repetitionslokaler

Till att börja med träffades man hemma hos någon av musikanterna och förde en ambulering repetitionsverksamhet i Jönköping, Tenhult och Bunn. Ibland lånade man Odd Fellow-lokaler och efter körens repetitioner kunde man ibland få låna Per Brahe-gymnasiets musikal, dvs. efter kl. 21 på kvällen. Denna repetitionstimma krymptes sedermera till en halvtimme när skolan fått ny vaktmästare, vilken "läst kollektivavtalet". Ofta saknade man piano. Från 1999 övade orkestern i Hälsöskolans lokaler, men numera brukar orkestern träffas två timmar före gradgivning på Stora Hotellet och öva kvällens musiknummer.

Musikaktiviteter

Vanligtvis har Den Bacchanaliska Musiken deltagit med:

1. Ritualenlig musik vid Barbara
2. Underhållningsmusik vid Måltidskalasen.
3. Ackompanjerande musik till teatern
4. Soloinsatser fanfarer, hornsolo och liknande
5. Brunnsexsett med gamla instrument och arrangemang
6. Dansmusik vid Vårbalerna

Spexet Dam Bricole 1992 (Allmänt kallat Damlösa Brunn).

Medverkan med ”stor orkester” tycks framför allt ha skett vid Barbarahögtiden och Vårbalen. Framför allt spelade orkestern ”Stolta Stad” vid procession in och Jacobssons Festmarsch vid lämpligt tillfälle. Festmarschen skrevs av Musikdirektör Josef A Jacobsson till Sällskapets 25-årsjubileum år 1904. Den framfördes för första gången då Bröderna vid detta tillfälle tågade in till Måltidskalaset i Spegelsalen. Jacobsson var ledare för både musiken och kören åren 1911 - 1933.

Musikalier

Någon egentlig samling av musikalier för orkestern fanns inte före 1998, med undantag för en mindre samling. Olika medlemmar, bl.a. Gunnar Gårdmark, skrev arrangemang för musiken vid speciella tillfällen. Äldre noter har mycket få kompletta stämuppsättningar. En samling sådana noter visar sig mest innehålla körmusik, pianomusik, eller solomusik för röst och piano. Uppenbarligen har det genom tiderna funnits en och annan storsångare, som kunde framföra stora operaarior till pianoackompanjemang.

Numera finns en grunduppsättning av noter omfattande ca 100 nummer, vilka arkiverats. De flesta arrangemangen är för blåsarensemble, men de kan vid behov kompletteras med andra stämmor.

Musiker

I de äldsta förteckningarna finns av naturliga skäl inte upptagna några ännu verksamma musikanter. Från mitten av 1980-talet finner man namn som Ingvar Selse, Holger Engström, Lars-Olof-Johansson, Bo L Spång, Peter Gadh, Per-Olof Ringquist, Gunnar Gårdmark och Anders Lindell. De flesta av dessa är verksamma ännu idag.

Installationsmusik 1993. Johan Liljegrahn mitt i och Gunnar Gårdmark till höger i första ledet.

Stor orkester vid Den Fjärde Graden 1997.

Gustaviansk orkester vid offentligt genrep av spexet Ulla III år 2000.

1981 uppges att man gjort vissa nyrekryteringar och även fått en del nyskrivna arrangemang av ”vår nyttige Torsten Hillenborg, som därtill exekverar div. saxofoner, horn, esskornett, trumpet, gitarr och bas om så behövs. Till omväxling en något annorlunda klang än den rena mässingssextettens.” Brunnssextetten med gammal instrumentbesättning hade tydligen använts så mycket att man tröttnat på klangen!

Idag består Den Bacchanaliska Musiken av 15-20 medlemmar, med olika aktivitetsgrad. Hel orkester, dvs. 8 - 10 musiker, samlas som regel till de stora evenemangen såsom Barbara och Vårbal. Däremellan varierar orkesterbesättningen betydligt - från två till åtta man. Orkestern kan även formera sig på olika sätt, som blåsensemble, kammarensemble eller som solister med ackompanjemang. Under senare år har orkestern haft förmånen att bland medlemmarna kunna inräkna professionella musiker som Håkan Molander, cello, och Jacob de Verdier, violin, vilka vid flera tillfällen visat sin virtuositet. Även andra medlemmar av orkestern har förgyllt gradgivningar och måltidskalas med solomusik. Ledaren för Den Bacchanaliska Kören, yrkespianisten Clas-Olof Lindqvist, är egentligen inte medlem i orkestern, men måste ändå räknas med på grund av alla soloinsatser och ackompanjemang, som han har ställt upp med.

Vid Jönköpings Bacchanaliska Akademis Högtidssammankomst har det blivit tradition med framförande av Bellmanmusik för två valthorn, exekverad av ”De Två Movitz”. En ny tradition sedan tre år är Bellmandagen vid Rosenlunds herrgård. Även då medverkar denna grupp, klädd i tidsenliga 1700-talsdräkter.

Framtiden

I hela landet ser man idag ett vikande medlemsunderlag i olika orkestrar. Flera har lagts ned och en del vilar sin törnrosasömn i malpåse. Ungdomen dras till andra instrument och annan musik. De vill ha elgitarr och synthesizer. Kommer vi i framtiden inom Par Bricole att ersätta Bellmanmusiken med rock, pop och rap? Den som lever får se. Vi tror i alla fall på ett framtida Par Bricole och på en framtida Bacchanalisk Musik. Och nog kommer 1700-talets anda att även i framtiden sväva över oss och påverka oss.

Den Bacchanaliska Theatern. Några nedslag i dess liv och leverne

”Mot välvisheten ditt löje håll

Möt bitterheten med sång.”

(Skalden Talis Qualis’ maning till Par Bricole vid Moderlogens hundraårsjubileum.)*

*(*Skalden och ledamoten av Svenska Akademin Carl Vilhelm Strandberg (Talis Qualis) (1818-1877) blev medlem i Par Bricole år 1840 och var en flitig Broder. Han skrev texten till ”sekelkantaten” med musik av Ludvig Norman. Red:s anm.*)

Vi skriver några år in på det tjugonde århundradet, en tidig vårnatt ligger blånad över Vättern utan att vinterns kyla släpper taget. Från Stora Hotellet kommer Ordensbröder ut efter en trevlig samvaro i bricolleriets andra grad, deras glada tal och skratt ljuder över hotellplanen. Någon i sällskapet småsjunger på en kuplett han hört i kvällens spex. Andra dividerar om det är dags att gå hem, var och en till sig, eller om det passar med en stunds samvaro på någon av Jönköpings pubar eller restauranger. Kvällen har varit lyckad, för några timmar har bricollisterna upplevt minnet av Carl Michael Bellman och ett 1700-tal med ordensliv, upptåg och medryckande kamratskap. Gruppen av Bröder tänker nog inte på sig själva som länkar i den mänskliga kedja mellan då och nu, som är Par Bricole. Men sedan Jönköpings Par Bricole bildades har fyra generationer av bricollister lämnat hotellet på det viset. Vandrat ut i Jönköpingsnatten stärkta av samvaro, underhållning, god mat och dryck. Stora Hotellets Spegelsal har varit dess förgyllda inramning i tid och rum och salens stavparkett teaterns tiljor.

Den lilla staden

Antalet restauranger att välja på för fortsatt samvaro under förra seklets början var inte så många, som Jönköping nu visar upp. I gengäld ställde man då ofta till med ”nachspiel” efter sammankomsterna, där teatern fortsatt fick uppträda och underhålla. Teaterverksamheten var betydligt mer omfattande under Jönköpings Par Bricoles första decennier än vad den är i dag. Då Sällskapet föddes hade staden idyllens format. Det var en liten ämbets- och tjänstemannastad, där de högre kvaliteterna först och främst var herrarna i Kungliga Göta hovrätt och därefter garnisonens officerskår. De på 1870- och 80-talen rätt strama juristerna i hovrätten anslöt sig gärna till PB, särskilt sedan någon av hovrättens presidenter visat vägen. De levnadsglada unga officerarna kom utan hämningar. Handels- och hantverksmännen tog gärna emot dem och det var inget fel på den broderliga samvaron.

Teaterns roll

Par Bricoles ursprungliga grundare, Olof Kexél, var en teaterns man och tillskyndare. Hans grepp var klassiskt. Både hos de gamla grekerna och Shakespeare var det endast män och pojkar som stod på scenen. Och Par Bricole var och är en människans orden. Redan i begynnelsen slogs de bricollistiska bräderna upp i den lilla ”Vetterstaden”, på vilka Thalias mer eller mindre äkta barn skulle bidra till Brödernas anständiga munterhet, då Jönköpings Par Bricole bildades 1879, hundra år efter moderlogen i Stockholm.

Den Bacchanaliska Teatern inom Det Lysande Sällskapet Jönköpings Par Bricole har olika uppgifter i ordenslivet. Den mest omfattande och underhållande uppgiften är att i samband med Andra Graden roa Bröderna med ett spex på scen. Här får teatergruppens medlemmar chansen att spela upp och spela ut i sångnummer och dialoger. En annan uppgift är att inom ritualernas ramar gestalta delar av handlingen i Arbetsgradernas receptioner. Där ges liten möjlighet till förnyelse, då teaterns uppgifter är hårt knutna till gradernas ursprung av text och form. Här krävs mycket av en Teaterdirektör för att

AXEL EKELUND.
Provisor.

få ihop en ensemble till ett engagerat och följsamt spel, efter handlingen i Par Bricoles traditionsbundna ordensliv. En tredje uppgift, med vida möjligheter till improvisation och bricollistisk lekfullhet, är att så gott som vid samtliga tillfällen då Bröderna träffas spela upp kalmuckiska skämt och andra ”störande inslag”. ”Kalmucken är den som när bekymren möta, står färdig genast att sin näsduk blöta” säger en Ordensskald. För denna del av teatergruppens verksamhet finns ingen bestämd scen, hela Ordenslokalen står till förfogande. Utöver de fastlagda uppgifterna har många Teaterdirektörer också passat på att öka teaterns insatser, allt efter idé och uppslag. Spexen kan ha varit flera under ett år, andra uttryck för teaterns sceniska glädje har också blommat. Allt handlar om tid och lust; Stora barns lek under pompa och ståt.

Tre överdådiga direktörer

Den förste Teaterdirektören hette Axel Ekelund (1879-85) och var apotekare till yrket. Han ägde en ovanligt framstående musikalisk och mimisk begåvning, som beredde Bröderna många stunder av glädje. Någon Balettmästare fanns inte vid den tiden, en sådan valdes först långt senare. Ekelund började sin bana som Teaterdirektör genom att i mars 1880 ge en operett med den lovande titeln ”Hin håle i mjöllåren”. I maj månad samma år ordnade han en ”Theatre Variété” med framstående artister som ”Baraskoj, komiker vid operan i Habo, fagottvirtuosen Fusk från Halmstad och en balettmästare från Kongl. Teatern i Grenna”. Följande år återkom varietén och Bröderna fick bland annat se en flaska munväder från Norska fjällen samt Överblivna kartan, endast för herrar.

Med Axel Ekelund grundades alltså den Bacchanaliska Teatern i Jönköping 1879. En teater som till Brödernas förnöjelse och gradgivandets förhöjande skulle underhålla, skapa glädje och stämning. Det man fick se på dess tiljor framkallade ofta ”högtider av skratt och sällskapet vann stark tillslutning just för dessa glada nöjen, vilka för medlemmarna voro ett angenämt och välkommet tillskott till stadens nöjesliv för övrigt”. Och många är de Vätterbygdens begåvningar, som med håriga ben framträtt som väna jungfrur på bricolleriets tiljor, eller dansat över scengolvet med gracen hos en artilleriöverste. Ett Ordensväsen utan upptåg och underhållning, sång och musik, skulle bli allt för stramt och allvarligt för att stämma med Par Bricoles grunder och Bellmans liv och leverne.

Stark profil

Axel Ekelund kom att kallas den förste, store Teaterdirektören. Den andre av direktörerna var Olle Blank (1885-90), som satte stark profil på teatern. Han var stationsskrivare till yrket. Om honom sägs det att han inte bara var en stor skämtare utan också en charmerande människa. ”Hans glada lynne, frodiga humor och stora komiska talang” kom nu Par Bricole till del. ”Blank var aktör, folkskildrare, imitator och lycklig sångare i en person.” Han kallade sig som Teaterdirektör Jean Gauthier, en på den tiden kringresande och mycket bekant ”menageridirektör”. Blank debuterade också med ett större galaspektakel, ”till vilket enligt upplysning särskild liktorsoperatör för kvällen engagerats i händelse av stor trängsel vid in- eller utgångarna”. I januari 1889 ger Blank en stor ”chinesisk folkfest, därvid bl.a. en ofärdig musikförening från Bankeryd medverkar...” En annan gång hade han japaneser på scenen och citerade djärvt på sin affisch följande dräpande omnämnande, som hans trupp fått i Tenhults Weckoblad Tallkotten för sina prestationer; ”i stället för blommor kastade publiken sten”. Blank framstår i historiens ljus som en av de mer levnadsglada och framträdande Teaterdirektörer Sällskapet haft. Inte minst hans olika programblad var orgier i tokroligheter. Dåtidens humor kan förstås vara svår att förstå i dag, inget kan bli så gammalt som ett skämt. Humor är som bekant ett livsmedel.

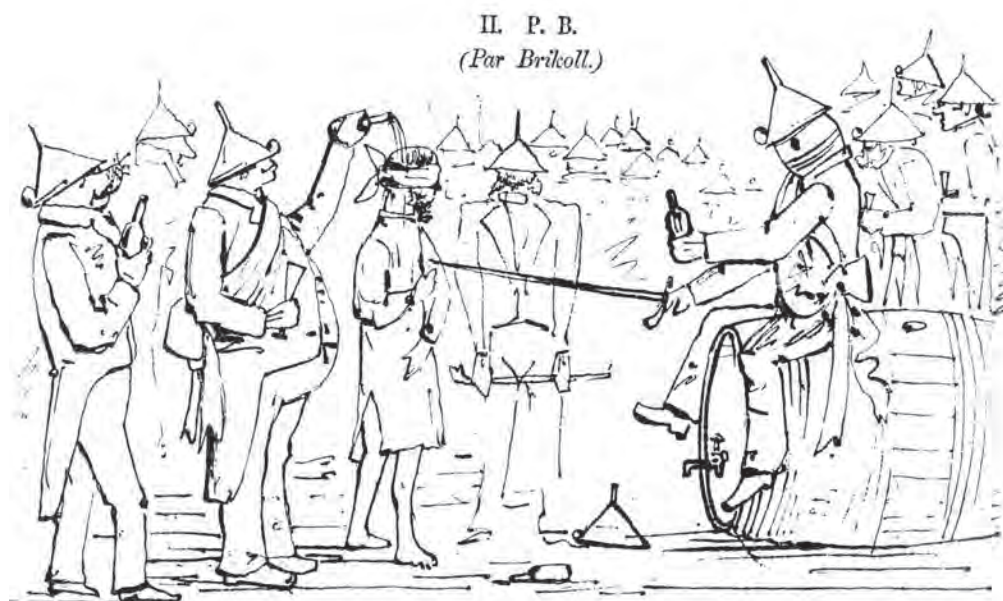
OLLE BLANK.
Stationsskrivare.

Bred begåvning

Den tredje, store Direktören under Sällskapets första decennier (1890-1895) blev teckningsläraren vid Jönköpings Högre Allmänna Läroverk Harald Theodor Uddén med ordensnamnet Professor Janne. Han övergav burleskerierna och bjöd istället på uppskakande skådespel och vågade skuggspel. ”Yapanas dom” eller ”Det hemliga giftermålet”, en andalusisk opera seria med greve Aqvavito som huvudfigur, var ett av hans många spel. Ett annat hette ”Spökerierna i hotellträdgården”, där H. H. Mefisto uppträdde i sällskap med Vaggeryds- och Gripenbergsbanan. Uddén var en mycket originell man och en av bricolleriets hängivnaste medlemmar, han blev mäkta populär bland Bröderna. Få har med sådan ihärdighet ägnat sig åt PB: s tjänst. Visserligen kunde Janne vara övermåttan sarkastisk och despotisk som teaterdirektör. Men de som kände honom nära, visste att hans hjärta var gott och hans sinne välvilligt. Han ritade och skrev också små häften, kallade ”Kludderier av Sudden”. Ett av hans satiriska stick handlade om Jönköpings kyrkor, som var så fullsatta på söndagarna att kyrkobesökarna tog fällstolar med sig för att slippa stå. Denna ström av människor på väg till kyrkan, alla med en fällstol i handen, döptes av Uddén till ”Stolgång”.

I Jönköpings Läns museums samlingar finns en målning kallad "Jönköpings hamn i månsken", målad på 1870- eller 80-talet. "Tavlan föreställer Jönköpings hamn med vågbrytare och fyr och några förtöjda skutor. Till vänster i målningen skymtar stadens östra stadsdel och i bakgrunden ligger Stora Hotellet och inloppet till själva hamnkanalen. Över staden lyser en blek måne på en romantisk himmel med mörka moln. Tavlan är ett verk av en konstnär helt besjälad av romantiskt måleri, nämligen ritläraren Harald Theodor Uddén". Professor Janne var verkligen en begåvning på många områden. Han hade sin bostad i det kvarter där Par Bricole i dag har sitt kansli.

När han dog fick han en mycket högtidlig jordfästning i Sofiakyrkan. Självs hade Janne Uddén önskat sig en helt annan begravning, med bara en sång av Bellman: "Hvem är som ej vår broder minns, fastän han skugga mer ej finns." Men hans önskan var inte tillräckligt konventionell för att kunna tillfredställas.

Motto: "Supa klockan öfver 12."

Ritläraren vid Jönköpings högre elementarläroverk Harald Theodor Uddén (1838 - 1896), har utgivit en rad små skrifter med teckningar ofta av skämtkaraktär. Här driver "Janne" eller "Sudden", som han även kallade sig med samhällslivet och skjuter sina vassa pilar. Uddén var även bricollist under sina senare år. Han bodde länge i det trähus på Ö Storgatan 6, som vid sekelskiftet ersattes av det nuvarande stora stenhuset där Par Bricole har sina lokaler. Han var en uppskattad lärare och en känd profil i staden. Genom sina teckningar och målningar har han dokumenterat staden under 1800-talets senare del. Detta är en av två teckningar under rubriken "Våra ordnar och samfund." En gradgivning inom Par Bricole såsom han uppfattade den med mottot "Supa klockan öfver 12." Den publicerades 1882 i "Små roligheter uti Jönköping". Foto: Jönköpings läns museums arkiv.

Unikt Ordensliv

All konst är eklektisk. Det gäller att lära av andra, låna, utveckla och förädla. Vilka förebilder hade våra första bricollister inom teatern - långt innan film, TV och Riksteater? I motsats till Stockholm och Göteborg hade Jönköping inte några professionella skådespelare och dansare att dra in i ordenslivet. Det var först 1978 som Jönköpings Länsteater, numera Smålands Musik och Teater, fick en scen i staden. Redan i början av 1800-talet besöktes dock Jönköping flitigt av resande teatersällskap vilket uppskattades livligt av stadens borgare. Vid sångpjäser biträdde orkestern även av musikälskare från staden. Inte olik dagens Par Bricole där amatörer och professionella i talanggrupperna samarbetar för Brödernas bästa, något som gör vårt Sällskap unikt i svenskt ordensliv. De resande teatersällskapens gästspel var säkert mycket inspirerande för de teateramatörer, som ägnade kraft åt Jönköpings Par Bricole. Antagligen besökte också flera av bricollisterna andra och större städer än Jönköping för sitt nöjes skull och fick där idéer om spelstil och form.

Hög beskyddare

Några årtionden innan Jönköpings Par Bricole bildades inträffade en teaterskandal i staden, då teaterdirektör Wallins sällskap skulle framföra August Blanches lustspel

Tablå över tiljans män och uppförda skådespel under epoken H.T.Uddén (1890-talet).

”Döden fadder”. Eftersom sällskapen på den tiden inte kunde medföra egna dekorationer eller möbler på grund av de svåra kommunikationerna fick man låna sådana på orten. I Blanches lustspel förekommer två porträtt, som skulle föreställa ett par rysligt hemska skurkar. Rekvisitören som hade glömt att ta med tavlorna blev i sista minuten tvungen att skaffa nya. När han återkom med de bägge lånade porträtten befanns ett av dem föreställa Sveriges Konung Oscar I. Direktör Wallin hade då att avbryta spektaklet eller låta udda vara jämnt. Han valde det senare. Den uppståndelse det skapade hos en häpen publik, när spelet kommit igång och hemligheten med de bägge porträtten avslöjats, kan man lätt tänka sig. Och på stående fot förbjöds Wallin av Landshövding Bergenstråhle ”att vidare med sitt sällskap uppträda i Jönköping”! Inom Par Bricole skulle ett sådant intermezzo vara otänkbart då kungen är sällskapets högste beskyddare, ett arv från Gustav den III: s dagar. Den monark som införde teatern som konstart i Sverige och blev stor tillskyndare av Bellman, bricolleriets förste och störste ordensskald.

Fantasi och verklighet

Jönköpings Par Bricole har under sina 125 år i stort sett haft alla sina sammankomster på Stora Hotellet. Där har Sällskapets inventarier också förvarats. Teaterns förråd finns dock numera i utrymmen som disponeras på Tändsticksområdet, där Teatern repeterar sedan slutet av 1980-talet. En hastig titt i gamla förteckningar över förråd av kläder, dekor och rekvisita ger en lustig inblick i ordenslivets sceniska värld. Fem balettdräkter av tyll, åsnan, fyra harnesk av bleckplåt, sex träsvärd, ett par damkalsonger, ett vitt spetsförkläde, två rococodräkter (livrockar), ett par orientaliska skor, fjorton trattar af papp, två åror, en sufflörlucka med skåp, två fonder, fyra skog kulisser - och mycket, mycket mer av allt det som behövs när man skall ha skoj!

Repertoaren ger också hopp om glädje. En titt på de sista femtio årens spellistor visar att bröderna fått möta spännande spex med namn som ”Grand Cabaret”, ”Gycklarnas afton”, ”Tant Charlottes Testamente”, ”Cirkus Ungefär - med väldigt vilda djur och clown”, ”Piazza”, ”Högt spel om Nicanorka”, ”Ljuva 60-tal”, ”Vätterpirater”, ”Parbrikollaren”, ”Kompaniafton”, ”Kvinno(l)året”, ”Obs Alla är amatörer”, ”Automat-skrott AB”, ”Transport - Spexet”, ”Adam” och ”Damlösa Brunn”. Detta som axplock och smakprov på en rik, stor och fantasifull repertoar, där de olika spexen - allt tokigare och påhittigare - avlöst varandra.

Restriktionstider

Ytterligare nedslag i teaterverksamheten visar att spexen florerade som ymnigast under 1920-talet. I en rad av år blev det då - trots skattmästarens hjärtslitande klagorop över enorma repetitionskostnader - även ett spex i Första Graden. Aldrig har väl en sådan bifallsstorm utbrutit ens på Dramatiska Teatern i Stockholm, som när en av Bröderna i ett sådant spex - han var apotekare - räckte över tio liter hembryggd punsch till publiken i en korg över rampen. Detta hände i den allra värsta restriktionstiden och fru Persson, som då ägde Stora Hotellet, befarade att bifallet skulle komma en stor del av

Kaparkapten DfBT Bror Nätt och Styrman Gerhard Sjöström i spexet Vätterpirater år 1962.

huset att rasa. Verkligheten har, som man kan förstå, en ständig medskapande roll inom den Bacchanaliska Teatern.

Teatern gav under sina första decennier på 1800-talet och en bra bit in på 1900-talet en mycket varierad repertoar av tal- och musikspex. Men under unionskrisen med Norge och de bägge världskrigen låg verksamheten nästan nere. Krig och dåliga tider främjar inte ordensliv och nöjen. Under en rad av år på 40-talet nämns teaterns verksamhet som nästan parodisk. Uppgiften togs inte på allvar och aktiviteterna blev inte heller som man tänkt sig. Sällskapet tycktes också sakna en ändamålsenlig scen. Många föreställningar fick spelas upp på närmsta biograf eller vid något tillfälle på Jönköpings Teater vid Hovrättstorget.

Tradition och förnyelse

Under alla år har diskussion pågått inom teatern om man skall ha en röd tråd i handlingen eller lägga upp spexet som en nummerrevy? Oftast har man valt nummerrevyns form. Kanske har det legat praktiska skäl bakom det valet? Långt in på 40-talet och även många år därefter fick ofta varje skådespelare sätta ihop sin egen text och repetera den i hemmet, ibland kanske tillsammans med de andra aktörerna över en kopp kaffe på ett café. Teaterdirektören tittade måhända på resultatet först vid generalrepetitionen, någon dag innan premiären, då alla aktörer samlades. Under senare decennier har större

ambition lagts ned på att repetera ihop spelen och skriva spex med sammanhängande handling. Direktörerna har i ökad grad försökt att höja kvaliteten på text och spel inför varje framförande. Tråkigt nog ledde arbetet oftast till både premiär och sista föreställning på en och samma dag. Sällan eller aldrig framfördes spexen vid flera tillfällen (undantag finns). Teatern har sin publik när Bröderna träffas, när de olika gradgivningarna ställer krav på teaterns medverkan. Under andra delen av 40-talet började aktörerna bjuda in sina anförvanter till en generalrepetition eller till en föreställning av spexet någon vecka senare för att kunna spela fler gånger. Bröderna kunde då visa sina nära och kära vad de gjort med en stor del av sin fritid. Det nya inslaget i bricolleriets verksamhet hade det goda med sig att revy författarna fick hålla sig på en god nivå och balansera humorn ovanför naveln. Deras fruar skulle ju så småningom bevista föreställningen.

Omvärldens utbud av nöjen, film, TV och scenproduktioner, har bidragit till att skärpa Teaterns underhållning. Bröderna har i takt med utvecklingen blivit mer kritiska och fordrande i sina krav på nöjen och roas inte längre av allt för orepeterade och ogenomtänkta spel. Mer än tvåhundra år av tradition måste självklart bevaras - men också utvecklas. Sällskapet får inte fastna i det förgångna utan relation till nuet. Gamalt och nytt måste gifta sig och oupphörligen få nya barn av vår tid. En uppgift som Teaterns Direktörer, textförfattare och aktörer, under de senaste sex decennierna, med skiftande framgång har lyckats med. Teater är ögonblickets konst, i den blinkningen skall historia och nutid mötas annars är ögat inte seende.

Teatern och kören

En recension av ett spex från början av 1980-talet, i Sällskapets tidning *Avisa* ger oss en bild av hur det gick till en kväll då Teatern spelade upp.

”Plats på scen för Den Bacchanaliska Theatern för att, med hjälp av sina allestädes befintliga fusklappar, sparka igång ett sprudlande Spex med Theaterdirektören Per Gunnar Karlberg som primus motor. Ingemar Florberger sjöng första kupletten på nästan samma melodi som gitarrackompanjatören Peter Gadh knäppte fram. Anders Ruberg, klippan i ensemblen, hade fått många bejublade entréer på sin lott. Ett uppskattat inslag var naturligtvis repriserna på ”Kvartetten som sprängdes”, en sångligt förnämlig prestation av Per Gunnar Karlberg, Anders Ruberg, Sune Winald och Jan-Erik Berggren samt med ”pinupen” Sigvard Ek som framträdande blickfång. Även densammes ”Jönköping by Night” med välskriven text satt fint. Per Gunnars små gliringar till De Styrande gick fint hem. Benno Holm briljerade med ”The Whisky Story”. Tidigare nämnda kvartett förstärkt med Dag Holmgren och med assistans av Kören exekverade ”Vi hörs och vi syns”. Mycket, mycket mera som framfördes skulle givetvis kunna omnämnas. Texterna var författade av de medverkande i allmänhet och Sixten Larsson i synnerhet, samt att den 35-åriga snart klassiska Finalen ”Här på PB är det ingenting som glädjen stör”... fortfarande hänger med - upphovsman John Koch.

Teatern och Kören inom PB är som ler och långhalm, de hänger verkligen ihop och utgör grunden till Sällskapets ordensliv. Båda står samtidigt på egna ben och båda arbetar ofta samman i spex och andra tokigheter.

”(1958) Vid måltidskalaset gav Bacchanaliska Theatern ”Cirkus Ungefär” en föreställning som bejublades av Bröderna och som teaterchefen Gemfeldt och hans mannar inte minst regissören Gunnar Bengtsson hade heder av.

(1961) Teaterdirektören Bror Nätt med medhjälpare framförde så ett bejublat spex med Hovrättstorget som bakgrund och ironiserade över stadens styrande och händelser som timat.

(1962) Kvällen slutade med att Bacchanaliska Theatern under Gösta Karlströms ledning gav ”Högt spel i Nicanorka”. I spexet medverkade Rolf von Otter, Bertil Karlström, Karl Erik Gemfeldt, Lars Ruberg m.fl. Skådespelet mottogs med förtjusning av Bröderna.

(1968) Så avslutades kvällen med att Bacchanaliska Theatern gav spektaklet ”GOOD OLD FACE”. Teaterdirektören Bengt Stenberg (också musikalisk ledare år 1967) hade all anledning känna sig tillfredställd med sina förmågor och att spexet uppskattades framgick med all tydlighet av de applåder och hörbara förtjusning som mötte framförandet. Textförfattare Lennart Halldorf medverkade liksom Bröderna Lars Ruberg, Ingemar Florberger, Rolf von Otter, Jan-Erik Berggren, Hans Roman, Helmer Johansson och Hans Swartz. Brillant ackompanjator vid pianot var teaterdirektören själv.”

Tiljans olika begåvningar

De medverkande, som här nämns i recension och protokoll, är några av en mängd Bröder, som alla haft betydelse för Teaterns arbete under 1900-talets sista decennier. Ingemar Florberger till exempel ansågs vara den borne Bricollisten. Han var Teaterns Direktör under några år (1973-1975) och var den Broder, som bäst kunde spela såsom en berusad kalmuck. Han myntade också det bevingade uttrycket: ”Bröder, nu går vi ut maximalt, sen ökar vi efter hand!” Anders Ruberg blev tidigt den obestridda skådespelaren/spexaren i Par Bricole. Med stark sångröst, härlig fysik och fin närvaro på scenen, bär han med stor spelglädje upp allt han får att göra. Begåvningen har han säkert ärvt från sin far, Lars Ruberg, en spexens verkliga nestor. Far och son Ruberg har på ett förnämligt vis skrivit in sig i Jönköping Par Bricoles teaterhistoria.

Ett annat par av far och son Hans och Mikael Svartz går också till Sällskapets teaterhistoria. Fadern var Sällskapets Balettmästare och sonen har nu övertagit den rollen. Uppgiften som Balettmästare är svår. Den gäller att ha förmågan att plocka fram den begåvning, som ligger i Brödernas fötter. I recensionen ovan nämns också en Sune, hans efternamn var Winald. Sune var utan konkurrens Par Bricoles i Jönköping störste ”Bellman” i modern tid. Det är få förunnat att äga den gåva Sune ägde, som tolkare av Bellman, sångare och underhållare. Den ”Lutande Mästaren” Sune Winald blev en legend inom hela Bricolleriet redan under sin livstid. Sixten ”Skrivare” Larsson bidrog

*Spexet Ulla III i
Stadsparken år 1984.
Sittande vid bordet f. v.
Bo L. Spång och Leif
Thor.*

med många texter i de recenserade spexen under åren. Han stod också själv på scenen och sjöng eller agerade med bravur.

De nedslag som Jubileumsskriften gör kring Sällskapetets teaterhistoria syftar till att måla upp en bild av verksamheten, inte att berätta om tiljans alla begåvade Bröder i Jönköping. Några ytterligare profiler skall vi ändå dröja vid. Sixten Larsson var långt ifrån den enda duktiga pennan inom Sällskapet. Andra namn kommer upp, som

*Spexet Ulla III år
1984.
F. v. Sigvard Ek, Bo
Bertnsson och Ingemar
Florberger.*

*Rutinerade estradörer
saluterar år 1983.
F. v. Ingemar Florberger,
Sigvard Ek, Sixten
"Skrivare" Larsson,
Bo L. Spång och Karl-
Erik Gemfeldt.*

Lennart "Bissen" Halldorf, Gunnar Gårdmark och Kurt Rudolf Malmgren. Halldorf var journalist på Jönköpings-Posten, noga med skrivreglerna och författare till många texter till Teatern. Han var en verkligt flink skribent, som kunde fånga och häckla dagsaktuella händelser i samhället. Bissens texter kunde lyfta revyerna till höga höjder. Sketcher och buskis var inte hans gebit, sångtexter var hans arena. Bissen Halldorf insåg att de duktiga aktörer han skrev för också kunde roa en större allmänhet. Han vände Sällskapets Teater ryggen, tog med sig några av aktörerna och bildade Sällskapet Kommunalskratt. Ett revygång som sedan 1974 med sina nyårsrevyer är en institution i Jönköping. Till sin hjälp fick han ett par verkligt garvade scenrävar, Rolf von Otter och Lasse och Anders Ruberg. Dessa gled över till lokalrevyn men fortsatte även att göra bejublade inhopp i Sällskapet. Rolf var den allsidigare och kunnigare av dem medan

Ordens Balettmästare Hans Svartz och hans son Mikael Svartz, som ärvde ämbetet.

Sune Winald på Barbaradagen 1986.

Lasse Ruberg som "naturskådespelare" agerade genom sina olika "roliga figurer". Båda var stora scenpersonligheter och ägde stark närvaro på scenen. Var för sig var de härligt publika och fyllde scenen bra - men tillsammans blev upplevelsen total. Rolf von Otter är än i dag en uppskattad och kär underhållare ända upp på riksnivå.

Moderna tider

Teatern kanske inte kan skryta med att ha haft några "överdådiga direktörer" under de senaste femtio åren. Även om Dan Ekströms period som direktör (1989-93) skiljer ut sig från mängden. Samtidigt är det så mycket enklare i en jubileumskrönika att skriva om de som har gått bort; deras insats kan ses i en helhet och om de döda inget ont. Det har under åren också

Kuplettens komplette mästare: Rolf von Otter. 1980-tal.

blivit allt svårare för Bröderna att sätta av tid till arbete inom Teatern. Verksamheten har även blivit kostsammare och kraven ställs så mycket högre. Vid sidan av Direktörernas ”trägnas arbete i vingården” har teaterkollektivet i allt högre grad utmärkt sig. Modernt ledarskap har gjort insteg i det gamla Par Bricole. Direktören är en coach, teater är inget för elitister och ensamvargar. Samtidigt hänger det på att aktören verkligen kan sin roll, vet att samspela med sina kolleger och lyfta fram spelets berättelse. Gångna tiders teaterspel bars mest upp av enskilda starka personligheter och deras rollfigurers grimaser och tokroliga uppsyn. Naturligtvis måste spelglädje finnas, även de stora uttrycken, men allt för yviga gester blir just för stort. De senaste decenniernas aktörer har mer lagt vinn om ett vårdat och nyanserat spel. Den moderna teaterns framväxt i Sverige har även lämnat spår inom ordensväsendet, visserligen inte genom psykologisk realism i gestaltningen utan genom en nedtonad och balanserad spelstil. Vi talar nu om nyanser, förstås.

En ny sorts direktör

Den Bacchanaliska Teatern är som allt ideellt föreningsliv starkt beroende av de begåvningar som för tillfället känner sig manade att delta. När flera av de engagerade Bröderna lämnade teatern i början av 70-talet för att ägna sin tid åt Kommunalskratt kom det att innebära svårigheter för Par Bricole. Visserligen fortsatte Teatern sitt arbete, men hade under några år svårt att klara ut sina uppgifter och hålla kvalitén. En Teaterdirektör, som verkligen drog sitt strå till stacken för att stärka teatern och höja kunskaperna hos dess aktörer, var Dan Ekström, lärare på Högskolan till professionen. Han tog hjälp av den nystartade Jönköpings Länsteater och gav Bröderna fortbildning av olika slag. Han ville odla en mer naturlig spelstil, samtidigt locka fram de enskilda kvaliteterna och skapa medvetenhet om helheten. Tal och rörelseövningar var ett led i den utvecklingen. Kontakten med Länsteatern (Smålands Musik och Teater) har sedan dess funnits kvar i högre eller mindre grad, allt efter att Direktörerna växlat. Redan som biträdande Teaterdirektör tog Ekström initiativet till att teatern fick disponera en 50-60 kvadratmeter stor övningslokal på Tändsticksområdet. Teatern har fortfarande denna ”teatervind” till sitt förfogande. Det är en utmärkt repetitionslokal. I den fasta inredningen ingår också en mindre scen.

Framgångsår

Dan Ekströms tid som Direktör blev en framgångsrik period för Den Bacchanaliska Teatern. Han iscensatte en rad uppskattade spex - Bar Bricole, Far Bricole, Bad Bricole och Dam Bricole - som för tankarna till de tre stora Teaterdirektörernas tid från Sällskapets begynnelse. Ekströms arbete som Teaterdirektör fick Knut-Erik Jahnke att uppskattande skriva: ”Under de 50 år jag haft glädjen att tillhöra Par Bricole har jag inte upplevt en så ”Blomstrande” och idérisk konstellation av lysande Talanger”. I början av 1990-talet producerade Ekström ett par mycket stora spex för offentligheten, Operamaskeradbalen och Magnus Ladulås, där Par Bricole visade upp sig i kommunen

som aldrig förr. Magnus Ladulås fick även kommunalt ekonomiskt stöd. De båda spexen fick stort genomslag i både den kalmuckiska och bricolistiska världen. Det är teaterinsatser som överstiger vad som tidigare åstadkommits och kan betraktas som höjdpunkter inom Jönköpings Par Bricoles teaterhistoria. En gammal kines har sagt: ”En teaterföreställning ska säga något om hur människan bör leva, den skall också säga något om hur världen är beskaffad och bör dessutom spelas på ett sådant sätt att även en berusad kan ha behållning av den.” Det är visdomsord som kärntruppen kring Ekström skulle kunna skriva under på och de allra flesta Bröderna känna igen sig i.

Utan goda medarbetare står sig varje Teaterdirektör slätt. Under den Ekströmska eran var kreativiteten synnerligen hög. Hans ledarstil stimulerade medverkande författare, scenografer och aktörer till stordåd. Den professionella ambitionen var tydlig. Samtliga aktörer bidrog även med egna texter med Bröderna Gunnar Gårdmark, Kurt Rudolf Malmgren, Gert Karlsson och Leif Thor i den absoluta frontlinjen. Dessa stod även på scen, sjöng och agerade. Mycket arbete lades också ned för att skapa förutsättningar till bra ljud och ljus i spexen. Roland ”Blyger” Söderbom ansvarade för den insatsen, som sannerligen är en både slitsam och otacksam uppgift. Spegelsalen på Stora Hotellet är inte helt lätt att förvandla till en se- och hörbar arena för teater. Andra i kärntruppen var Bröderna Sune Winald, Anders Ruberg, Bo Berntsson, Benno Holm, Bo Spång, Ingemar Florberger och Jan-Erik Franzén - som dessutom med hjälp av

Ur spexet Bad Bricole år 1991. Leif Thor, Anders Ruberg, Kurt Malmgren, Stefan Svartz, Mikael Svartz och sittande Dan Ekström.

Åbros öl såg till att repetitionerna blev glada tillfällen. Broder Lars "Pålle" Paulsson var den mesta scenografen hos Ekström, en skicklig dekoratör med egen firma för utställningsmontrar vid mässor och liknande. Hans yrkeskicklighet kom väl till pass i den idévärld av spex som Ekströms kärntrupp levde i.

Teaterrummet

Inom den professionella teatern i Sverige växlades yrkesbeteckningen dekoratör över till begreppet scenograf under det tidiga 1960-talet. Nu såg man till hela scenbilden inte bara till dekoren i form av målade fonder och kulisser. Den inom Den Bacchanaliska Teatern, som hade ett yrke med tillgång till sådant som kunde utgöra dekor i teaterns arbete, fick ofta uppdraget att "möblera" scenen. Scenograferna inom Sällskapet har väl i allmänhet inte gjort så stort väsen av sig. Lars "Pålle" Paulsson och konstnären Peter Gadh anses vara de två främsta inom Jönköpings Par Bricole.

Ett exempel på hur dekorationsarbetet under tidigare år kunde gå till var när Gunnar Bengtsson under teaterdirektör Karl-Erik Gemfeldts (1956-1960) ledning, skulle registrera spexet "Cirkus Ungefär" där det utlovades "våldigt vilda djur" på scenen. En av aktörerna var Bror Nätt, som blev Direktör efter Gemfeldt (1960-1962), han minns hur det var: "Vi skulle göra ett annorlunda spex med sammanhängande handling. Planering och textarbete drogs igång redan under hösten. Vi ville ha god tid på oss. Premiären låg i mars året därpå. Broder Gerhard Sjöström tog på sig att bygga burar för de farliga

St.M Jan-Erik Berggren tackar de nybadade spexarna 1991 och scenografen Lars "Pålle" Paulsson i synnerhet.

djuren. Han ägde en rörledningsfirma och var därmed kvalificerad för uppgiften. Det praktiska arbetet lämnade han vidare till sin förman på firman. Därmed tänkte vare sig Sjöström, Bengtsson eller vi andra något vidare på det hela. Månaderna gick och en ny idé om dekor tog form, vi skulle ha en målad fond. En annan Broder, K-G Gustavsson, som ägde en dekorationsfirma och var en duktig scenograf inom Sällskapet, tog på sig uppdraget. Han gjorde reklamskyltar till affärer och företag och att måla en dekor till spelet var inget problem för honom. Och burarna var ju spolade sedan länge. Rörledningsfirmans nitiske förman däremot jobbade hårt med uppgiften, han hade inte hört annat. På den tiden spelade vi på söndagarna. Och den dag då spexet skulle ha premiär körde firmans stora lastbil upp framför hotellet. Fyra man hoppade ur och började baxa in stora, tunga, galler av järnrör, i bitar av två gånger två meter, genom Storans entré. Gallren skulle monteras ihop på spelplatsen och vara burar till de väldigt vilda djuren - som då hade blivit en höna och en kanin. Portieren hade verkligen ingen aning om att hotellet skulle byggas om. Och han protesterade högljutt mot att de tjocka järnkonstruktionerna skulle släpas in på Spegelsalens parkett. Så blev det inte heller.” Av händelsen återstår i dag en anekdot, som säger oss något om hur det kan gå till inom Teatern. Scenografin är en viktig del av ett skådespel, men det gäller att kunna fuska. Det skall bara se verkligt ut - inte vara det. Det är också en del av konsten.

Par Bricole i världen

Jönköpings Par Bricole har även gjort internationella gästspel, bland annat genom sina nedslag i den danska kulturhistorien. Teaterdirektör Charles Petruson (1986-1989) organiserade med pengar från Nordiska Rådet resor till den danska staden Jaegerspris med både kör och teater. Ett urklipp från Frederikssunds avis förmåler att gästspelet på Jaegerspris teater blev en stor succé från allra första stund och samlade hela byns teaterförening och kulturelit. Avslutningsfesten, med aktörer och publik, blev en mycket sen övning med diverse förvecklingar. När den tidiga morgonen svepte in byns slottspark i en mjuk dimma satt Charles Petruson och Sune Winald och hängde på en bänk tysta och trötta, klädda i 1700-talskläder, med perukerna på svaj. Tidningsbudet som då kom trodde sig se ett par månghundraåriga gengångare, stannade och stirrade stort på de bägge figurerna. De båda Bröderna höll sig alldeles stilla, lyfte sedan samtidigt långsamt på huvudena och tittade tillbaka utan att röra en min. Tidningsbudet fick då en vådlig fart på benen och flydde från platsen. Antagligen har händelsen gett upphov till en lokal spökhistoria. Den Bacchanaliska Teatern har verkligen rykte om sig att göra intryck när den möter den kalmuckiska världen.

Leve teatern

Teatern är en omistlig del av Det Lysande Sällskapet Jönköpings Par Bricole, vilket torde ha framgått av historiken ovan. Under de 125 år som gått sedan PB grundades i Jönköping har 38 Teaterdirektörer grubblat på texter, aktörer och allt det som skall till för att få teatern på lätta fötter. Tio av dessa direktörer lever fortfarande jubileumsåret 2004. Samtliga har hängivet arbetat för teatern och gjort insatser som Sällskapet inte

skulle ha klarat sig utan. Det tål att sägas igen; Par Bricole är teater, sång, musik och talekonst. Bara så lever traditionen vidare och stimulerar Bröderna att verka inom Sällskapet. Vissa tider har varit svåra - andra frustande festliga, fyllda av spex utan sans och måtta. Men då som nu sjunger aktörerna efter varje avslutat spex den visa som Teaterdirektör John Koch (1947-1950) skrev.

Här på PB är det ingenting som glädjen stör
Vi roar oss jämt och är på jätteglat humör
Och kör det ihop sig någon gång
Sjunger vi bara denna sång
Det är det som susen gör

Ridå!

*Benno Holms skepnad hölj i dunkel
år 1990.*

Jönköpings Bacchanaliska Akademi för Tale- och Skaldekonsten

Jan-Erik Berggren, Jeje kallad, Styrande Mästare inom Jönköpings Par Bricole åren 1983 till 1993, hade många strängar på sin lyra. Han skrev, talade, tog och skapade kontakter, strödde idéer kring sig, ledde kapitel, var synnerligen generös, ja till och med sjöng några gånger. Allt i syfte att sprida sin omhuldande värme och glädje kring sig till andras och sin egen stora förnöjelse. Han var i sanning en sann och mycket varmhjärtad Broder och en genuin Bricollist! Hans valspråk var ”Ödmjukt leva, ofta le”.

De idéer, som under denna kreativa tid närdes i kretsen runt Jeje och Jeja (Gerhard Mattus, StK), tedde sig för många bricollister troligen lite omtumlande. Idéerna kring talanggruppen Luculli Gille, exempelvis, var inledningsvis inte så väl sedda. Samma mottagande rönte hans idé om att inrätta en grupp för att ta vara på nutidshistorien och därmed lägga en säker grund för att värna om, men också utveckla, traditionerna inom vår egen loge. Först efter flera års diskuterande och ett till synes självsvaldigt beslut av de dåvarande Styrande inom vår loge kom Jönköpings Bacchanaliska Akademi till stånd. Det slutliga beslutet togs på hösten 1994. Idén var Jeje's. Han drev den, förvisso tillsammans med andra övertygade, såsom Akademiens blivande Director Charles Petruson.

Jeje blev också Akademinns förste Praeses och dess självskrivne ledare och inspiratör. Under hans varsamma händer togs fram förslag till Akademinns Reglor, grundlades mötes-traditioner och utvecklades verksamheten.

Jönköpings Bacchanaliska Akademinns främsta uppgift är att bevara sällskapetns traditioner, att värna om Sällskapetns arkivalier och göra dem tillgängliga för Bröderna, dokumentera nutiden för kommande Bröders förståelse för sin egen dåtid samt att värna om och stimulera till utvecklingen av Brödernas välta-lighet och skrivande.

Första sammanträdet

Styrande Mästaren emeritus Jan-Erik Berggren fick under hösten 1994 i uppdrag av Det Sty-rande Guvernementet att starta och leda en grupp med arbetsnamnet Akademia Bricola. Den 21 november 1994 samlades så denna grupp för första gången i Bellmanssalen på Kansliet.

Akademinns grundare och förste Praeses Jan-Erik Berggren.

Ordens Talare och Skald Göran Grefbäck.

Akademin presenterades vid Barbaradagen 1994 av dess Praeses Jan-Erik Berggren med följande ord av Ordens Talare och Skald, Göran Grefbäck:

Redan Platon uppå grekisk mark
Samlade adepter i en skuggig park

Cicero i Tusculum
Gav åt talekonsten rum

Nu i vårt Bricolleri
Har vi fått en Akademi

Vi vill samla vittre, lärde
För att under färden genom världen

Vandra i Apollons spår
Med lagerkrans i grånat hår

När vi bågarn fyller i
Fylls vårt hjärta utav eufori

Efter vår förmåga ville vi försöka

Att som guden vitterhet och
ljus föröka

Därför ber vi Er med oss celebrera

Akademien som vi haft glädjen
att fundera

Akademins sammanträden

Redan från början betonade initiativtagaren Jan-Erik Berggren att "arbetet inom Akademien skall vara aktivt, producerande, framåtsyftande, dokumenterande, regelbundet förekommande, kapitelmedverkande, stimulerande till eftertanke och framtidsvisioner. Akademiledamot skall sprida skimrande stänk av vitterhet över alla Bricolli-Bröder."

Akademien har samlats regelbundet fyra till sex gånger varje år. I de flesta fall hemma hos någon av ledamöterna eller på kansliet. Som regel har bjudits in till en måltid varefter sammanträdet startat på riktigt. Vid sidan av stående punkter som föregående mötes protokoll och förväntade Akademiinsatser under kommande kapitel har den mesta tiden ägnats åt frågor kring våra gamla dokument av skilda slag. Deras ordnande, förvaring och registrering, tillgänglighet och liknande har ständigt diskuterats. Kopiering av de Gyllene böckerna, inte minst kostnaderna härför, har varit och är fortfarande en återkommande fråga.

Akademien har inbjudit gäster till sina sammanträden. Gästen har ombetts att redogöra för sitt arbete/intresseområde och har därmed berikat ledamöternas kunnande. Vid i det närmaste varje sammanträde har en eller flera av ledamöterna framfört egna eller andras texter i bunden eller obunden form. På så sätt har vi fått inblick i Göran Grefbäcks eleganta rimsmide och stora kunnande om bland andra den heliga Birgitta och Vadstena kloster, Alf Henrikssons underfundighet och ordhantering, Bellmansskildrarnas sakkunskap och fantasibilder och inte minst Harald Wigstrands spexarådra liksom hans stora insikter i svensk poesi, litteratur och klassisk musik. Ett efterlängtat ögonblick vid

Inbjudan till det allra första sammanträdet med Akademien år 1994.

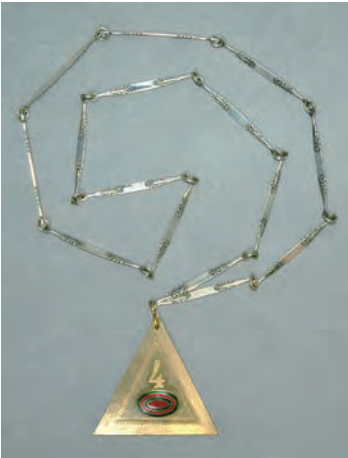
*Akademins
Högtidssammanträde
1998. F. v. Harald
Wigstrand, Charles
Petruson, Göran
Grefbäck och Eric
Haglund.*

varje sammanträde har varit den ständige sekretären Ragnar Jonsells uppläsning av föregående mötes protokoll. Träffsäkert formulerat, associationsrikt och alltid oförglömligt framfört!

Akademins ledamöter och inre organisation

Vid akademins andra sammanträde i januari 1995 fastställdes pallplaceringar och fördelades arbetsuppgifter. Därefter har några nya ledamöter tillkommit och pallar och funktioner ändrats. Se nedanstående tabell.

Pall nr 1	Ordens Talare och Skald	Göran Grefbäck, 1994 - 2001 Gunnar Åkerskog 2002 -
Pall nr 2		Eric Haglund 1994 - 2001 Dan Ekström 2002 - 2004
Pall nr 3		Leif Thor 1994 -
Pall nr 4	Praeses	Jan-Erik Berggren 1994 - 1998 Eric Haglund 1998 -
Pall nr 5	Art Director	Charles Petruson 1994 -
Pall nr 6	Ständig sekretär	Ragnar Jonsell 1994 -
Pall nr 7	Revisor	Gunnar Åkerskog 1994 - 2001 Göran Grefbäck 2002 -
Pall nr 8	Bokhållare	Gert Karlsson 1994 -
Pall nr 9	Bibliotekarie	Harald Wigstrand 1995 -
Pall nr 10		Dan Ekström 1997 - 2001 Bo E Karlsson 2004 -
Pall nr 11		Bernt Lindqvist 1999 -

Akademins halskedja.

Den Bacchanaliska Akademiens kedja, medalj och ordförandeklubba.

Akademiens särskilda ledamotstecken utgörs av en triangel med inlagd oval i emalj samt pallens ordningsnummer. Triangeln hänger i sin spets i en kedja av 15 konstfärdigt utformade länkar. Den skall bäras runt halsen. Halskedjan designades och framställdes av Art-Director Charles Petruson.

Akademiens medalj utformades också efter en idé av Charles Petruson. Den godkändes och reglerna för dess utdelande fastställdes av Det Styrande Guvernementet i april 1998. Medaljen har formen av en liksidig triangel, omsluten av strålar. Inne i triangeln syns den brinnande lampan. Den bäres i svart band.

Petruson lät också tillverka en särskild ordförandeklubba, som Praeses har att hantera vid Akademiens sammanträden. Den är knappt 50 cm lång, i trä, har ett massivt, tungt huvud samt ett svarvat skaft. Den är försedd med flera silverplattor, vilka tillverkats av den uppskattade Brodern, silversmeden och förre byggmästaren Gunnar Knutsson.

Högtidssammankomsten

Akademin genomför årligen sedan 1996 under mars/april en Högtidssammankomst, vilken är öppen för alla Bröder. Därvid avhålls Akademiens årsmöte samt utdelas Akademiens medalj i guld till en eller flera väl förtjänte Bröder. En viktig punkt på programmet är det särskilda Högtidstalet, vilket framföres av en av Akademiens ledamöter. De flesta gångerna har sammankomsten genomförts på restaurang Mäster Gudmunds Källare och avslutats med en enklare måltid bestående av ärtsoppa och varm

punsch. Vid ett tillfälle, år 2002, avhölls sammankomsten på Länsteatern Lillstikkan, varvid spexet ”PB-fäderna” av Ordens Bibliotekarie Harald Wigstrand framfördes.

De två första åren inbjöds särskilda gäster för underhållningen till kaffet. Rolf von Otter med speleman Fred Andersson gästade oss 1996 och trubaduren Gunnar Nilsson 1997. Övriga år har de egna talangerna inom Den

Akademiens ordförandeklubba

Praeses Jan-Erik Berggren talar vid Akademin Högtidssammanträde år 1994.

Bacchanaliska Musiken, Kören och Theatern förgyllt Högtidssammankomsterna med sång, musik och bricolistiskt trubadurande. Med den äran!

Skriftserien

Akademien utger högtidstal, andra bemerkta tal och annat väl skrivet och framfört inom Jönköpings Par Bricole i en särskild skriftserie. Hittills har utgivits två nummer innehållande högtidstalen från år 1997, "En gustavian i Vätterbygd" av Gunnar Åkerskog samt från år 1999, "Par Bricole 1779 - 1822, dess äldsta historia" av Dan Ekström.

Gyllene böckerna

Inom Jönköpings Par Bricole har ända från Sällskapets grundande samlats tal och skrifter, brev och berättelser m.m. inbundna i böcker.

I samband med St.M emeritus Jan-Erik Berggrens 70-årsdag insamlades medel och instiftades en fond för att möjliggöra framställning av ännu en Gyllene bok. Akademien fick uppdraget och en mindre grupp bildades för arbetet. Den bestod av Gunnar Åkerskog, Ragnar Jonsell och Harald Wigstrand, tillika sammankallande. Arbetet blev om-

fattande men också mycket intressant och framgångsrikt. Den femte Gyllene boken, omfattande åren 1945 - 1997, kunde överlämnas till De Styrande vid Barbaradagen år 1999. Därefter har arbetet med att samla material till en sjätte Gyllene bok påbörjats.

Tal till moster Barbara

Jönköpings Bacchanaliska Akademi har sedan dess instiftande föreslagit Barbaratalare och försäkrat sig om att talet har haft lämpligt omfång, inriktning och kvalitet. På initiativ av Director Charles Petruson inbjöds år 1994 alla Bröder att anonymt insända sina hyllningar till Moster för Akademiens granskning. Inbjudan hörsammades av Bröderna och de första åren inkom omkring fem varje år. Efter hand tunnade dock strömmen ut och under senare år har Akademin valt att självsvåldigt utse Barbaratalaren, att ensam våndas under kulna höstdagar för att på Barbaradagen exekvera sitt alster.

Kapitel och Måltidskalas

Akademin medverkar vid nästan alla gradgivningar med redovisning av "Gradens historia". Vid minneshögtiden över under året avlidne Bröder har Ordens Talare och Skald under senare år medverkat i kyrkan med recitation på ett stämningsfullt och av Bröderna mycket uppskattat sätt. Den samme har vid andra tillfällen framfört välskrivna och stilfulla tal till exempelvis tillresta gästers ära eller till vid Vårbalen närvarande Systrars förnöjelse.

Vid åtskilliga Måltidskalas medverkar ledamöter ur Akademin med kvällens "Akademiska Krydda". Ett kortare tal i bunden eller obunden form med anknytning till Graden, händelser i den kalmuckiska världen, i anledning av dagen eller något helt annat för en stunds förnöjelse eller berikande av den gemensamma kunskapen inom logen.

Tidningen Avis

Akademin har fått i uppdrag att tillse att Avis utges med någorlunda regelbundenhet och med minst ett nummer per verksamhetsår. Inbjudan till tilltänkta skribenter, insamling av material, bearbetning av material, redigering m.m. ombesörjes av en särskild redaktör, fr o m 2002 Brodern Bo Fjaestad.

Fortsatt arbete

Jönköpings Bacchanaliska Akademi har funnits i 10 år. Akademin har nu funnit formerna för arbetet, definierat arbetsuppgifterna och funnit en stimulerande roll i det bricolistiska arbetet i Vingården. Mycket arbete har lagts ned på att ordna sällskapets handlingar och finna en säker förvaring av dessa för framtiden. Åtskillig tid och kraft har av enskilda Bröder, liksom av ledamöterna, ägnats åt att ta fram grundmaterial till denna Jubileumsbok. En viktig förutsättning för boken har varit genomgången och systematiseringen av våra äldre handlingar.

Med denna nu ordnade grund är det lätt att se mot framtiden. Jönköpings Bacchanaliska Akademi skall fortsätta sitt arbete och dokumentera nutiden för framtida Bricollisters sökande i deras forntid. Akademien skall också än mer arbeta för att stimulera intresserade och talangfulla Bröder till än mer eget skrivande och talande vid våra kapitel.

Den Bacchanaliska Måltidsakademien - Luculli Gille

Hösten 1983 började det. Bröderna Knut Erik Jahnke och Sidney Dahl samt krögaren Lasse Lendrop i Malmö kom med idén. Det borde bildas en ”måltidsgrupp” inom Par Bricole.

Styrande Kanslern Gerhard Mattus och Deputerade Styrande Mästaren Torsten Welander tände helt på idén. Första mötet skedde den 23 november och 19 intresserade Bröder infann sig. På Barbaradagen samma år tillkännagavs att Luculli Gille bildats och Brodern Ingemar Boman utpekades av Styrande Kanslern som bas för det hela. I december hölls konstituerande sammanträde och tre grupper med sex man i varje bildades - en grupp för träff på måndagar, en på tisdagar och en torsdagar. Mötesplatsen blev det gamla lägenhetsköket i våra kanslilokaler på Östra Storgatan 6.

*Fem Bröder tittar in i spisen 1984: Stående f. v. Sven-Åke Suhr, Lennart Stridh, Bertil Utberg
Hukande: f. v. Gerhard Mattus, Lars-Olof Björk.*

Det hela blev en veritabel succé och redan till hösten 1984 hade Luculli Gille sju grupper om inalles 47 Bröder, vilka träffades, trivdes och njöt av i de flesta fall luculliska anrättningar. Brodern Joseph Strub, mångårig kökschef på Stora Hotellet, utsågs till MATador och spred visdomsord, råd och tips som anammades av Bröderna, av vilka många var noviser vid spisen. 1986 hade Joseph Strub besökt matlagningsaftnar i samtliga sju grupper om tillsammans ca 55 Luculli-bröder.

Sällskapet Par Bricole och Luculli Gille

Ordenssällskapet Par Bricole hade 1979 firat 200 år och Det Lysande Sällskapet Jönköpings Par Bricole hade firat sitt 100-årsjubileum. Under drygt 200 år hade talanggrupperna inom Par Bricole bestått av grupper som kännetecknats av vältalighet, sång, musik och teater. Då kommer Jönköping med en ny, djärv idé inom ett sällskap, som bygger så mycket på tradition. Moderlogen var av förstäneliga skäl ganska avvisande mot förslaget från den då yngsta av döttrarna. Säkerligen har många förslag till förändringar funnits genom de 200 åren. Det är ofta som ungdomar velat utveckla och förändra saker och ting speciellt med idéer i tiden.

Genombrottet för idéen med Luculli Gille kom då Den Bacchanaliska Akademien den 13 april 1984 för första gången förlade sitt Högtidssammanträde utanför Stockholm. Jönköping fick äran att, med vår Styrande Mästare Carl-Wilhelm Lothigius som värd, arrangera denna historiska sammankomst. Luculli Gille, endast några månader gammalt, fick förtroendet att ansvara för Akademiens festmåltid. Sex Kockar i Kockkläder, sex servitörer och en Suhr hovmästare (Sven-Åke Suhr) i gustavianska kläder var en passande bricolistisk inramning, liksom festsalen med kristallkronor och ornamenterad kakelugn i våningen under våra kanslilokaler. Stämningen stod verkligen högt i tak.

I pausen före kaffet med punsch kom Akademiens exalterade Praeses Fredrik W Lettström ut i köket och uttryckte sitt gillande. Lucullibröderna visade då - som av en händelse - ett färglagt förslag till talanggruppsmärke och medalj för Luculli Gille. Fredrik tog det inramade förslaget, rusar in i festsalen och visade upp det utropandes: ”Titta här Hans (Stormästaren Hans Kjellgren) vad pojarna gjort! Det här måste vi satsa på!” Så var halva slaget vunnet och islossningen började. Officiellt beslut om talanggruppen Luculli Gille togs dock inte förrän i Stora Konseljen den 31 januari 1986.

Luculli Gille

Inom Jönköpings Par Bricole kallades till en början Luculli Gille för den ”Femte Akademien”. Styrelsen bestod av Praeses Ingemar Boman, Inspector Knut-Erik Jahnke, Gillesprantare Gerhard Mattus och Gillesfogde Ola Adamsson, tillsammans utgörande AU, samt InSPISient Claus Marcus, MATador Joseph Strub och Överste Munskänk Lars Boll. Rätt snart visade det sig praktiskt att bilda en beslutande Luculli Senatus, som utöver styrelsen också bestod av en Monsieur le chef för varje grupp samt två revisorer.

*Låt om oss peppra! F. v.
Lennart Fornander,
Lennart Tranesjö och
Rune Algren år 2001.*

Ett av målen för Luculli Gille var att officiellt bli upptaget i kretsen av talanggrupper. Man ansökte därför hos Det Styrande Guvernementet om ett talanggruppsbidrag om en svensk krona för verksamheten inom Gillet, vilket också beviljades. Vid sammanträde den 17 april 1985 beslutade De Styrande att uppta Luculli Gille såsom en talanggrupp inom Sällskapet. Samma år beslutades om att ta fram ett talanggruppmärke och tillika medalj.

Att tillföra en ny aktivitet i ett av tradition präglat 200-årigt sällskap är inte så lätt. Våra Styrande önskade med rätta en anpassning till den bricolistiska verksamheten, sedvänjor och ritualer. Det var många som frågade sig hur Luculli Gille kunde kalla sig en talanggrupp inom Sällskapet om Gillet inte tillförde dess måltidskalas m fl tillfällen något talangfullt till alla Bröders glädje? Luculli Gille har under åren visat att Gillets medlemmar visst har denna förmåga.

Broder Ingemar Boman var Luculli Gilles förste Praeses. Han ledde verksamheten under tio år och efterträddes de kommande åren av Bröderna Ulf Månsson, Kent Käll, Berno Wessman och den nuvarande Praeses Pär Malmvall. Bröderna Hans Lebert, Dag Thulin och Björn Timén har varit Gillets Präntare. Över alltihopa svävade de första åren Inspektorn Knut-Erik Jahnkes anda. Han gjorde en ovärderlig insats för och inom Gillet och tilldelades postumt Gillets guldmedalj år 1991. Redan 1987 bestod Gillet av 104 medlemmar fördelade på elva grupper. Platsbrist uppstod och matlagningssaftarna maximerades till fem gånger per grupp och säsong.

Idén med Luculli Gille inom Par Bricole har numera utvecklats till en väsentlig och väl mottagen verksamhet inom Sällskapet. Sedan starten 1983 i Jönköping har Gillet idén förts vidare till Göteborg, Malmö och Sundsvall. Gillet har förökat sig inom familjen Par Bricole. I Jönköping har den 12:e Gille-gruppen utvecklats till Sällskapets Traktörgrupp efter en modell från Moderlogen.

Galina Kovzel, S:t Petersburg är gäst i dåvarande Bellmanssalen inför Operamaskeradbalen 1992. Herrarna runt bordet f.v. Gerhard Mattus, Vikar Säfvestad, Lennart Stridh, Josef Helperin, Hans Lebert och Torsten Welander.

Luculli kök

Allt eftersom verksamheten ökade stod det klart att en ombyggnad av det gamla köket i kanslilokalen var nödvändig. Det skissades och planerades, eftersom köket hade en yta av endast 13 m². Med en annorlunda placering av dörrar och fönster bildades en mycket oregelbunden form. På våren 1987 påbörjades rivnings- och ombyggnadsarbetena. De genomfördes av Bröderna själva.

Tack och lov var det många Bröder som hjälpte till med både arbete och material. Ingen nämnd och ingen glömd! Dock med undantag för Brodern Jan Swefors. Jan var inredningsspecialist och en bricollistisk eldsjäl, som med kompetens och stort hjärta medverkade till förverkligandet av ett fantastiskt fint och väl fungerande kök på det minimala utrymmet. El, VVS och målning med mera utfördes helt utan kostnad. Dock kom det en faktura på ett ”normalstort” belopp för köksinredningen. Efter rabattavdrag med 40 %, viss prisreduktion, öresutjämning slutade den dock på 0 kr + moms, vilket alltså blev slutsumman 0 kr - Tack och lov!

Sällskapet skrev år 1999 ett nytt hyreskontakt på hela 4:e våningen på Östra Storgatan 6. En större sal - kallad Barbarasalongen - och två mindre rum inleddades i kanslilokalen. Då gjordes en renovering av hela våningen och ny ombyggnad av kök och toaletter. Köket blev något större och utrustades med ny spiskåpa med bättre fläktar, viss komplettering av skåpen skedde, ett nytt undertak sattes upp och allt målades om. Den nya Bellmanssalen försågs med helt nya möbler och konferens- och matsalsbord för 18 personer.

Under de gångna 20 åren har Gillets måltider intagits i den festligt dukade Bellmansalen. Måltiderna har sedan 1985 inletts med unison sång av Frans Michael Franzéns underbara bordsvisa "När skämtet tar ordet vid vänskapens bord" och har alltid följts av en Brödraskål.

Aktiviteter genom åren

Sedan den inledande festmåltiden för Den Bacchanaliska Akademien år 1984 har Gillet medverkat inom Sällskapet vid många tillfällen. Här kan nämnas den ofta återkommande "Kvällens krydda", ett kort kåseri om kvällens måltid, använda kryddor och deras ursprung, potatisens många möjligheter, rysk matlagning, kvällens viner och mycket annat. "Kvällens krydda" avslutades alltid med att Bröderna unisont sjöng Frans Michael Franzéns måltidssång "När skämtet tar ordet vid vänskapens bord" till underfundigt pianoackompanjemang av Koralintendenten Clas-Olof Lindqvist.

Luculli Gille anordnade på hösten 1986 en mycket uppskattad eftersits på Hantverksföreningen i samband med besök av Den Bacchanaliska Teatern från Moderlogen, vilken gav spexet Napoleon på Jönköpings Teater. Minnas skall bedriften att, med hjälp av en spis med bara två plattor, kunna servera hundratalet gäster nystekta ägg.

Hösten 1986 inbjöds till adventskaffe i våra kanslilokaler på Östra Storgatan 6. Gatuskyltar med marschaller inbjöd Bröderna med familjer till glögg och hembakat bröd, liksom naturligtvis saft, bullar och glass till barnen. Detta blev mycket populärt och redan 1987 var besökssiffran uppe i 110 personer. Tyvärr minskade intresset och adventskaffet är numera nedlagt.

Broder Ingemar Boman, tillika Gillets Praeses, medverkade påtagligt i arbetet med att göra det nedlagda regementet A6 till ett stort köpcentrum, kallat Nya A6. På hans initiativ förlades år 1990 den Andra Graden till det gamla marketenteriet på A 6. Luculli Gille anordnade måltidskalaset och serverade en delikatessallrik med Halmstadslax. Många Bröder hade hörsammat kallelsen och njöt i fulla drag av mat, dryck underhållning m m. Det fanns två barer och en militärutställning. En utställd riddare i fullt harnesk stod mäktigt vid utställningen. Bröderna imponerades över den gamla rustningen, som man trodde var tom. Under gradgivningen börjar Riddaren till allas förvåning plötsligt röra sig och lämnade skramlade salen. I rustningen hade Broder Stefan Svartz funnits i en dryg timma. Många bröder drack därefter mycket måtteligt eller ingenting alls.

Luculli Gille har medverkat också vid den

Kvällens krydda: Ingemar Boman på Barbaradagen 1988.

Ingemar Boman och Luculli gille utfordrar Bröderna på Visingsborg, 2000.

Sjunde Gradens måltidskalas. År 1994 gavs Graden på Styrande Mästaren emeritus Jan-Erik Berggrens gård Sandvik, belägen intill sjön Ylens sydvästra strand. Gillet svarade för festmåltiden med blommiga viner på den björksmyckade logen, till stor belåtenhet också för Stormästaren Hans Kellgren.

År 2000 gavs graden vid Tempelgården på Visingsö. Efter vistelsen i Lunden gjordes ett stopp vid Visingsborgs slottsruin, där Gillet bjöd Bröderna på salut och nytt bränsle med tilltugg.

Vid den av Bröder och Systrar mycket uppskattade och omtalade Maskeradbalen år 1992 medverkade Luculli Gille aktivt i arrangemangen i Spegelsalen. Studiebesök på Nordiska Museet gav idén till ett kungabord på ett stort podium mitt i salen, omgivet av kolonner med blomsteruppsättningar. Övriga

bord utgick som solstrålar från det kungliga sällskapet i mitten av Spegelsalen. Luculli Gille svarade för olika tilltugg, vilka serverades när Systrarna vid entrén gick till vänster bakom skärmar och fick smaka "rött vin med pimpinella" medan Bröderna visades till höger och inmundigade ljuvligt, synligt fluidum.

Ädel tävlan på Ingemarsgården sommaren 1995.

*D. St. M. em. Torsten
Welander vänder på
pannkakan.*

Luculli Gille på vift

De olika grupperna inom Luculli Gille har skapat egna traditioner, som våra kärleksliga Systrar då och då deltagit i. Krogbesök i Danmark, ett antal herrgårdsvistelser med vinprovning och superba måltider, besök på Måltidens hus i Grythyttan med föreläsning av Carl-Jan Grankvist, måltider i hemmiljö eller på sommarresidens är några exempel. Årliga träffar med strömmingsfiske i Sankt Annas skärgård, besök på Öland, båtturer med fiske i Vättern eller på västkusten är andra exempel. Tidaholm har ett fint litet provkök som ligger på Vulcanön i Tidån. Anläggningen som invigts av prins Bertil har besökts och var perfekt för både matlagning och föreläsning för två bussar fyllda med vetgiriga Luculli-Bröder.

Ingemarsgården vid sjön Bunn

Luculli Gille har sedan 1984 samlats till en avslutande familjemåltid i "det gröna". Bröderna har tillsammans med sina kärleksliga Systrar, barn och vänner samlats med picnic-korg, goda viner, dukar och filter till en sagolik måltid uppdukad i en vid de flesta tillfällen solglittrande John Bauernatur hemma hos värdparet Yvonne och Ingemar Boman. Vid dessa tillfällen tävlades det också grupperna emellan om en inteckning i MATador Joseph Strubs vandringspris - en vacker skärbräda i björk. Efter kvalifikation, med hjälp av utslagsfrågor inom ämnesområdet, tävlade två grupper i en direkt final i matlagningskonst inför en särskild jury och en månghövdad och ivrigt påhejande publik.

Efter drygt tio år utvidgades denna tradition till en tvekamp mellan Luculli Gille-Bröder från Jönköping och gästande Gillebröder från Göta Par Bricole, som 1993 bildat sitt Luculli Gille. Gillena tävlade om en inteckning i ett västkustskt vandringspris. Första gången hemfördes det av Jönköping. Tyvärr var doften av det i Bellmanssalen hängande priset så stark, att det senare tvingades in i en vakuumpförpackning. Vid

firandet av Göta Par Bricoles Luculli Gilles 10-årsjubileum 2003 vann Göteborgarna en inteckning i vandringspriset, vilket i skrivande stund alltså hänger på Valand i Göteborg.

Dessa uppskattade säsong avslutningar hos Yvonne och Ingemar Boman i Bunn pågick varje år till år 2001, då de flyttades till Slottsvillan i Huskvarna.

Gåsablott

Redan till Mårten Gås hösten 1984 anordnade Gillet ett riktigt gåsablott. Det blev sedan en årlig tradition. Allt utfört enligt gammal sedvänja med gås, svartsoppa, krås, hjärta, rödkål, brunkål och leverkorv gjort av gåsstrupe följt av skånsk äppelkaka och äkta vaniljsås. Smaksättningen av svartsoppan var det verkliga eldprovet. Det var svart vinbärsgeleé, kanel, ingefära, lagerblad, timjan, mejram, sirap, peppar och salt, gåsflott, äppel- och plommonspad, portvin, madeira och konjak. Drycken till svartsoppan var Ramlösa. Till gåsen serverades ett rödvin och till äppelkakan ett Chateau Lasalle.

Att ordna Gåsablott till drygt 100 personer är otroligt krävande om man skall hålla maten varm och av högsta kvalitet. Traditionen Gåsablott avbröts därför in på nittioalet i samband med att gåsamiddagen i anslutning till den sjätte Graden återinfördes i Sällskapet.

Egna vinstockar

Sedan många år har Luculli Gille egna vinstockar på Château Fougas i Frankrike. De ger en 15 - 16 flaskor per år "Vendange manuelle pour la Récolte de Luculli Gille". Vinet tappas på numrerade flaskor med specialetikett. De första flaskorna provsmakades vid 10-årsjubileet och en stor del av de övriga när Gillet firade sina 21 år. Provsmakningen utföll till blandad belåtenhet, men det var ju i alla fall vin från egna stockar.

Kokbok 1993

En egen kokbok gavs ut till 10-årsjubileet 1993. Kokboksfonden, som tillkommit bl a tack vare jubelkommendören Bertil Larsson, bekostade denna 44-sidiga kokbok. Den bestod av de bästa menyerna under de första tio åren. Den fick ett entusiastiskt mottagande och slutsåldes med en gång trots en stor upplaga.

Jubileer

Luculli Gille har hitintills firat uppnådda 10, 15 och 21 år. På källarkrogen Kejsarkronan firade 133 bröder och systrar våra första tio år med en festmeny anrättad i Elmias restaurangkök. Måltiden bestod av gravad sik och röding med sås och dillpotatis, hjortstek med potatisgratäng, äppelpaj med hemgjord glass och därtill goda drycker. Måltidsakademien Luculli Gille uppvaktades av De Styrande och alla de andra talanggrupperna. Det hela leddes med bravur av ny tillträdde Praeses Ulf Månsson.

Fem år senare firades under Praeses Kent Källs ledning på Trottoaren hos vår huvud-

traktör Stora Hotellet. Naturligtvis fanns mycket gott både att äta och dricka. Vid årsmötet valdes Berno Wessman till vår kommande Praeses.

Gillets 20-årsjubileum firades först i mars 2004 och blev alltså ett 21-års-kalas. Praeses Pär Malmvall vägledde drygt sjuttio Bröder hos Ove Gräsman på Restaurang Klubbhusgatan 13. Föredrag hölls om gotländsk tryffel. Vårt eget vin provsmakades. Tävlingar genomfördes. De Styrande harangerade Gillet med en vacker ”vällingklocka”, vilken numera hänger utanför Bellmanssalen och kallar till Gillets måltider. Gille-Bröderna från Göta PB liksom Traktörerna uppvaktade också. Festmåltiden bestod av gubbaröra och kall snaps, rådjursadel och dessert - allt naturligtvis med charmanta drycker. Ja, se det var ett riktigt jubileumsgille - men vad annat var att vänta! Luculli Gille 21 år - oslagbart!

InSPISientgruppen

För ordning, inköp av pannor, porslin och förnödenheter till kök och Bellmanssal svarar en inSPISient. Genom åren har allehanda reparationer, kompletteringar och exempelvis ett nytt parkettgolv i gamla Bellmanssalen utförts av dessa bröder. Claus Marcus, Anders Bernhardsson och Tore Palmqvist har innehaft denna viktiga och maktpåliggande befattning. Allt fungerar synnerligen perfekt. Det kan tyvärr ändå finnas lite brister när Bröderna gått hem fram på småtimmarna.

Gillets gästbok

Alla deltagare och gäster noteras regelbundet i Gästboken. Vid 21-årsjubileet användes den fjortonde (14) gästboken. Gästböckerna berättar om mer än 1700 matlagnings-träffar. De är dokument över vad som hänt inom Luculli Gille. Gästboken har dock inte alltid varit med. Tyvärr! Det finns dessutom sex A4-pärmar med vid måltiderna använda recept.

Sällskapets andra aktiviteter

Traktörerna

Moderlogen har en traktörgrupp för aktiviteter som går av stapeln i Bellmanhuset på Urvädersgränd. Därför föll det sig naturligt att våra utökade lokaler med Bellmanssal och Barbarasalong även skulle få del av denna service. Traktörerna är en talanggrupp bestående av alerta och positiva Bröder. Under Bröderna Lars Bolls och Fredrik Acebys ledning har Traktörerna på kort tid fått en aktiv roll när det gäller att ställa upp vid representation och sammankomster. En ny fräsch blomma inom Par Bricole-familjen.

Arkiv X

Arkiv X samlas på Par Bricoles kansli på förmiddagen varannan tisdag. Gruppen består av sex ordinarie ledamöter. Förutom att dricka förmiddagskaffe är huvuduppgiften att gå igenom, identifiera och klistra in foton från Par Bricoles olika aktiviteter.

Kulturutskottet/Bellmansfirande

År 2002 bildades ett kulturutskott inom Jönköpings Par Bricole. Utskottets uppgift var att ta initiativ till ”kulturella Arrangement till Brödernas och Systrarnas fröjd och gamman”. Tanken var också att Par Bricole skulle synas mera ute i samhället. Kulturutskottet har från 2002 årligen ordnat en Bellmansfest utomhus vid Rosenlunds herrgård, vars nuvarande huvudbyggnad uppfördes medan C. M. Bellman ännu levde. Till festen välkomnas alla Bröder med Kärälskeliga Systrar, Most-rar, Cousins, övrig släkt, vänner, be-kanta och alla andra intresserade. Hästar och hundar kan även medföras i den mån de ej förtära grannen eller dennes matsäck. Vid dessa välbesökta fester framträder kören, delar av teatern och musiken. Ordens antikvarie Bo E. Karlsson beskriver och visar herrgården och dess betydelse i staden och tiden. Par Bricole har från Jönköpings kommun erhållit ett

Bror Nätt med fotografiska minnen. 2003.

diariefört beslut att få uppsätta en byst över Carl M Bellman. Genom Bröderna Charles Petrusons och Ingvar Selses skaparkraft tillväxer denna byst varje år i samband med att den avtäckes. Trots att C. M Bellman i livstiden veterligen ej besökt Jönköping har hans ande varje år vid avtäckningen åstadkommit orkanby, hagelsvärm eller åskblix. Dessa helt oplanerade utbrott har uppskattats av festdeltagarna, som skulle bli besvikna om framtida överraskningar uteblev.

Punschbröderna

Punschbröderna bildades den 12 maj 2003. Gruppen är ett nätverk för helt eller delvis daglediga bricollister, vilka finna nöje i att träffas och utbyta tankar och erfarenheter, vunna i såväl det kalmuckiska som i det bricollistiska livet. Bröderna träffas en torsdag i varje månad i våra kanslilokaler. Vid träffarna möts bland annat äldre Bröder, som av någon anledning har svårigheter att delta i de vanliga kapitlen. ”Än större gemenskap mellan sanna bricollister” är gruppens främsta mål. Punschbröderna leds av initiativtagaren Leif Thor, som benämns Förste Punschus. Vid samlingarna deklameras bl. a ”Dagens dikt” och föredras en kortare presentation över ett för dagen intressant ämne. Samtidigt serveras en ärtsoppslunch, med eller utan punsch och öl, allt till självkostnadspris. Naturligtvis sjungs också en speciell hyllning till den värmande punschen. Vid ett eller två tillfällen per år företas en gemensam resa till intressanta trakter med berikande kulturellt/historiskt innehåll. 2004 års resa gick till Karlshamn och dess Punschmuseum.

Kulturmorgon

Många känner sig kallade - men få äro utvalda! Ordet ”Kulturmorgon” är med rätta positivt värdeladdat. När dåvarande Deputerade Styrande Mästaren Leif Thor för snart ett halvt decennium sedan uppmärksammade det från tid till annan föreliggande behovet av kuvertistoppare - nödvändiga för att brevledes kunna kommunicera med Bröderna - samlade han kring sig ett knappt dussin villige Bröder. Avsikten var att dessa regelbundet skulle träffas för en stunds kulturell samvaro samt vid behov förstärka kanslifunktionen. Denna består av kanslirådet Tore E. Meijer, som svarar för all korrespondens samt för att det äldre viscardsystemet städse hålls aktuellt. Som registrator tillser Broder Ingvar Larsson att alla medlemsuppgifter blir elektroniskt registrerade. Kansliintendenten Tore Palmqvist reparerar och underhåller inventarier samt håller efter i synnerhet slarviga Lucullibröder. I detta arbete assisteras han av Broder Ulf Larsson.

Det är inte varje torsdag som kansliarbete behöver utföras. Den gemensamma frukosten kryddas då med ett kort anförande, ett framträdande, en uppläsning eller en god historia. Såväl egna förmågor som gäster framträder. Då har avnjutits musik på trumpet och bastuba, väsandet från en säckpipa och solosång. Andra gånger har gäster berättat om Trådrullatåget och om sjöfart. Konsten att tillverka och sälja korb har också redovisats.

Att såväl vårens som höstens arbete där jämte avslutats med en resa, till ett mål som

någon av Bröderna bestämt, har gett ytterligare sälta åt kuvertarbetet. En morgon i september innefattade den kräftfrukost hos Broder Leon Benér. Resor har också gjorts i närliggande landskap i syfte att berika gruppens kulturella kunskaper. Besök har gjorts i den genom riddaren Arn mycket aktuella Falbygden, de tidigare försvarsstrategiskt så viktiga trakterna kring Varberg, de forna danska nejden på Österlen i Skåne liksom på det fagra Öland.

Det vore att tänja på sanningen att påstå att det är lätt att bli kuvertistoppare. Gruppen förnyar sig nämligen själv.

Bacchi Penselriddare

Bacchi Penselriddare bildades år 1999 och har som ändamål att vid sina Sammankomster under gemyt krama sina tuber, doppa sina penslar och vassa sina pennor. Penselriddarna skall bland annat bistå Bröder, som uppnått Första Riddargraden med idéer om utformning och, om så önskas, vara dem behjälpliga vid framtagandet av en personlig Riddare-sköld.

CM Bellman var road av bildkonst och har däri säkert funnit inspiration till många av sina poetiska verk. Han har framställt talangfulla och trevliga akvareller, som finns bevarade för eftervärlden. En av Bellmans många konstnärsvänner, Per Hillerström har förevigat Fredmans Movitz såsom ”Riddaren av penseln”. Originalet, som är en bläckteckning, finns på Nationalmuseum.

En Bacchi Penselriddare måste inneha minst Den Sjätte Graden för att kunna vinna inträde i gruppen. Ledamot av Penselriddarna besitter en numrerad ”pall-ett”. De är 12 till antalet. Innevarande år är pall-etterna besuttna av Bröderna:

Nummer	1.	Peter Gadh,	Professeur
	2.	Allan Perolainen,	Art Directeur
	3.	Nils Norrsell,	Pablo Inkasso
	4.	Jan Fåhraeus,	Secreteur
	5.	Lars Nordqvist,	Graveur
	6.	Mats Pohl,	Revaxeur
	7.	Benno Holm,	Informateur
	8.	Lars Löfstedt,	Arkитеkteur
	9-12	Vakanta	

Bacchi Penselriddare har mellan åren 1999 och 2004 skapat och inför Bröderna presenterat 16 personliga Riddaresköldar och har därmed aktivt bidragit till bevarandet av Par Bricoles sköldtradition.

Inom Sällskapet finns ytterligare nystartade grupper, som t.ex Maltakademin under ledning av Christer Wallinder.

Två publika evenemang på 1990-talet

Magnus Ladulås 700 år - ett historiskt skådespel från tiden för Jönköpings grundande

Magnus Ladulås dog på Visingsö år 1290. Jönköpings Par Bricoles Teater och dess ledning hade länge diskuterat att hylla stadens grundare inför allmänheten till minne av dennes död utan att ge avkall på Sällskapetets krav angående den egna slutenheten. Teaterdirektör Dan Ekström fick kontakt med ett medeltida sällskap i Skara, Orbis Gycklare, och ett samarbete inleddes. Målet var att sätta upp ett medeltida spel om konung Magnus Ladulås i Jönköping. Jönköpings kommun beviljade en ekonomisk garanti på 40 000 kronor, vilket får anses som mycket pengar för genomförandet av två offentliga utomhusföreställningar.

En lördag i slutet av oktober år 1990 upphörde stormvindarna och regnet. Solen sken från en klarblå himmel och Par Bricole hyllade Jönköpings grundare Magnus Ladulås i två föreställningar vid hamnplan framför Stora Hotellet. Satsningen gick hem hos stadens innevånare. Jönköpingstidningarnas journalister rosade föreställningen liksom Par Bricoles satsning, både före och efter föreställningarna och gav den ett stort spaltutrymme.

Så här skrev Jönköpingsjournalisten Yvonne Teiffel innan medeltidsspelet om Magnus Ladulås uppfördes. (*Saxat ur Jönköpings-Posten den 22 oktober 1990*)

”Jubel för Magnus Ladulås 750 år firas med teater

I år är det 750 år sedan Jönköpings grundare Magnus Ladulås föddes och 700 år sedan han dog. Detta dubbeljubileum har knappast firats eller uppmärksamrats alls av Jönköpingsborna, en lapsus som dock Par Bricole i Jönköping nu ska råda bot på. På lördag bjuder de på ett skådespel, som vi aldrig sett maken till i Jönköping. Det blir en mastodontföreställning med himlen som tak och hamnkanalens terrasser som scengolv. På andra sidan kanalen - framför Stora Hotellet - finns det gott om plats för publiken. Två föreställningar ges, en på förmiddagen och en på kvällen. Om vädrets makter är välvilliga så kan det bli en fantastisk teaterdag i Magnus Ladulås stad. Från Par Bricole hoppas man på en tusenhövdad publik. Nu ska den gamle kungen firas!

Kända ansikten

Den unika föreställningen är en samproduktion mellan teatergruppen Orbis i Skara och PB:s teatergrupp där Kommunfullmäktiges ordförande Torsten Welander är ordförande. Bland skådespelarna från Jönköping känner vi igen flera ansikten som vi har sett förr i

teatersammanhang. Bland de sammanlagt cirka 50 skådespelarna kan nämnas Anders Ruberg som spelar kung Magnus själv, Dan Ekström som spelar biskop Bengt, Sune Winald i gestalt av kung Valdemar, som var bror till Magnus och låg i fejd med denne, Marie Winald som spelar en skön jungfru, Thomas Ahlebro som är munk och Hans Fagerlund som är varubud. Manuskriftet har skrivits av Leif Olsson som också är regissör. Han är också berättaren i föreställningen. Från spektakelgruppen Orbis kommer bland andra också Ylwa Lauren som spelar Magnus Ladulås gemål, drottning Helvig från Holstein. Med henne hade han sönerna kung Birger, Erik och Valdemar samt dottrarna Ingeborg och Rikissa, den senare abbedissa i Klara kloster i Stockholm. Bland övriga rollinnehavare märks i en salig blandning gycklare, pager, bödlar, väpnare, kroglinkor, nunnor, pestoffer, härolder, krogjungfrur och andra, som antogs vara med på den tiden det begav sig. Ett mustigt skådespel! Föreställningen har fått ett imponerande namn. "Magnus Ladulås 700 år - ett historiskt skådespel om Jönköping vid tiden för dess bildande."

Den är egentligen en berättelse med tablåer mer än ett skådespel. Den berättar om Jönköping och om dess grundare, kung Magnus som föddes 1240 och som avled på Visingsö 1290. Han var kungen som strängt upprätthöll friden i landet och sitt namn fick han ju därför att han satte lås på bondens lada. Magnus Ladulås ligger begravd i Riddarholmskyrkan, under en gravvård uppförd av Johan III.

Slaget vid Hova i Västergötland år 1275. Kung Magnus (Anders Ruberg) vann och Brodern Valdemar fick fly till Norge. Foto: Åke Karlsson, JP.

Farväl Jönköpingsbor. Kung Magnus lämnar sitt Junaköping för att åka hem till Visingsö och där avsluta sina dagar. Vid årorna Hans Fagerlund. Foto: Åke Karlsson, JP.

Kultur 90

Föreställningen ges alltså utomhus och kostar inget att se. Den är ett Kultur 90-arrangemang och det stöds ekonomiskt även av bland andra Jönköpings Köpmannaförening - vilket kanske kan vara lämpligt, eftersom Magnus Ladulås ju även gav rättigheter till handeln i Jönköping. Med den här föreställningen kan man väl säga att ordensällskapet Par Bricole öppnar sina dörrar en liten aning på glänt även för allmänheten.

PB är ett forum för kultur, säger PB-teaterns ordförande Torsten Welander som tillika är kommunfullmäktiges ordförande. Sällskapet ville göra något för att uppmärksamma Jönköpings grundare det år då han dubbeljubilerar och nu får också vi andra ta del av det storslagna firandet.”

Recensionen av föreställningen i Jönköpings-Posten upptog två helsidor på mitt-uppslaget med många och stora bilder från Magnus Ladulåsspelet.

”Farväl Kung Magnus - En vacker tid - men svart som korpen och bödelns kåpa

Välkommen till vår tid, medeltiden. Välkommen till Junaköping år 1275.

Lördagsflanerande Jönköpingsbor som stannade till vid hamnplan fann sig plötsligt

förflyttade tillbaka i tiden, en tid då Birger Jarl regerade i landet medan sönerna Magnus och Valdemar slogs om makten.

Detta är en vacker tid; svart som korpar och bödelns kåpa, vit som solens sken och jungfruns hår, röd som blod, men också som kärleken, förklarade berättaren, tillika manusförfattaren och regissören Leif Olsson. Det var sällskapet Par Bricole och teatersällskapet Orbis Gycklare från Skara som bjöd på denna Friluftsföreställning, framförd på hamnplans terrass och med åskådarna på andra sidan hamnkanalen. Under en timmes skådespel uppmärksammade man Magnus Ladulås genom ett historiskt skådespel om kampen om kungamakten och hur Jönköping bildades. Här fanns förstås kungarna Magnus (Anders Ruberg) och Valdemar (Sune Winald), deras bror biskop Bengt i Skara (Dan Ekström), Magnus gemål drottning Helvig från Holstein (Ylwa Lauren), Valdemars gemål drottning Sofia från Danmark, jungfrun Rebecka (Marie Winald), hovdamer, munkar, gycklare, bödel, lieman, dansare och eldslukare.

Landsfadern död

Och medan publiken fick se hur livet var för de 800 invånarna i det som senare skulle bli Junaköping, förde berättaren Leif Olsson handlingen framåt.

- Folket sörjer. Vår store landsfader har gått bort. Hans svåraste kamp var inte yttre fiender, utan att skapa fred mellan sönerna.

- Valdemar blev kung, men han var ingen stor man. Han älskade kvinnor mer än att sköta riket och affärerna. Och åskådarna får följa det kärleksdrama som börjar med kung Valdemars eriksgata till Junaköping och som sedan skulle bli hans fall.

Hustrun, drottning Sofia, får besök av sin syster Jutta, nunna i ett danskt kloster. Hon blir förstas kär i Valdemar, och de båda reser till Norge medan drottning Sofia blir lämnad kvar ensam. Åtta månader senare återvänder han till Junaköping, sedan hans hovmän lämnat honom på grund av sveket mot hustrun. Jutta födde en son och gömde sig i kloster.

Sju med barn

- På vägen till Norge hade han också gjort sju andra kvinnor med barn, förklarar berättaren, och det gick ett sus genom publiken. För Valdemar är det bara att hoppas på förlåtelse från sin bror, biskop Bengt. Men icke. Han mister den kungliga kronan och blir bannlyst av påven. Ett års bortgörning i Rom är straffet, och färden anträds. Förnedrad och bannlyst lämnar han landet, alltmedan Junaköping gycklare ställer till med fest. Men Valdemar skulle förstas återkomma, och vi får följa historien allt ifrån slaget mot brodern Magnus vid Hova i Västergötland, tills Magnus övertar kungatronen och kommer på Eriksgata till Junaköping. För kung Magnus är det sedan dags att tacka invånarna i Junaköping för stödet han fått, genom att ge marknadsprivilegier, utfärdade på Alsnö hus i Mälaren, 18 maj 1284.

Övergiven

Och hur gick det för Valdemar? Ensam och övergiven blev krogen och krogslinkorna hans hem, men han fick sitt arv och kunde sitta på fädernegården. Han överlevde sin bror Magnus, som gjorde sitt sista besök i Junaköping sedan pesten härjat, och som tog farväl av sina trogna undersåtar innan det var dags att åka hem till Visingsö och sluta sina dagar år 1290".

Mikael Bergström (text)

Åke Karlsson (foto)

Text och foto med benäget tillstånd av Jönköpings-Posten

Operamaskeradbalen den 7 november 1992

Operamaskeradbalen, som hölls i Spegelsalen lördagen den 7 november 1992, var en fantastisk fest. Kanske en av de bästa och mest uppskattade som någonsin hållits inom Jönköpings Par Bricole. Det är naturligtvis svårt att jämföra denna fest med andra tidigare fester av liknade slag. Operamaskeradbalen blev en strålande fest och en mycket stor framgång för alla agerande och för Jönköpings Par Bricole.

Grunden till framgången utgjorde sannolikt det enastående fina samarbete, som utvecklats mellan de skilda Talanggrupperna under förberedelsearbetet.

För att göra balen extra spännande för baldeltagarna engagerades Broder Felix Grönfeldt från Göta Par Bricole i rollen som kung Gustaf III. Broder Benno Holm fick uppdraget att spela Anckarström, vilket han genomförde med den äran. Anckarström (Holm) lyckades i sitt uppsåt att skjuta kungen men hade själv kunnat bli ett offer denna kväll. När pistolen avlossades i Röda Salongen, bar det sig inte bättre, än att Anckarströms mantel fattade eld. Det blev således dramatiskt på flera sätt när Gustaf III än en gång sköts 200 år efter det första skottet.

Jönköpings-Posten berömde översvallande århundradets spektakel i Jönköping. Det Styrande Guvernementet under ledning av Jan-Erik Berggren beslöt att Gustaf III minnesmedalj, som utdelades till samtliga deltagare, skulle räknas som en officiell medalj inom Jönköpings Par Bricole. Evenemanget fick god förhandspublicitet genom den artikel journalisten Yvonne Teiffel skrev några dagar före premiären.

(Saxat direkt från Jönköpings-Posten.)

”Maskeradbal på Stora Hotellet - Gustav III skjuts igen i Jönköping

Hur gick det egentligen till när kung Gustav III på maskeradbalen i Operahuset i Stockholm den 16 mars 1792 fick en kula i ryggen? Ja, det får vi veta då Det Lysande Sällskapet Par Bricole i Jönköping den 7 november flyttar oss 200 år tillbaka i tiden och inbjuder till - maskeradbal! Huvudperson är densamme som då - kung Gustav själv, de sköna konsternas beskyddare, en av den svenska historiens mest omdiskuterade gestalter.

Detta utsökta konstverk gjorde Peter Gadh av en minnesvärd händelse, då Kung Gustaf III åter gick på maskeradbal och denna gång i Jönköping!

Vi förflyttar oss från Operahuset i Stockholm till spegelsalen på Stora Hotellet i Jönköping. Nu var det längesedan det anordnades maskeradbaler här, men det har faktiskt förekommit. - Det var kring 1930-talet, berättar Jan-Erik Berggren, Styrande Mästare i Jönköpings Par Bricole och därmed logens högste. Och nu ska det alltså ske igen. Stort spektakel lär det bli, i talangfull bricolistisk anda givetvis och så överdådigt, att Jönköpingsborna inte i första taget skall glömma denna dramatiska kväll, då återigen det ödesdigra Skottet ska avlossas, det skott som tretton dagar senare förpassade konungen bort från detta livet.

På Gustavs tid

Gustav III regerade under åren 1746-92. Han var kulturkungen framför alla andra, och instiftare av bland annat både Svenska Akademin, Vitterhetsakademin, Musikaliska Akademin, och Kungliga Teatern. Det var under hans tid - 1779 - som Par Bricole instiftades i Stockholm. Exakt 100 år senare instiftades logen i Jönköping, en av sam-

manlagt sex filialer ute i landet. Det är kungen som är sällskapets högste beskyddare, men centralfiguren har alltid varit dess första skald, Carl Michael Bellman, som förstås också kommer att vara med i Jönköping den 7 november om aftonen.

Inga kvinnor

I Par Bricole i Jönköping finns 600 medlemmar. De är alla män. Kvinnor äger inte tillträde. Här höjs väl en och annan bågare och en av det vittra sällskapets uppgifter, får vi veta, är ”att med muntra och anständiga tidsfördriv lindra livets besvärligheter”. - Sällskapet har en kulturbefrämjande uppgift, understryker Jan-Erik Berggren. Vi är indelade i de fyra talanggrupperna - talet, sången, musiken och teatern. Vi gissar att det ges prov på samtliga dessa talanger den 7 november då den lysande och givetvis tidstypiska maskeradbalen i närvaro av bland andra landshövdingen äger rum i Jönköping. Redan utanför Stora Hotellet lär det hända spännande saker denna kväll, då Jönköping väntar på kung Gustav III:s ankomst och - för så var det väl ändå? - de sammansvurna med kapten Anckarström i spetsen konspirerar för att röja kungen ur vägen och omstörta hela regeringen.

Konstnärligt minne

En lång rad kända män är medlemmar i Par Bricole i Jönköping. En av dem är konstnären Peter Gadh, scenograf och även den som gjort det grafiska blad som i exklusiv upplaga försäljs, som ett minne av denna mycket speciella kväll då det blir Operamaskeradbald på Stora Hotellet. En kväll då det ska vila över Jönköping ett skimmer som över Gustavs dagar.

Den 9 november 1992 recenserade Jönköpings-Posten Operamaskeradbalden som följer:

”Ett strålande spektakel

Inte sedan 30-talet har väl Jönköping fått uppleva en sådan fest, ett sådant strålande spektakel som det som timade på Stora Hotellet på lördagen. Klockan har skruvats 200 år tillbaka i tiden och vi befinner oss på maskeradbald på

Jönköpings Postens utsända Jan-Erik Ejenstam och Yvonne Teiffel var på plats redan innan det smäll.

Foto: Jan-Erik Ejenstam, JP.

Kungliga Operan i Stockholm. Det är den 16 mars om aftonen, år 1792.

”Je vous connais bien, beau masque.” En man klädd i svart domino och svarta stövlar har just hälsat på konungen. I bröstfickan bär han en pistol, vars hane redan är spänd. Och alla är där. Kung Gustaf och hans adjutant Gustaf Armfeldt, Jacob Johan Anckarström, Claes Horn, A L Ribbing, sekreteraren i Kungliga Nummerlotteriet Carl Michael Bellman, kungens befallningshavare uti Jönköpings län Gösta Gunnarsson och till och med Ulla Winblad, som smugit sig förbi slinkor och slödder vid operahusets entré, för att ansluta sig till det lysande sällskapet Par Bricole ifrån Jönköping.

På vitpuddrad kind

Över 200 personer har intagit sina platser i den vackra Spegelsalen. De väldiga kristallkronorna tindrar i kapp med ordnar och medaljer. Pudrade peruker och stångpiskor guppar på medborgarnas förnäma huvuden, spetskråsen dallrar, korkskruvslockar gungar, moucher lyser på vitpuddrade kinder och damernas vida kjolar böljar mot ekparketten. Det högst upplysta majestätet kung Gustaf III, de sköna konsternas beskyddare, har

Tiggare, slinkor och slödder möter D.St.M Anders Hugoson och andra vid entrén till Stora Hotellet. Olika falla ödets lotter.

Galamåltid i Spegelsalen. Foto: Jan-Erik Ejenstam, JP.

klätt sig i en jacka av melerad grå sil-kestrikå och bär ett brett skärp om livet. På hans bröst glittrar en broderad serafimerkraschan. Han ler allra nådigast. Precis som det lysande sällskapet Par Bricoles bröder anser konungen, att man med muntra och anständiga tidsfördriv högst väsentligt bör kunna lindra livets besvärligheter.

Med pimpinella

Orkestern spelar upp och kungen tråder menuetten med sin befallningshavares hustru Rigmor Gunnarsson som synes helt oförberedd, men icke alls obegåvad i den sirliga

Konung Gustaf III (Felix Grönfeldt) träder menuetten med Konungens troman Gösta Gunnarssons kärleksliga hustru Rigmor. Foto: Jan-Erik Ejenstam, JP.

*Jan Fåhraeus är ättling i rakt nedstigande led till Kungamördaren Anckarström. Här klädd i en likadan mask, som hans farfars fars farmors far bar när han sköt Gustaf III.
Foto: Jan-Erik Ejenstam, JP.*

franska sällskapsdansen. På balkongen står Carl Michael Bellman - märkvärdigt lik adjunkten Sune Winald - med sin luta. Denne sällskapets centralfigur sjunger så välbehagligt, den fullkomligt lysande kören under Clas-Olof Lindquists ledning stämmer in och snart också den högst förtjusande och begåvade Galina Korsel, hitsänd som ambassadör från S:t Petersburg av kejsarinnan Katarina II, som på detta sätt vill visa den svenske kungen sin ynnest. Därpå är det dags att intaga den utsökta måltiden, komponerad efter fransk modell. På menyn står sju rätter. Vin med pimpinella och tilltugg, grön ärtpurésoppa med pepparrotsgrädde, laxpastej med örtsås, melonsorbet, rådjursstek med brysselkål och inkokta päron med kastanjeuré och efter detta illuminerad apelsinglass och café avec med chokladmedaljong.

Kärleksbiljett

Och surpriserna duggar tätt. En kärleksbiljett som plötsligt ligger på tallriken (vem var beundraren?), medaljering genom konungens nådiga försorg och det nu välmående majestätet som talar till sina trogna undersåtar. - Vi Gustaf... Då lämnas plötsligt ett konvolut med sigill på hans bord. Konungen läser. - Haha, skrattar han. Man hotar mig till livet. Inget att fästa sig vid. Haha. Så bryter han upp för att klä om sig till maskerdanden. - Vi ses igen bakom masken, säger kungen och musiken spelar åter upp. Under-teknad Madame med gåspennan ger sig nu också ut i dansen, ledd av bordskavaljeren

Konungen är skjuten och måste lämna balen. Sjungande bärare från vänster Ragnar Jonsell, Gunnar Kitraeus och Ingvar Selse. Foto: Jan-Erik Ejenstam, JP.

Mats Forsgren, nye vägdirektören, som för henne så galant i valsen. Utefter väggarna stryker Anckarström. 205 ansikten döljs bakom sina masker. Några av dem är klädda helt i svart. Det är deras kännetecken. Och då plötsligt! Ett skott ekar genom operans salar!

Elden är lös

Elden är lös! Skriker de svartklädda. Stäng dörrarna! Skriker militärchefen. ”Ay, ay! Je suis blessé!” Jag är sårad, skriker konungen och faller till golvet, ack grymma öde, i det operahuset som han själv några år tidigare låtit bygga. Damerna skriker och svimmar. Herrarna jagar fram som yra hönor i operasalen eller står förstenade av chocken. Polismästare Anders Ruberg synes dock strax ha läget under viss kontroll. ”Hans majestät är skjuten,” förkunnar han för det djupt skakade, lysande sällskapet. Skottet har avfyrats på nära håll av någon i denna sal.

Nya livsandar

Hans majestät konungen bäres så till sitt sovgemak. Livmedikusen Sten Janér tillkallas, kungens nära vän, statssekreteraren Elis Schröderheim sjunker förtvivlat ner vid kungens dödsbädd. Medborgarna - nåja, åtminstone de flesta - sörjer redan sin Gustaf. ... Eller? Vad händer? Stiger inte majestätet strax spänstigt upp från sitt sjukläger förkun-

nande att ryktet om vår bortgång är betydligt överdrivet? Jojo, vi som fick vara med denna lysande maskeradkväll i detta lysande, livsnjutande sällskap Par Bricole i Jönköping, vi vet hur det egentligen gick till när det berömda skottet avlossades på Operamaskeradbalen den 16 mars 1792, om aftonen. Alla vi som nu fick sola oss en stund i det skimmer som vilade över Gustafs dagar”.

På Operamaskeradbal:

Yvonne Teiffel (text)

Jan-Erik Ejenstam (foto)

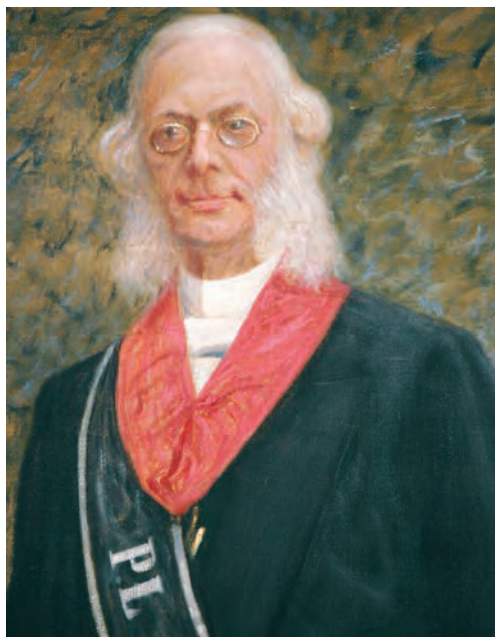
Text och foto med benäget tillstånd av Jönköpings-Posten

Sällskapets Styrande Mästare under 125 år

Carl Lars Svante Friedländer

1879-1899

”Omkring Friedländers hela personlighet svävade en nimbus av det glada gustavianska tidevarvet. Redan hans skönlockiga, ädelt bildade huvud med drag, vilka tycktes vara skapade för bronzen eller marmorn, vittnade om, att han icke var någon genomsnittsmänniska. Hans uppträdande, präglat av en viss gammaldags sirlig grandezza, hans konversation vars verkan förstärktes genom det livligaste minspel och som stundom beledsagades av dramatisk handling, hans gnistrande skämt som på samma gång röjde något av både faun och gratie, hans medryckande värtalighet vars skala omfattade varje skiftning mellan den

saftigaste humor och det djupaste allvar - allt detta gjorde Friedländer till en man betydligt olik den i konventionella former stöpta mängden.” Så beskrevs Carl Friedländer i en parentation hållen av Robert Tolft. Carl Friedländer var en av Sällskapets stiftare och blev utsedd av Moderlogen att bli Styrande Mästare för den nybildade filiallogen i Jönköping. Han inträdde i Göta Par Bricole redan 1849 och blev Jubelkommendör tillika RSK vid året för sin avgång. I en dödsruna över Carl Friedländer kunde man läsa att ”hans gentlemannalika uppträdande och hans gladlynthet gjorde honom till en gärna sedd gäst i det enskilda umgänget”. Ett annat vackert bidrag som belyser denna ”Fridens man” och hans personlighet lämnades i tidningen av en enskild person. Han skriver: ”Vad som allra mest utmärkte honom var ett jämnmod och ett sinneslugn som aldrig övergick till häftighet, hur illa det än gått för någon av hans underhavande. Bland hans arbetare gick den sägen, att detta hans jämna lynne var en frukt kanske ej så mycket av medfött anlag som fastmer av självtukt, i det att han i en bitter stund i början av sin verksamhet uppställt den livsgrundsatsen att aldrig med ord eller handling förfördela en medmänniska. Och den grundsatsen höll han obrottsligt.”

Carl Friedländer föddes i Göteborg den 6 juli 1827 där han utbildade sig till affärs- och industriman. Han kom till Jönköping 1867 och hans verksamhet i våra bygder upptogs i huvudsak av Stensholms pappersbruk och Ebbes bruk. Han förvärvade seder-

mera det senare och drev upp det till ett mycket framgångsrikt bruk. Efter ett par år av sjukdom avled Friedländer den 20 september 1902. Han jordfästes i Sofiakyrkan och han ligger begravd på Bäckeboles kyrkogård på Hisingen i Göteborg.

Anders Bernhard Hay

1899-1906

När Carl Friedländer avgick 1899 var det förmodligen ganska självklart att Bernhard Hay, som då var Deputerad Styrande Mästare, skulle efterträda honom. Hay var en mäktig man med stor pondus. Han var chef över den stora Tändsticksfabriken och dessutom en mycket ståtlig person. Tor Almén höll parentationen över Bernhard Hay och talade om honom som en mycket bestämd man. Han nämner hans skarpa blick, hans sätt, hans distinkta tal. Bernhard Hay var inte en person som man spontant närmade sig. Han höll människor på avstånd genom sin stora pondus. Många betecknade honom faktiskt som en despot. Man kan kanske förstå detta när man betänker att han verkade som chef över en fabrik med över 2000 arbetare i slutet på 1800-talet och in i det nya seklet. Bernhard Hay var en framgångsrik företagsledare och krävde förmodligen sträng disciplin både av sig själv och av andra.

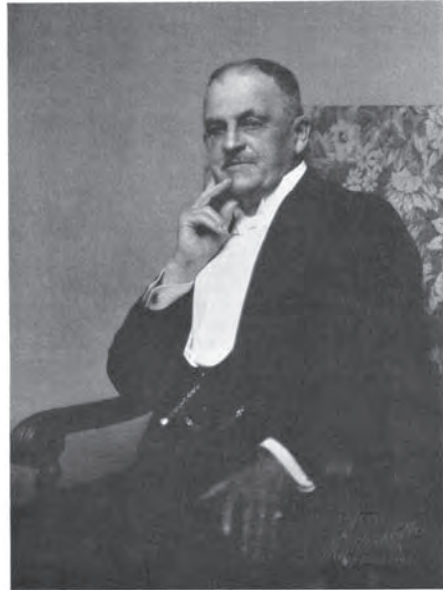
Parentatorn talade vidare om Bernhard Hay som en ovanligt ordfast och trofast man när man lärde känna honom. Under den stränga ytan klappade ett varmt hjärta, där det fanns förståelse för harmlösa skämt och en viss humor. Det sägs också att han "understundom var en vek natur". Kännetecknande för Bernhard Hays sätt att leda verksamheten i Par Bricole var att han var minutiöst noggrann med repetitioner inför varje grad. Ämbetsmän repeterade och Bernhard Hay delade ut noggranna instruktioner. Ceremonin skulle ske klanderfritt och han gav oftast skriftliga anvisningar som påminde om en befälhavares sätt att leda verksamheten. Han värnade allra mest om vår första pelare som är Ordning. Hans ledning av Sällskapet var ganska dominant men den var också präglad av en faderlig vänskap. Bernhard Hay höll gärna ett öga på kommendörernas svagheter. Han ledde Sällskapet med glans och auktoritet. I skriften som gavs ut vid 50 årsfirande talas det om glansperioden under Bernhard Hays ledning. Han avgick i september 1906 och var då över 70 år gammal.

20 år tillbringade Bernhard Hay i styrandekretsen och de sista sju som Styrande Mästare. Han föddes i Varberg 1835 och avled i Jönköping den 14 mars 1917. Många människor var närvarande när hans stoft fördes till den sista vilan på Slottskyrkogården i Jönköping. Par Bricoles kör och musik medverkade och på den gravsten som av Jönköpings stad rests till hans minne finns vårt Sällskaps symbol - Den skinande Lampan inristad i guld.

Bror Axel Salomon von Geijer

1906-1909

Efter många förhandlingar svarade slutligen major Bror von Geijer ja till att efterträda den dynamiske tändstickschefen Bernhard Hay som Styrande Mästare i Jönköpings Par Bricole. Bror von Geijer var överflyttad från Moderlogen i Stockholm och hade endast varit Jönköpingsbo i två år, när han tillträdde sitt höga ämbete. Han ställdes inför en svår uppgift. Det var inte lätt att axla företrädarens mantel. Dessutom skar det sig ganska snabbt mellan Arbetsgradernas leklynne och Bror von Geijers allvarliga filosofiska läggning. Han såg bricolleriets vackra idévärld i Riddaregraderna men förstod sig inte riktigt på det där med lustigheten och skämtet i Ordenslivet. Major von Geijers tid som Styrande blev för kort för att man ska kunna ge rättvisa åt hans talanger. För talanger hade han. Dessutom sådana talanger, som vi anser är ovärderliga för en ledare inom bricolleriet. Han var en fängslande och mycket framstående vältalare. Det omnämns bland annat vid vårt 25 årsfirande, då man kan läsa att Bror von Geijer höll ett briljant tal för "hela det lysande bricolleriet". I jubileumsboken från 1929 berättas det att han var personligen inbjuden och att man planerade för att ägna honom en uppriktig tacksamhet för att han "påtog sig att länka Sällskapets öden under en period, vilket kan betecknas som en vågdal efter en föregående kulmination av intresse". Under Bror von Geijers tid skrevs nästan inga protokoll från Gradgivningar och andra sammankomster varför denna tid är en ganska okänd tid i vårt Sällskaps historia.

BROR von GEIJER.
Major.
O. M. 1906—1909.

Henrik Wrede

1909-1917

Henrik Wrede var i mångt och mycket lik vår förste Styrande Mästare i sättet att vara. Friedländer har karaktäriserats som sirlig. Hay var ordningens man och Wredes karaktär omnämns som "älskvärd". Det sägs också att båda ägde "magnificens, lätthet att charmera och attisk sälta i talet". När Henrik Wrede tillträdde som Styrande Mästare led vårt Sällskap av sviterna från den nyss nämnda vågdalen. Under hans tid växte det upp en ny anda i Sällskapet, vilken nästan återuppväckte de flydda dagarnas glans. Första världskriget pågick under denna tid och det lade naturligtvis en viss sordin på verksamheten. Friherre Wrede ägde alla förutsättningar. Han var Aristokrat och ämbetsman men också den ödmjuka Bricollisten. Han fann sig väl till rätta i sitt Guvernement och hade förmodligen stort stöd från Bröderna Carl Gustaf Roos af Hjelmsäter och Henrik Karnell. Henrik Wredes talekonst var

juridiskt klar, kanske ibland i avsaknad av Bacchanaliska inslag, men var inte desto mindre kvick och satirisk. Detta gjorde att man med stort nöje lyssnade till honom.

Henrik Wrede var gift med Bernhard Hays dotter och han var Styrande Mästare ett år längre än sin svärfar. Han avgick 1917 efter åtta år vid rodret. Han recipierades 1896 och upphöjdes redan 1913 till Riddare av Svarta Korset. Henrik Wrede var hovrättsråd vid Göta Hovrätt. Hans gestalt bar den tidens yttre pondus. Han var dessutom en mycket älskvärd person som uppskattades både inom och utom vårt Sällskap. Henrik Wrede tillhörde adeln, men det var inte ovanligt att man talade om "hjärtats adelskap" när man talade om Henrik Wrede.

HENRIK WREDE.
Friherre, hovrättsråd.
O. M. 1909—1917.

Ernst Leonard Hartmann

1917-1928

I raden av Styrande Mästare i vår historia intar Ernst Hartmann ett av de förnämsta rummen. Han intar det bland annat på grund av sin "personliga värme, sitt goda hjärta och sitt friska och rättframma sinnelag av vilkas håvor han gav brödraskapet med fulla händer". Citatet är hämtat ur jubileumsboken Jönköpings Par Bricole 50 år. Under krigs-

ERNST L. HARTMANN.
Direktör.
St. M. 1917—1928.

åren var stämningen ganska tryckt men man kan ana att bricollieriet betydde mycket för tryggheten och gemenskapen i en tid av oro. Ernst Hartmann fanns med i den tiden och ledde dessutom Sällskapet under Sveriges ”lyckliga 20-tal”. Man kan förmoda att samhällets positiva synsätt och glädje också präglade det bricollistiska arbetet under denna tid. Han var en varm och innerlig människa. Man ska också komma ihåg att samhället var anorlunda under von Geijers tid i början av 1900-talet än det var under det ”lyckliga” 20-talet. Detta skall inte förta den insats man tillskriver Ernst Hartmann som Styrande Mästare. Han var den äkta Bricollisten. Hela hans natur låg för det glansfulla och festliga. Han älskade att vara glad bland de glada och han tyckte om ett gott skämt och en vacker sång.

Men Ernst Hartmann var också bärare av de egenskaper som kännetecknar det Bacchanaliska Ljuset. Sinnets och själens ljus, det milda sken som strålar ut från vårt Sällskaps innersta mening och grundidé. Skenet kring den pelare som vi benämner förtrolighet och som kännetecknas av vänskap och broderlighet. Ernst Hartmann ville inte ensam vara glad, han ville att alla skulle vara glada.

Ernst Hartmann var också noga med att dokumentera vår historia. Han gav oss de första Gyllene Böckerna. Han letade i Sällskapets arkiv och sammanställde protokoll och tal, vilka hade hållits i vårt Sällskap från begynnelsen. Tack vare Ernst Hartmann finns två vackra maskinskrivna volymer av De Gyllene Böckerna. Nästan på varje blad i dessa Gyllene Böcker ser man spår av hans granskande och ordningsamma hand.

Ernst Hartmann föddes i Stockholm den 4 december 1864. Vid jubileet 1929 var det tänkt att han skulle leda festligheterna på våren, men han avled redan den 12 januari 1929 och fick aldrig uppleva det han hade längtat efter och planerat så flitigt för. På hans krans från Par Bricole kunde man läsa ”Det du i vänskap gav, ditt varma och trofasta hjärta, länge skall leva bland oss, slutet i minnenas famn”.

Henrik Valfrid Karnell

1929-1944

Henrik Karnell recipierades redan 1887 och hade på nära håll följt Sällskapet i dess upp- och nedgångar. Han upplevde när vi sprakade av ungdomligt mod och framtidstro. Han upphöjdes så sakteliga inom graderna och arbetade som ämbetsman med det mesta.

Henrik Karnell hade en lång och genuin skolning inom vårt Sällskap. När han tog över efter Ernst Hartmanns plötsliga död så var han väl förberedd och väl förtrogen med bricolleriets alla ämbeten och Gradgivningar. Henrik Karnell hade agerat som ceremonimästare, han hade varit teaterdirektör och riddareprelat. I Guvernementet hade han varit Styrande Kansler innan han blev Deputerad Styrande Mästare, så det var ganska naturligt att han gick upp som Styrande Mästare efter Hartmann. Henrik Karnell skrev skämtsamma pjäser, han skrev tal på vers och han tecknade vackra parentationer av bortgångna Bröder.

Man kan inte beskylla Henrik Karnell för att ha åkt snålskjuts till sin Mästareroll. Han arbetade sig långsamt fram till sin position och ägde både klokskap och kunskap när han tillträdde sitt ämbete. Dessutom var han en mycket aktad man

och en framgångsrik företagsledare. I början av 20-talet kan man läsa från ett tal där Henrik Karnells namn nämns ”att det i sin nuvarande högsta styrelse äger ett tretal män, vilka icke blott i den allmänna världen äro en prydnad för vårt samhälle, utan även inom vår slutna krets i kärlek för Bricolleriets ädla syfte, i nitisk verksamhet för deras uppnående, i vänskap för Bröderna och överseende med Kommendörernas svagheter från sitt högsäte föreläsa oss alla i de egenskaper, som utgöra grundvalen för vår Ordens styrka, för dess ära och glans”.

Henrik Karnell föddes i Småland 1865. Han var en hängiven bricollist och en lika hängiven bevarare av Jönköpings Stadspark. En medaljong av Henrik Karnell finns ingjuten i bergväggen när man går stigen upp från Bäckalyckan till Stadsparken. Henrik Karnell var också en hängiven Frimurare. När han tillträdde som Styrande Mästare 1929 blev han också Ordförande Mästare i Den Mellersta Pelaren inom Frimurarorden i Jönköping.

HENRIK KARNELL.
Direktör.
Nuvarande St. M.

Erik Ludvig Gösta Pantzerhielm

1944-1954

Gösta Pantzerhielm ("P-z") föddes i Stockholm 1884. Han hade inte enbart andligt släktskap med Carl Michael Bellman utan även en antavla där "den riktiga" Moster Barbara (Barbara Klein) var en viktig del av genbanken.

P-z var officer och kom till Smålands Artilleriregemente (A 6) som underlöjtnant 1928. Han avancerade till major och blev 1944 överstelöjtnant. Sedan P-z tagit avsked från armén tjänstgjorde han som militärassistent på Länsstyrelsen. P-z var mycket in-

tresserad av hästar och en framstående rytare. Han var aktiv i Jönköpings fältrittklubb och även i svensk ridsports centrala styrelse.

Inom Par Bricole kom hans utmärkta egenskaper som ledare, administratör och talare väl till pass. Han var Riddarceremonimästare i hela 20 år 1922-1942 och 1927-1930 tillika Direktör för den Bacchanaliska Teatern. 1942 utnämndes han till Styrande Kansler för att två år senare installeras som Styrande Mästare, vilket ämbete han med oförvanskad ära beklädde i 10 år.

P-z var en damernas riddare och det är ingen tillfällighet att Dam-Bricollet infördes i Jönköpings Par Bricole under hans "regeringstid".

P-z arbetade med stort och smått. I vårt arkiv finns ett märkligt intyg, som kan tolkas som att officeren bytt sida:

"Till vederbörande chef Fältpost 61722

Sällskapet Jönköpings Par Bricole får härigenom hemställa att Signalisten 78 Hagelin, som är inkallad till militärtjänstgöring, måtte beviljas tjänstledighet, så att han kan medverka i ett sångspel vid givandet av Sällskapets tredje grad i Jönköping den 7 nästkommande april.

Jönköping den 28 mars 1945

G. Pantzerhielm

Styrande Mästare Överstelöjtnant."

Gösta Pantzerhielm avgick efter 10 år som Styrande Mästare för ett Par Bricole, som blomstrade i den optimistiska efterkrigstiden. Han levde vidare i Jönköping och avled på Luciadagen 1964.

Anders Graab

1954 - 1970

Anders Graab hade ansvarsfulla uppgifter i samhället. Han var chef både för Jönköpings Mekaniska Verkstad och för Domeåns Kraft AB. Han uppges ha varit en skicklig ledare och tillhörde också stadens ledande män. Sålunda var han under några år Drätselkammarens ordförande.

I Par Bricole kunde han koppla av från vardagen. I en minnesruna från 1985 skriver Broder Carl Wilhelm Lothigius "I Jönköpings Par Bricole lyfte Anders av sig

G. PANTZERHIELM.

Kapten.

R. C. M. och C. M.

vardagens arbetsdräkt och klädde sig och sin omgivning till fest. Då glittrade bringan av förtjänsternas guld och hjärtat sjöng till alla vänners glädje.”

En äldre Broder minns Anders Graab och beskriver honom på följande sätt: ”Då jag, vid Barbarahögtiden år 1967, inträdde i det Lysande Sällskapet Jönköpings Par Bricole var Anders Graab dess Styrande Mästare. Graab var en i alla stycken stor man, till växten, i det kalmuckiska livet och inte minst inom Jönköpings Par Bricole. Vi kände stor respekt för denne man, särskilt som det rådde en klar hierarkisk ordning inom Sällskapet. Graab ledde kapiteln med stor kraft. Hans anföranden präglades av stor klarhet under stundom parad med en glimt av humor som inte alla kunde finna.”

Carl Wilhelm Lothigius

1970 - 1983

Carl Wilhelm Lothigius var son till Länsjägmästare Wilhelm Lothigius. Skogsvården och partipolitiken engagerade honom genom hela livet. Han blev ledamot i länets Skogsvårdsstyrelse och fick på så sätt fullfölja sin fars engagemang i skogs- och kursgården Trollebo, som hans far inköpt år 1920 för Skogsvårdsstyrelsens räkning. Tillsammans med ett stort antal andra privata sågverksägare bildade han Sågverkens Biprodukter (SÅBI) och blev också SÅBI:s ordförande. Carl Wilhelm Lothigius var under två längre tidsperioder, med ett kortare uppehåll, riksdagsman i andra kammaren och senare i den nuvarande enkammarriksdagen.

Carl Wilhelm Lothigius var på många sätt som klippt och skuren för bricollieriet. Han hade en klar poetisk ådra och ett vackert språk. Han skrev regelbundet krönikor i dagspressen där han samtalade om ”livet”, ofta med bilder hämtade från naturen. Han var en sökare, som inte kunde dagtinga med sanningen.

Som Styrande Mästare var Carl Wilhelm Lothigius elegant och med en osedvanlig karisma. Han formulerade sig väl i alla sammanhang. Ofta var hans tal humoristiska, ja roliga, och innehållet alltid intresseväckande.

Jan-Erik Berggren

1983-1993

Jan-Erik Berggren är en i raden av kända skogsmän och viltvårdare, som betytt mycket för Jönköpingsbygden och Par Bricole. ”Jeje”, som han själv kallade sig, hade inte bara uppgiften att förvalta familjens skogsfastigheter i Haurida i Anebys kommun, utan också

en rad anställningar och uppdrag knutna till skoglig verksamhet. Inte minst gjorde han banbrytande insatser för att utveckla Elmia Mäss AB och internationellt kända skogsmässor som Elmia Wood. Att ha många järn i elden var karaktäristiskt för Jeje. Uppdragen var många; i kommunen, i tingsrätten i Eksjö, i hovrätten i Jönköping, i hembygdsföreningen, som honorärkonsul för Tyska Förbundsrepubliken och mycket mer.

Jan-Erik Berggrens engagemang i Par Bricole var lika omfattande som det i den kalmuckiska världen. Han kom under åren att inneha en rad olika ämbeten, som han på ett mycket uppskattat sätt förvaltade. Detta vittnade inte minst hans medaljtyngda frack om. Jan-Erik Berggrens riddaresköld i Par Bricole har valspråket "Ödmjukt leva - ofta le", vilket beskriver "Jeje" väl. Hedersman, generös, vänlig, arbetsam och idérik. Med andra ord en fin kamrat, omtänksam medmänniska och generöst varmhjärtad Bricole-Broder.

"Jeje" engagerade sig också i hela bricolleiets utveckling som ledamot av Den Bacchanaliska Akademin i Stockholm. Även där fick han utlopp för sina "teatraliska" talanger med både lättsamma och djupsinniga tal som värderats högt av Bricole-Bröderna.

Anders Hugoson

1993-1999

Anders Hugoson är professor vid Hälsohögskolan i Jönköping. Han är uppvuxen i Sundsvall och utbildade sig till tandläkare i Umeå. Efter utbildningen fick han tjänst som lärare och specialist i parodontologi vid Odontologiska fakulteten i Göteborg, där han disputerade 1970. Han kom till Jönköping 1972 och var med och byggde upp den Odontologiska Institutionen i Jönköping. Han blev dess chef år 1976. Han tjänstgjorde som tandvårdsdirektör vid Jönköpings läns landsting 1996 - 2003.

Han ledde under sin tid som Styrande Mästare Det Lysande Sällskapet Jönköpings Par Bricole med lugn och värdighet. Han var saklig och utstrålade en norrländsk trygghet. Han var alltid påläst och hans medämbetsmän kunde känna sig trygga under hans ledning. Ekonomiredovisningen reformerades,

vilket medförde bättre förutsättningar för Sällskapets ekonomi. Anders Hugosons tjänstgöringstid präglades av en långtgående delegering av ansvar och befogenheter inom tjänstemannakåren. Detta var en grund för det goda samarbetsklimat, som rådde. Han var en elegant företrädare för vårt Sällskap såväl i den bricolistiska som i den kalmuckiska världen.

Dan Ekström

1999 -

Universitetsadjunkt Dan Ekström
tillträdde som Styrande Mästare 1999.

Sällskapets vedermälen

Sällskapet Par Bricoles första medalj hedrar minnet av sångaren Jacob Lundström, som förnöjde bröderna med många glada sällskapsvisor. Hans röst prisades mycket av samtiden och han hedrades 1795 genom att väljas in i Musikaliska Akademien. Ett slaganfall ändade Lundströms liv år 1800 och året därefter, 1801, lät Sällskapets Ordensbröder slå en minnesmedalj över honom, den Lundströmska Medaljen. Ytterligare två medaljer framställdes på 1800-talet, Bellman-medaljen och Sällskapets förnämsta utmärkelse Westerstrandska Medaljen, som båda instiftades år 1859. Sällskapets medaljhistoria sträcker sig visserligen från 1801, men Sällskapets medaljtraditioner är i övrigt en ganska modern företeelse, vars utveckling tog fart på 1970-80 talet för att kulminera kring sekelskiftet. Numera förs diskussioner där man ifrågasätter om antalet medaljer stämmer överens med det vi kallar Måttlighet och som är en av våra grundpelare.

Jönköpings Par Bricoles första vedermälen präglades av allt att döma år 1917, Jönköpings Par Bricoles Förtjänstkors samt Eklöfskransen. I våra matriklar angavs Förtjänstkorset som vårt förnämsta tecken fram till år 1979, alltså under en tid av 62 år. År 1979, året för 100 års-jubiléet, placerades emellertid i stället Eklöfskransen överst på stegen. Orsaken till förändringen kan inte utläsas i något protokoll. Efter 100-årsjubiléet 1979 gjordes ytterligare en förändring; i matrikeln för 1980-1981 lyftes även den nya Sekularmedaljen upp och placerades över Förtjänstkorset. Vid Stora Rådets möte år 2000 presenterade De Styrande ett förslag om att placera Förtjänstkorset högre upp på stegen. Stora Rådet fastställde år 2002 den ordning, som numera gäller.

Eklöfskransen

Instiftad år 1917

Jönköpings Par Bricoles förnämsta medalj, Eklöfskransen har utdelats till 13 Bröder under vår 125-åriga historia. Den förste som erhöll Eklöfskransen 1917, var musikdirektör Josef A Jacobsson. De senaste i raden är Riddareprelaten Tage Löf 1953, Körledaren Calle Carlsson 1954, Gustaf Lorentz 1954, D.St.M Sixten Arensten 1970, Korallintendent Hugo Ramsten 1980, St.K Gerhard Mattus 1993, StM Jan-Erik Berggren 1995 och Riddareprelaten Per-Axel Jonzon 2000. Från dess statuter finns följande text, som läses vid utdelandet av Eklöfskransen: ”Varhelst ett tempel bygges åt Bacchus, forntidens Gud för lekar och nöjen, där reses ock altaren åt skaldekonstens, talekonstens, musikens och

dramatikens gudinnor. Det Bacchanaliska ljustet kommer aldrig till sin fulla rätt, om det icke blandas med skenet från offerelden på dessa Gudinnors altaren. När vi Bacchi barn söka vila i vänskapens famn efter dagens vedermodor och därigenom hämta vederkvickelse efter trägen id, så blir denna vila och vederkvickelse aldrig fullständig, om vi därvid ej få njuta av de håvor Gudinnorna älska att skänka oss genom dem, som äro deras lärjungar och skyddslingar. Rätt hylla vi Gudinnorna, då vi hedra deras skyddslingar”. Eklöfskransen ges endast till den som äger samtliga Bröders högsta aktning.

Förtjänstkorset (JFK)

Instiftat år 1917

Jönköpings Par Bricoles Förtjänstkors (som till utseendet liknar 25-årskorset, som har vita armar och röd mittglob) har röda armar och vit mittglob. Det bäres på höger sida av bröstet och tilldelas den Broder, som under minst 15 år tillhört Sällskapet och under denna tid antingen tillhört det Styrande Guvernementet under 5 år eller varit Riddareofficiant under 5 år. Dock äga de Styrande sig förbehållet att avkorta denna tid och utdela Förtjänstkorset till den Broder, som på ett synnerligen förtjänstfullt sätt skött sitt ämbete och därigenom bidragit till såväl Brödernas trevnad som Sällskapets tillväxt och förkovran.

Sekularmedaljen (JSM)

Instiftad år 1979

Sekularmedaljen instiftades år 1979 till minne av Jönköpings Par Bricoles 100-årsjubileum. Sekularmedaljen kan tilldelas den Broder, som gjort sig särskilt förtjänt därav genom förtjänstfulla arbetsinsatser till Sällskapets fromma och förkovran. Sekularmedaljen utdelas dessutom till Styrande från andra loger, samt besökare som gjort sig synnerligen förtjänta.

Jan-Erik Berggrens medalj (JJE)

Instiftad år 2001

I vårt Sällskap finns det ett antal medaljer som framtagits för att pryda Bröder som gjort sig "förtjänta". Det heter ofta "för lyskraft" eller för "synnerligen administrativ gärning" och "för synnerlig talangfullhet". JJE medaljen är framtagen som en trohetsmedalj och kan bara delas ut till förtjänt och trogen Broder inom Jönköpings Par Bricole som visat nit, trohet och bricolistiskt sinne i enlighet med Styrande Mästaren (1983-1993) Jan-Erik Berggrens valspråk, som finns inristat på hans Sköldemärke: "Ödmjukt leva - Ofta le".

Gerhard Mattus medalj (JGM)

Instiftad år 1996

Gerhard Mattus var Styrande Kansler under åren 1983-1993. När Mattus avled 1996 beslöts ganska omgående att hedra hans minne med ett vedermäle. Det blev ganska stor diskussion om Jönköpings Par Bricole skulle porträttera Gerhard Mattus på medaljen och därmed framställa det första ansiktet på en medalj. Det blev istället Gerhard Mattus karakteristiska initialer, som fick pryda ett mycket vackert vedermäle. Medaljen kan utdelas till talanger, som var och en inom sitt område, gjort betydande och högt värderade insatser för Jönköpings Par Bricole. Den ska utdelas sparsamt och i statuterna har man t o m uppgivit antalet med en maximering på tre exemplar per år.

Jönköpings förtjänsttecken (JFT)

Instiftad år 1969

Förtjänsttecknet har formen av en lagerkrans som i sig innesluter Aladdins lampa. Lagern var i forntiden helgad åt guden Apollon - Skaldekonstens, Tonkonstens och Sångens Gud. Tecknet kan föräras Bröder från Moderloge och Systerloger som ett synbart bevis för vår glädje över ett uppskattat besök eller också såsom en honnör vid eget besök i främmande loge. Lagerkransen är hämtad från Jönköpings Spårvägars logotype. Förtjänsttecknet ska bäras på frackens vänstra sida strax ovanför frackfickan.

Tack och Lov (silver) (ToLs)

Instiftades år 1999

Tack och lov (silver) är den medalj som delas ut flitigast. Tack och lov tillkom för att Sällskapet skall kunna vara generöst med ett synligt bevis på uppskattning.

Tack och Lov (brons) (ToLb)

Instiftades år 1988

Tack och lov (brons) delades i början ut till Barbaratalaren. Så småningom har det blivit svårt att kontrollera vem som har fått Tack och Lov medalj. Det är inte ovanligt att Bröder har fått både två eller flera. För tack och lov kan man ju tycka att en insats är bra både två och flera gånger.

Tabula Gratulatoria

ABRAHAMSSON LENNART	CHAIB MOHAMED	GREFBÄCK GÖRAN
AHLBERG JOHAN	CLAESSON MARTIN	GÖPERT CLAS
AHLIN SVEN-ROBERT	CLAESSON-ÅKERBLAD CLAES	HAGLUND ERIC
ANDERSSON BERTIL I.	DAHLGREN GUNNAR	HANSSON CLAES
ANDERSSON JAN-ERIC	DAHLQVIST BENGT	HANSSON TOMAS
ARVIDSSON TOMAS	EBBESSON SVEN	HEDLUND TORSTEN
BENÉR LEON	EK SIGVARD	HELKIMO MARTTI
BENÉR MATIAS	EKENBERG ROLAND	HELLMAN KENNETH
BERGMAN BENGT	EKSTRÖM DAN	HERMANSSON STEN
BERNTSSON OLA	ELMÉR GÖRAN	HESSLER ÅKE
BJÖRKLUND OLOF	ENANDER KARL-GÖRAN	HOLM ÖRJAN
BOLL LARS	ERIKSSON MATS	HOLMBERG STEFAN
BOMAN INGEMAR	FJAESTAD BO	HUGOSON ANDERS
BORÅS PAR BRICOLE	FORSBERG JOHAN	ISAKSSON ROLAND
BRANDES PER	FRANKE PER-GUNNAR	JOHANSSON BENGT I.
BRÄNNSTRÖM SIGVARD	FRANSSON JONAS	JOHANSSON HANS
CARLÉN THOMAS	FÅHRAEUS JAN	JOHANSSON PER-ANDERS
CARLSTEIN OLA	GRAHNQVIST HELGE	JOHANSSON ÖSTEN

JONSELL RAGNAR	LINDELL ANDERS	NORSELL NILS
JÖNSSON LARS	LINDÉN BJÖRN	NÄTT BROR
KALLINGS PEROLOF	LINDER TOMMIE	OLSSON KJELL
KARLSSON GERT	LINDQUIST BERNT	OSCARSSON LARS
KISELL HÅKAN	LINDQVIST CLAS-OLOF	PALMÉ JOHNSON BERTIL
KLINGBERG STEFAN	LUNDIN CHRISTER BOSSON	PALMQVIST TOMMY
KLINGENSTIERNA MAGNUS	LUNDQVIST ALF	PALMQVIST TORE
KOCH GÖRAN	LÖF PER-ÅKE	PEROLAINEN ALLAN
KVINT SVEN	LÖFBERG LARS-GUNNAR	PETERSSON GÖRAN
KÄLL KENT	LÖFSTEDT LARS	PRAHL HÅKAN
LAGERLUND PER	LÖWINGER UNO	QVARFORDT MATS
LARSSON INGVAR	MALMVALL PÅR	RUNSTRÖM GERHARD
LARSSON JOHAN	MARKLUND INGVAR	RYDÉEN JAN
LARSSON ROLF	MEIJER TORE E.	SANDBERG STELLAN
LARSSON ULF	MELANDER GÖRAN	SANDELL SVEN
LEMAN TORSTEN	MILLER SVEN-OLOF	SANDWALL JAKOB
LETTERFORS IVAN	MÅNSSON ULF	SCHYBERG TAGE
LILJEGRAHN JOHAN	MÖLNE LENNART	SEGERBERG ALLAN
LILJEGRAHN LARS-ERIC	MÖLSTAD NILS	SJÖBERG PER-OLOF
LINDBLOM BENGT	NILSSON STEN	SJÖSTRÖM PETER

SKAFVENSTEDT
BENGT

WARÉN
HANS

SKOGLUND
STIG

WENNBERG
HANS

STENBERG
LARS

WESSMAN
BERNO

STENBÄCKEN
GÖRAN

WETTÉUS
LARS-OLOF

STENVALL
ROBERT

VON SIVERS
CLAES

STRANDHEIM
GÖRAN

ÅKERBERG
LARS-GÖRAN

STRIDH
LENNART

ÅKERSKOG
GUNNAR

SUNDBERG
ANDERS

ÅSTRÖM
LENNART

SUNDQVIST
CHARLES

ÖBERG
TOMMY

SVENSSON
KJELL-ÅKE

SVENSSON
SÖREN

SZEPESVARI
GREGER

SÄFVESTAD
VIKAR

THOR
LEIF

THORFINN
ARNE

TIMMAN
KLAUS

TRANESJÖ
LENNART

WAHLQUIST
CHRISTOPHER

WAHLQUIST
RUTGER

WALLIN
ALF

